

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

С. 12 — 13

С. 14

С. 22

С. 23

27
сакавіка —

Міжнародны дзень тэатра.
Акурат да гэтай падзеі
сёння ў Нацыянальным
акадэмічным драматычным
тэатры імя Максіма Горкага —
прэм'ера спектакля «Пане
Каханку», які прадоўжыць
тэатральную Радзівіліяну
на беларускай сцэне...

СТРАСЦІ
ПА РАДЗІВІЛАХ

С. 2, 11

Удзел Беларусі ў Сусветнай выстаўцы “ЭКСПА-2010” у Шанхаі пашырыць супрацоўніцтва з КНР, умацуе імідж нашай краіны на міжнароднай арэне, будзе садзейнічаць рэалізацыі навуковых, эканамічных, культурных інтарэсаў дзяржавы ў свеце. Пра гэта заявіў Прэм’ер-міністр Сяргей Сідорскі на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў, дзе разглядаўся ход падрыхтоўкі Нацыянальнай экспазіцыі Беларусі да “ЭКСПА-2010”. Таксама, па словах Прэм’ера, чакаецца, што выстаўку наведае Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка.

Для інтарэсаў дзяржавы ў свеце

Намеснік Прэм’ер-міністра Віктар Бура, які ўзначальвае аргкамітэт па падрыхтоўцы Беларусі да значнай падзеі, адзначыў у час пасяджэння, што ўжо заключаны дагаворы на пастаўку неабходных тавараў і паслуг, якія будуць прадэманстраваны наведвальнікам, іх цяпер адпраўляюць у Кітай.

Плошча Нацыянальнага павільёна Беларусі складае каля тысячы квадратных метраў, і знаходзіцца ён у вельмі прэстыжным месцы экспазіцыі. Але прэзентацыя нашай краіны была б няпоўнай без выступленняў творчых калектываў. На адкрыцці Нацыянальнага павільёна на Сусветнай выстаўцы брэсцкі Заслужаны аматарскі калектыв “Радасць” паказа праграму “Каляндарна-абрадавы цыкл года”. Пра гэта паведаміў карэспандэнт “К” кіраўнік

ансамбля, народны артыст Беларусі Анатоль Вараб’ёў, які працуе з “Радасцю” ўжо амаль паўстагоддзя, пачынаючы з 1962-га.

Начальнік упраўлення культуры Брэскага аблвыканкама Рыгор Бысок упэўнены, што выбар гэтага ансамбля для такой падзеі не выпадковы: “Радасць” — адзін з самых вядомых у вобласці і ў краіне калектываў, ён знакавы, яго канцэрты чакаюць, а ўдзельнікі паважаюць”.

Выступленні на міжнароднай арэне для калектыву — не ў навіну: Кітай стане 35-й краінай у геаграфіі “Радасці”. “Адкрыццё Нацыянальнага павільёна, — кажа А.Вараб’ёў, — ганаровая, адказная і прыемная падзея. Падзея ў кітайскі горад 21 чалавек. Яны выкараюць фальклорна-абрадавы замалеўкі, у якіх адлюстраваны традыцыі Беларусі”.

Пачынаючы ад Лондана

Спецыяльна да Сусветнай выстаўкі Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь 10 сакавіка ўвёў у абарачэнне сярэбраную памятную манету “ЭКСПА-2010” наміналам 20 рублёў.

У цэнтры яе размяшчаецца геаметрычная кампазіцыя, у аснове якой — нацыянальны раслінны арнамент, што сімвалізуе развіццё горада ў гармоніі з наваколлем. Гэта адлюстроўвае тэматыку выстаўкі: “Лепшы горад — лепшае жыццё”. Уверсе знаходзіцца рэльефная выява Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусі.

На адваротным баку манеты можна пабачыць выявы найбольш вядомых будынкаў, якія ў розныя перыяды з’яўляліся сімваламі Сусветнай выстаўкі. Гэта Крыштальны палац — месца першай выстаўкі, што прахо-

дзіла ў Лондане ў 1851 годзе; Эйфелева вежа, якая нагадвае пра выстаўку ў Парыжы ў 1889-м; панарама Шанхая з выявай Тэлевізійнай вежы, дзе будзе сёлета праходзіць Сусветная выстаўка. А ўверсе па крузе — надпісы на беларускай і англійскай мовах: “Экспа 2010” і “Expo 2010”.

Манета адчаканена на ЗАТ “Літоўскі манетны двор” якасцю “пруф” тыражом 5000 штук.

Паводле паведамленняў упраўлення інфармацыі Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь

Кілаваты для Зямлі

Сёння ў 20.30 роўна на гадзін у пагасне падсветка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Але мінчанам і гасцям сталіцы не варта турбавацца: святло пагасне не з прычыны тэхнічных няспраўнасцей. Проста, такім чынам наша краіна ўжо другі раз прыме ўдзел у акцыі “Гадзіна Зямлі”, што праходзіць па ўсім свеце ў апошнюю суботу сакавіка. У 20.30 паводле мясцовага часу на ўсім зямным шары адключыцца падсветка вялікіх архітэктурных пабудов.

Галоўная мэта акцыі — прыцягнуць увагу людзей да праблем экалогіі і эканоміцы электраэнергіі.

Як распавёў “К” загадчык дыспетчарскага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Юрый Мароз, падобнае мерапрыемства ва ўстанове пройдзе ўжо другі раз.

Дарэчы, падсветка НББ складаецца ні многа ні мала — з 4098 матрыц з трыма каляровымі дыёдамі ў кожнай. За гадзіну без святла галоўная бібліятэка краіны эканоміць 15 кілават электраэнергіі.

Аб’ява*

7 апреля 2010 г. состоится **внеочередное общее собрание акционеров ОАО “Проектреставрация”**, расположенного по адресу: г. Минск, пр-т Партизанский, 31.

Собрание пройдет по адресу: г. Минск, пр-т Партизанский, 31, каб. 106, первый этаж.

Повестка дня общего собрания:

Утверждение регламента работы с реестром акционеров ОАО “Проектреставрация”.

С материалами, подготовленными к собранию, можно ознакомиться по адресу: г. Минск, пр-т Партизанский, 31, каб. 205, до 6 апреля 2010 г.

Регистрация участников собрания — **с 9.00 до 9.45** по месту проведения собрания.

Начало работы собрания — 7 апреля 2010 г. в 10.00.

Список акционеров для участия в собрании будет составлен по состоянию реестра на 6 апреля 2010 г.

Для регистрации при себе иметь следующие документы: акционеру общества — паспорт, представителю акционера — паспорт и доверенность!

Радзіма Івана Мележа прыме да свята новае аблічча

Паважаныя сябры!

Штогод у першую нядзелю верасня наша краіна адзначае нацыянальнае свята — Дзень беларускага пісьменства. У гэты дзень мы аддаём даніну павагі нашым продкам, якія стварылі фундамент адукацыі і пісьменства, усім, хто на працягу стагоддзяў шанаваў і нёс у свет цудоўную беларускую мову, хто ўпрыгожыў айчынную і сусветную культуру сваімі бессмяротнымі творами.

Сталіцай XVII Дня беларускага пісьменства ў 2010 годзе стануць Хойнікі. Гэты непаўторны край узгадаваў народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа, які на ўвесь свет праславіў родную зямлю сваёй “Палескай хронікай”.

Каб Дзень беларускага пісьменства прайшоў на самым высокім узроўні, запрашаем усіх неабякавых людзей прыняць удзел у яго падрыхтоўцы. Вялікіх затрат патрабуе добраўпарадкаванне Хойнікаў: неабходна рэканструяваць дзіцячую бібліятэку, Дом культуры, гарадскі парк, былую панскую сядзібу, дзе неўзабаве будзе адкрыты краязнаўчы музей. У горадзе з’явіцца скульптурныя кампазіцыі герояў твораў Івана Мележа. Асабіста мы запрашаем прыняць удзел у дабрачыннай акцыі тых жыхароў Хойніччыны, якіх лёс раскідаў па розных кутках нашай краіны.

Свае грашовыя ахвяраванні можна даслаць на разліковы рахунак **3632401190110 у філіяле 326 АСБ “Беларусбанк” МФО 151501685, г. Хойнікі, вул. К.Маркса, 4, УНН — 400057081. ОКПО — 04063463.**

Створым свята разам!

Гомельскі аблвыканкам, Хойніцкі райвыканкам

З прыцэлам на верасень

Чарговае пасяджэнне Нацыянальнага аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства ў Хойніках прымеркавана на май.

Але, як паведаміў “К” начальнік аддзела культуры Хойніцкага райвыканкама Валянцін Баранаў, горад і цяпер жыве ў надзвычайным перадсвятковым рэжыме: раённыя штабы па падрыхтоўцы да Дня пісьменства старшыня райвыканкама Аляксандр Біган падзіць штотыднёва, аналагічныя абласныя з удзелам кіраўніцтва Гомельшчыны адбываюцца раз на два тыдні.

Падрыхтоўка аб’ектаў культуры да свята вядзецца ў адпаведнасці з графікам. Поўным ходам рэканструюецца паркавая сядзіба XIX стагоддзя, куды неўзабаве перабярэцца мясцовы музей. Распачаўся рамонт будынка, прызначанага для размяшчэння цэнтральнай раённай бібліятэкі. Знаходзіцца ён насупраць Цэнтра культуры і спорту, побач з якім з’явіцца неўзабаве і гандлёвыя кніжны павільён.

Адрамантаваць трэба таксама і раённую дзіцячую бібліятэку, і ДШМ. На падрыхтоўцы гарадскіх аб’ектаў культуры да Дня беларускага пісьменства, які кажа Валянцін Баранаў, трэба асвоіць больш за 7 мільярдаў рублёў.

Бліскучы сезон

Найярчэйшыя тэатральныя падзеі 2010-га будуць адзначаны напрыканцы года ў час нацыянальнага агляду тэатральнага мастацтва, а самыя прафесійныя рэжысёры, драматургі, акцёры атрымаюць Нацыянальную тэатральную прэмію. Пра гэта паведаміў першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Рылатка на прэс-канферэнцыі, прысвечанай Міжнароднаму дню тэатра.

“У Міжнародны дзень тэатра хочацца адзначыць, што сёння Беларусь са сваімі традыцыямі тэатральнай школы запатрабаваная і кампліментарна ўспрынята на міжнароднай арэне. Нам падвалася, што мінулы год быў найбольш актыўны ў плане міжнароднай дзейнасці, — адзначыў Уладзімір Рылатка, але 2010-ы распачаўся проста бліскуча: мы даказалі за мяжой самастойнасць беларускай тэатральнай школы. Сёлета тэатры рэспублікі з’яўляюцца амаль 150 выездаў у іншыя краіны. Прыкладна 65-70 гастрольных паездак прыпадуць на Расійскую Федэрацыю. Увогуле ж, геаграфія налічвае каля 20 краін”.

Што да рэпертуарнай палітыкі гэтага года, то, па словах У.Рылаткі, усе нашы тэатры звернуцца да тэмы Вялікай Перамогі. “З задавальненнем падтрымаем пастамаваныя праекты маладых рэжысёраў”, — падкрэсліў першы намеснік міністра культуры.

На прэс-канферэнцыі адзначана таксама, што ў другой палове гэтага года ўступіць у сілу новы эканамічны механізм фінансавання тэатраў. З аднаго боку, ён гарантуе ўстановам устойлівую фінансавую падтрымку, а з іншага — не будзе абмяжоўваць іх у

Паважаныя работнікі тэатраў!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе і ад сябе асабіста шчыра віншую вас з прафесійным святам — Міжнародным днём тэатра!

Справа, якой вы прысвяцілі жыццё, патрабуе поўнай самааддачы, добрага і гарачага сэрца, невывярннай энергіі. Сілу і моц уздзеяння вашага таленту цяжка пераацаніць. Тэатр узнімае нас над звычайнасцю, дае магчымасць судакрануцца з сівай гісторыяй і культурнымі здабыткамі, дапамагае убачыць тое, што ў будзённым жыцці часцей за ўсё праходзіць побач з намі.

Мы ўдзячны вам за захаванне і развіццё тэатральных традыцый Беларусі, стварэнне цудоўнага свету, у якім валадарыць вечныя ідэі гуманізму і прыгажосці.

Ад усяго сэрца жадаем вам моцнага здароўя, шчасця, дабрабыту і новых творчых дасягненняў на карысць нашай Бацькаўшчыны.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ, старшыня камісіі

сваёй дзейнасці, дасць магчымасць зарабляць грошы, якія можна выкарыстаць на свае патрэбы.

Па словах генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Паўла Палякова, сваё 90-годдзе ў верасні тэатр сустрэне яшчэ ў старым будынку. А пасля, чакаючы завяршэння рэканструкцыі, будзе ставіць спектаклі на іншых мінскіх пляцоўках.

Працу з Кшыштафам Занусі чакае Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага. Яго кіраўнік Эдуард Герасімовіч з гонарам адзначыў, што і ўласныя праекты тэатра — вельмі паспяхова. Білеты ж на прэм’еру спектакля “Пане Каханку” на ўвесь наступны месяц распрададзены.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

“...Паўлінка” — за адданасць тэатру

Сёння ў Купалаўскім тэатры будзе ўручана прэмія Беларускага саюза тэатральных дзеячаў “Крыштальная Паўлінка”.

Галоўную “Паўлінку” атрымае народны артыст Беларусі, купалавец Генадзь Гарбук — за адданасць беларускаму нацыянальнаму тэатру і шматгадовую творчую працу. За адданасць беларускаму лялечнаму тэатру і шматгадовую творчую працу вышэйшай узнагародай для “лялечнікаў” —

“Крыштальным анёлкам” — адзначана майстар сцэны Гродзенскага абласнога тэатра лялек Ларыса Мікуліч.

“Крыштальную зорку” ўручаць артысты Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа Галіне Букацінай — за вялікі ўклад у тэатральнае мастацтва Беларусі. Самая маладая адзначаная артыстка ў гэтым годзе — Валянціна Гарцуева, якая працуе ў Купалаўскім тэатры з 2007-га. Ёй далася “Крыштальная кветка” — за яркі дэбют у спектаклі “Хам” па

рамане Э.Ажэшка, дзе яна выканаларолю Франкі.

Учора адбылося таксама ўрачыстае ўручэнне штогадовай прэміі імя заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь І.М. Ушакова ў галіне тэатральнай сцэнаграфіі. Мерапрыемства праходзіла ў Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры. Атрымаў прэмію мастак Ігар Анісенка — за афармленне спектакля “Хам” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я.Купалы.

Узоры паясоў... на марках

Урачыстая прэзентацыя канвертаў з эксклюзіўнай маркай, дзе змешчана выява слугі паясоў, адбылася 26 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі.

Наведвальнікі мелі магчымасць пабачыць канверт, на якім стаіць штэмпель Першага дня, і стаць уладальнікамі маркі, што была выдадзена тыражом толькі 1000 экзэмпляраў. Падзея стала нагодай яшчэ раз звярнуць увагу на выдатны ўзор беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва — слугі паяс.

Нагадаем, дзякуючы ініцыятыве дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова цягам ужо двух гадоў у нас выстаўлены экспанаты з калекцыі маскоўскага Дзяржаўнага гістарычнага музея — восем слугі паясоў. А на фашадзе ўстановы размешчаны вялікія банеры з іх выявамі, якія прыцягваюць увагу да гэтай нацыянальнай каштоўнасці ўжо здалёк. Змясціць выяву паяса на марцы — таксама ідэя дырэктара, і яе ахвотна падтрымала Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь.

Новая марка з выявай слугі паясоў.

У час прэзентацыі са спецыяльна прымеркаванай да мерапрыемства музычна-тэатралізаванай праграмай выступіў харэаграфічны ансамбль “Харошкі”.

Наш кар.

5 красавіка 2010 года мае шанц стаць знамянальнай датай у гісторыі айчыннага кіно: у гэты дзень у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў адкрываецца новы факультэт — экранных мастацтваў, які, паводле задумы, павінен стаць галоўнай крыніцай творчых кадраў для нацыянальнай кіна- і тэлеіндустрыі. Адкрыццё такой установы наспела даўно: у Беларусі дасюль не было адзінага вучэбна-навуковага цэнтру, падобнага на маскоўскі ВГИК, Лодзінскую кінашколу, Празскую FAMU. Амаль 70 гадоў патрэбу беларускага кіно ў рэжысёрах, апэратарах, драматургах, іншых творцах задавальнялі профільныя вучэбныя ўстановы Масквы і Ленінграда. У 1990-х спецыялістаў сферы кіно і тэлебачання пачалі рыхтаваць і ў незалежнай Беларусі. З тых часоў адукацыя вядзецца на асобных кафедрах Акадэміі мастацтваў. Сёлета іх высілкі будуць аб'яднаны на адзіным факультэце, што павінна перавесці айчынную кінаадукацыю на якасна новы ўзровень. А ў перспектыве — і сам нацыянальны кінамастаграф. У Акадэміі мастацтваў адбыўся “круглы стол” газеты “Культура” з удзелам непасрэдных арганізатараў стварэння новага факультэта, дзе былі абмеркаваны надзённыя праблемы кінаадукацыі. У пасяджэнні прынялі ўдзел Рычард СМОЛЬСКІ — рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Лідзія БЯРОЗКІНА — прарэктар па вучэбнай рабоце, Уладзімір МІШЧАНЧУК — дэкан тэатральнага факультэта, Уладзімір ЗАБЭЛА — выконваючы абавязкі дэкана факультэта экранных мастацтваў, загадчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання, Міхаіл ЖДАНОЎСКІ — кінарэжысёр, прафесар кафедры кіно і тэлебачання, Андрэй ЧУПРЫНСКІ — дацэнт кафедры апэратарскага мастацтва кіно і тэлебачання, Андрэй ВАСІЛЕЎСКІ — дырэктар Тэатра-студыі імя Е.Міровіча, журналіст газеты “Культура”, кінакрытык Антон СІДАРЭНКА. Праблемнае поле гутаркі натуральным чынам вылучыла найбольш актуальныя пытанні падрыхтоўкі кадраў для кінаіндустрыі, таму кожны з падраздзелаў “круглага стала” ўключае ў сябе бачанне таго ці іншага накірунку развіцця экраннага мастацтва яго прафесіяналамі.

вай стане кафедра менеджменту, гісторыі і тэорыі кіно. Яна будзе не проста абслугоўваць патрэбы іншых спецыяльнасцей, а выпускаць сваіх спецыялістаў. Плануецца, што на ёй будуць рыхтаваць не толькі шматбаковых аналітыкаў, кіна-, тэлезнаўцаў, але і прадзюсераў, менеджэраў для сферы кіно і тэлебачання. Менавіта набор на гэтую кафедру стане першым у гісторыі новага факультэта. У перспектыве, на наступны год, будзе набрана група студэнтаў-сцэнарыстаў экраннай сферы. Апошнюю акалічнасць хачу яшчэ раз падкрэсліць: нашы спецыялісты павінны будуць пісаць і для “вялікага экрана”, і для “малага”.

Яшчэ адным новым падраздзяленнем стане кафедра касцюма. На факультэце дызайну існуе кафедра касцюма і тэкстылю, але мы прыйшлі да высновы, што ёсць патрэба ў спецыяльнай падрыхтоўцы мастакоў па касцюме для экраннай сферы. Таму існуючая кафедра будзе рэарганізавана і пачне працаваць на факультэце.

Хочацца падкрэсліць: факультэт экранных мастацтваў “тэхнічна навукаёмкі” як ніякі іншы. Вучыць прафесію кінамастаграфіста “на пальцах” нельга. Мы цесна супрацоўнічаем з Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”: не так даўно яны перадалі нам гукавое абсталяванне на 70 мільёнаў рублёў. Дапамагае і РУП “Белвідэацэнтр”. У будучым, калі рэканструкцыя “Беларусьфільма” завершыцца, студыя стане галоўным месцам для практыкі нашых студэнтаў, як і асноўныя тэлекампаніі, з якімі мы таксама актыўна супрацоўнічаем.

Па “прынцыпе творчых майстэрняў”

Антон Сідарэнка:

— Зразумела, што абсталяваннем вучэбная справа не абмяжоўваецца. Мастацтва кіно — адна з самых адкрытых, найбольш шліхтных да глабалізацыі. Ці будуць студэнты мець магчымасць вучэбных кантактаў з замежнымі студыямі і кінашколамі?

Рычард Смольскі:

— Ужо сёння мы маем пагадненні аб супрацоўніцтве з замежнымі навучальнымі ўстановамі, перш за ўсё — з ВГИКом. Мяркуюцца, што нашы выкладчыкі будуць стажыравацца ў гэтай сусветна вядомай кінамастаграфічнай ВНУ. Таксама мы дамовіліся аб партнёрстве з Лодзінскай кінашколай. Дарэчы, візіт Анджэя Вайды адбудзецца менавіта ў адпаведнасці з гэтай дамовай. У самы бліжэйшы час плануем наладзіць самае цеснае супрацоўніцтва з Кіеўскім універсітэтам тэатра, кіно і тэлебачання імя Карпенка-Карага.

Антон Сідарэнка:

— Дарэчы, наконт выкладчыкаў. Калі ў беларускай дакументалістыцы і анімацыі ёсць цэлы шэраг цікавых майстроў, здольных узначаліць творчыя майстэрні новага факультэта, то з рэжысурай ігравога кіно ў нас існуюць пэўныя праблемы. Па ўсім вядомых прычынах з творчага працэсу “выпала” цэлае пакаленне беларускіх рэжысёраў. Прагучала прозвішча Аляксандра Яфрэмава як вядучага майстра курса. Але адзін-два чалавекі не могуць адразу стварыць нацыянальную школу ігравога кіно...

Рычард Смольскі:

— Ад пасаджанай яблыні плодоў чакаюць не адзін год. Трэба быць вельмі наўным, каб меркаваць, што адразу ж пасля адкрыцця кінафакультэта аднекуль з’явіцца шэдэўры... Просты прыклад: ВГИК цягам свайго 90-гадовага існавання выпусціў тысячы студэнтаў, але ў гісторыі мастацтва засталіся толькі некалькі дзесяткаў. Каб на Беларусі з’явіўся адзін талент, роўны Андрэю Таркоўскаму, або, таму ж Вайдзе, трэба выпусціць шмат дзесяткаў маладых амбіцыйных, прафесійна падрыхтаваных кінамастаграфістаў. Каб з’явіўся новы Жданоўскі, патрэбны два дзесяцігоддзі на-тхнёнай працы... На “Беларусьфільме” часцяком скардзяцца: маўляў, бракуе кадраў так званага “сярэдняга звяна” — асістэнтаў апэратара, другіх рэжысёраў. Мяркую, перш чым заняць на студыі галоўныя месцы, нашы студэнты павінны будуць прайсці гэтыя “сярэднія”, але такія важныя пасады. Усё цалкам будзе вымагаць не аднаго года актыўнай дзейнасці. А ўжо потым з’явіцца вынікі.

Антон Сідарэнка:

— Але ж, мусіць, мяркуецца, што месцы кіраўнікоў творчых майстэрняў зоймуць, у тым ліку, дзеючыя кінамастаграфісты? Аляксандр Яфрэмаў, напрыклад, вядомы як адзін з самых актыўных беларускіх рэжысёраў, які амаль увесь свой час прысвячае працы над новымі стужкамі. Хто замяніць яго ў аўдыторыях?

(Працяг на стар. 4 — 5.)

ФАКУЛЬТЭТ ЭКРАННЫХ МАСТАЦТВАЎ:

СТАЎКА НА ЗАПАТРАБАВАНАСЦЬ

Заяўка на адкрыццё

Антон Сідарэнка:

— Цяпер нашай студыі, як ніколі, патрэбны прафесійна падрыхтаваныя кадры. Існуе і вялікі попыт на кінамастаграфічную адукацыю: усё больш маладых людзей хочучь быць рэжысёрамі, апэратарамі, кінадраматургамі, прадзюсерамі. Выдатна, што цяпер яны могуць не з’яжджаць для атрымання профільнай адукацыі за мяжу, а прыходзіць па яе ў нашу Акадэмію мастацтваў. Тым не менш, ці будзе ў беларускага кінафакультэта свая адметнасць? Чым ён падобны і не падобны на аналагічныя замежныя ўстановы?

Рычард Смольскі:

— Пэўна, мы яшчэ дакладна не ўсведамляем значэнне адкрыцця кінафакультэта — нашага маленькага “беларускага ВГИКа”. Тым не менш, існуюць пэўныя спадзяванні, што менавіта ён павысіць агульны ўзровень кінамастаграфічнай культуры на Беларусі. Усе падставы для гэтага ёсць: новы факультэт экранных мастацтваў будзе арыентавацца на лепшыя дасягненні айчыннага і сусветнага кіно, а вучэбны працэс на ім будзе заснаваны на добра вядомым па тым жа ВГИКу “прынцыпе творчых майстэрняў”. Гэты вельмі дзейсны спосаб навучання новага пакалення ўжо колькі гадоў выкарыстоўваецца ў нас у Акадэміі на розных факультэтах.

Антон Сідарэнка:

— “Прынцып творчых майстэрняў” — вельмі дзейсны, але толькі ў выпадку наяўнасці дастатковай колькасці майстроў, якія маюць на выкладанне час і, самае галоўнае, жаданне...

Рычард Смольскі:

— Так, падобная праблема існуе. Будуць у Акадэміі вялікія майстры — будуць і добрыя вынікі. Калі аднаму творцу не трэба даказваць права на выкладанне, бо ён заслужыў яго сва-

імі работамі, то другому яшчэ трэба даказаць сваё права быць дапушчаным да студэнтаў.

Мы ганарымся, што ў нас выкладаюць такія мэтры, як прысутнічаючы тут Міхаіл Жданоўскі, які цяпер вядзе майстэрню рэжысуры дакументальнага кіно. Мэтр айчыннага кіно Аляксандр Яфрэмаў навучае будучых рэжысёраў-“ігравікоў”. Шматвартная Настасся Суханава кіруе кафедрай апэратарскага майстэрства. Лічу, студэнты павіны ганарыцца, што займаюцца ў такіх выкладчыкаў! Мы і надалей будзем прыцягваць да працы са студэнтамі самых лепшых практыкаў кінамастацтва, прычым не толькі айчынных: па магчымасці, будзем запрашаць на майстар-класы вядомых кінамастаграфістаў з-за мяжы. Першым будзе польскі класік сусветнага кінамастацтва Анджэй Вайда, які, як плануецца, наведае нашу Акадэмію ўжо ў маі. Дарэчы, Вучоны савет будзе разглядаць пытанне аб прысуджэнні гэтаму рэжысёру звання ганаровага доктара Акадэміі.

Важным будзе дадаць, што Акадэмія — равесніца Вялікай Перамогі. За 65 гадоў існавання мы можам адзначыць чатыры вялікія вехі нашага існавання: 1945-ы — год нараджэння ВНУ, 1953-і — стварэнне мастацкага факультэта, 1976-ы — з’яўленне факультэта дызайну, 1991-ы — пастановай Савета Міністраў Тэатральна-мастацкі інстытут быў перайменаваны ў Акадэмію. 2010-ы стане для нас яшчэ адной важнай кропкай адліку. Стварэнне факультэта экранных мастацтваў адбылося дзякуючы ўвазе, якую Кіраўнік нашай дзяржавы надае кінамастаграфу: даручэнне адкрыць кінафакультэт вынікае з аднаго з пунктаў Канцэпцыі развіцця кінамастаграфіі. Дарэчы, карыстаючыся выпадкам, запрашаем усіх чытачоў “Культуры” 5 красавіка а 16-й гадзіне ў Вялікую залу галоўнага корпуса Акадэміі, дзе адбудзецца ўра-

чыстае адкрыццё. Мы вельмі спадзяёмся, што гэтую дату будуць лічыць сваім святам усе наступныя пакаленні беларускіх кінамастаграфістаў.

Антон Сідарэнка:

— Чаму новае падраздзяленне Акадэміі называецца менавіта факультэтам экранных мастацтваў, а не проста кінафакультэтам?

Рычард Смольскі:

— Мы жывём у XXI стагоддзі, калі класічным кінамастаграфам мастацтва не вычэрпваецца. Выпускнік новага факультэта павінен быць універсальным спецыялістам і працаваць там, дзе ён будзе найбольш запатрабаваны: на кінастудыі, тэлебачанні або іншым месцы, дзе вырабляецца экранны прадукт. Адсюль — і назва новага факультэта.

Антон Сідарэнка:

— Што да структуры, якія кафедры ўвойдуць у яго склад?

Рычард Смольскі:

— Самымі першымі стануць кафедра рэжысуры экранных мастацтваў, дзе будуць рыхтаваць рэжысёраў ігравога, дакументальнага і анімацыйнага кіно, а таксама рэжысёраў тэлебачання, і кафедра апэратарскага мастацтва кіно і тэлебачання. Асновы гэтых кафедраў у нас ужо даўно існуюць: раней яны функцыянавалі ў складзе Тэатральнага факультэта. Абсалютна но-

Пра задачы новага факультэта Акадэміі мастацтваў, попыт на кінапрафесію, перспектывы працаўладкавання на “Беларусьфільм”, TV і...

тэт экранных мастацтваў. Такім чынам, у яго склад увайдучь чатыры кафедры, таксама ён займець пэўную матэрыяльна-тэхнічную базу: відэастудыю, мантажныя і гуказапісваючыя лабараторыі. Плануем паступова “абрастаць” неабходным абсталяваннем. Пакуль тэхнічнае забеспячэнне выконвае Тэатр-студыя імя Е.Міровіча.

(Працяг. Пачатак на стар. 3.)

Рычард Смольскі:

— Практыка таго ж ВГИКа сведчыць, што студэнтам не абавязкова ўвесь час кантактаваць з майстрам. Рамяству па канкрэтных дысцыплінах вучаць іншыя выкладчыкі, а майстар дае агульны накірунак. Калі ён — сапраўды буйны дзеяч мастацтва, то нават некалькі гадзін стасункаў з ім у месяц моцна дапамагаюць маладому творцу. Асабіста я — прыхільнік той думкі, што мастацтву, як замежнай мове, навучыць нельга, — можна толькі самому навучыцца. Зразумела, не без дапамогі выкладчыкаў.

Гузик як творчая задача**Антон Сідарэнка:**

— Як будуць выглядаць уступныя экзамены на новы факультэт? Як майстры мяркуюць знаходзіць найбольш таленавітых і актыўных абітурыентаў, і ці маюць шанцы папоўніць шэрагі рэжысёраў, да прыкладу, учарашнія выпускнікі школы?

Міхаіл Жданоўскі:

— Я дагэтуль не лічу сябе выкладчыкам у традыцыйным разуменні. Мне наогул не падабаецца, калі навучанне зводзіцца да нейкай “сістэмы”, якой патрэбна абавязкова прытрымлівацца. Год таму я набраў майстэрню рэжысёраў-дакументалістаў, бо мне было цікава працаваць з людзьмі, якія абралі не звычайны прафесійны шлях, а вельмі складанае жыццё творчай асобы. Трэба сказаць, ахвотных стаць дакументалістамі было зусім няшмат: экспертным саветам да экзаменаў было дапушчана 17 чалавек, а студэнтамі сталі толькі 6. З гэтай колькасці так званую “жыццёвую школу” прайшлі двое: адзін хлопец паступіў пасля войска, а другі дзеля мары здымаць кіно сышоў з трэцяга курса педагагічнага ўніверсітэта, і я паважаю яго за рашучасць.

Вось гэтую рашучасць, гатоўнасць ісці на рызыку, неабыхавасць мы і шукалі ў будучых студэнтах. Безумоўна, цікавыя асобы адчуваліся на эмацыйным узроўні. На экзамене абітурыенты павінны былі праявіць свае творчыя схільнасці. Адным з заданняў было расказаць гісторыю... гузіка: такім чынам мы спрабавалі правесці магчымасць абстрактнага мыслення ў абітурыентаў. А яны, пачуўшы незвычайную просьбу, глядзелі на камісію здзіўлена, пыталіся, што мы маем на ўвазе. Калі нарэшце разумелі, што ад іх патрабуюць, пачыналі прыдумляць, і, ведаеце, сярод іх гісторый было шмат вельмі цікавых і незвычайных.

Антон Сідарэнка:

— Аднак ці могуць паспяхова ўступныя экзамены быць гарантыяй таго, што знойдзеныя ў абітурыента творчыя схільнасці рэалізуюцца ў нешта больш вялікае?

Міхаіл Жданоўскі:

— Сапраўды, такая праверка яшчэ мала што азначае. Як вядома, адзін цікавы верш можа напісаць амаль кожны, але гэта не будзе азначаць, што кожны — сапраўдны паэт. Таму момант выбару будучых студэнтаў — вельмі складаны. Адрозненне нашых экзаменаў ад тых, якія я праходзіў, калі паступаў калісьці ў ВГИК, у тым, што для большасці студэнтаў яны былі адносна лёгкімі, бо наш конкурс нельга параўнаць з маскоўскім. Складваецца ўражанне, што некаторыя студэнты, прайшоўшы адбор, замкнуліся ў сабе, у адносна бяспечнай і знаёмай па школе вучэбнай абстаноўцы. А наша прафесія патрабуе асаблівай актыўнасці. Нездарма вялікі Міхаіл Ром працаваў у асноўным толькі з тымі студэнтамі, якія былі яму цікавыя, праяўлялі актыўнасць.

Я намагаюся, каб пасля выпуску мае студэнты не існавалі паасобку, а ўяўлялі з сябе нейкае творчае адзінства, братэрства. Усё-такі сапраўдны

кінастудыя — гэта не збор асобных індывідуумаў, а адзінае цэлае. Лічу, шматлікія праблемы нашай студыі ад таго, што яна страціла нейкі агульны дух, які звычайна называюць студыйнасцю. Вось яго я і спрабую абудзіць у студэнтах. Рэжысёр не можа знаходзіцца ў некім вакууме, ён павінен быць магнітам, што прыцягвае ўсіх студыйных спецыялістаў дзеля агульнага станоўчага выніку.

Антон Сідарэнка:

— Крытыкі сучаснай мадэлі адукацыі сцвярджаюць, што ВНУ (і гэты тычыцца не толькі Акадэміі мастацтваў) фактычна адарваны ад вытворчасці, што лекцыі нават самых лепшых педагогаў і чытанне самых актуальных падручнікаў не дапамагаюць пры сутрэчы з рэальным жыццём. Калі браць кіно, то вельмі часта бывае, што выгадаваны ў “цяпличных умовах” творчай майстэрні талент, трапіўшы ў жорсткія межы сучаснага кінабізнесу, сутыкнуўшыся з ўнутрыстудыйнай канкурэнцыяй, губляецца і здымае абсалютна шэрыя, невыразныя работы. Потым крытыкам застаецца толькі пераглядаць яго студэнцкія курсавыя і дыпломныя стужкі і расчаравана казаць: “Якія спадзяванні мы ўскладалі на гэтага хлопца!”

Міхаіл Жданоўскі:

— Асабіста я прыкладаю ўсе намаганні, каб з маімі студэнтамі такога не здарылася. Аднак, зразумейце: амаль усе яны — учарашнія школьнікі, лічыце, дзеці. Заданні, якія яны пакуль што выконваюць, — элементар-

даць Аляксандра Колбышава, Андрэя Кудзіненку, Дзмітрыя Іосіфава, былі дарослымі, склаўшымі асобамі, ужо з вышэйшай адукацыяй. А што да конкурсу, то ён быў даволі высокі. Да прыкладу, вучыцца рэжысуры ў Міхаіла Пташукі паждалі аж пяцьдзесят васьм чалавек! Уся практыка, уся тэхнічная база навучання месцілася на “Беларусьфільме”. На вялікі жаль, вельмі хутка студыя апынулася ў незайздросным становішчы, калі грошай там не хапала на вытворчасць нават

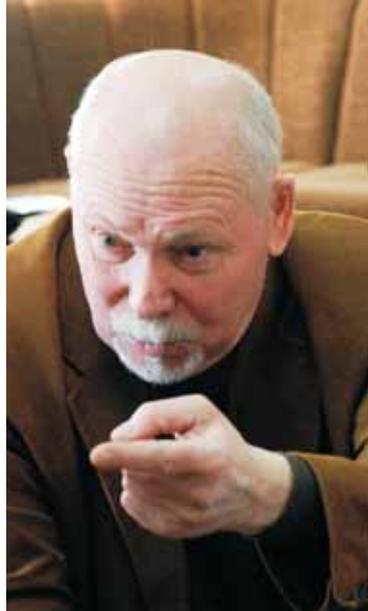
здымаў “У жніўні 44-га” і запрасіў сваіх студэнтаў да сябе на пляцоўку. Калі гэтая майстэрня выпускалася ў 2004 годзе, дзяржавай былі выдзелены дастатковыя грошы на яе дыпломныя стужкі (“Колер каханна” Аляксандра Канановіча паказваюць па тэлеканалах да гэтай пары). Такім чынам, “пташкоўцам” пашанцавала: іхнія імёны — сярод дзеючых кінематаграфістаў. А вось сённяшнія студэнты апынуліся ў незайздросным становішчы: яны вывучаюць сваю прафесію, знаходзячыся

кінематаграфістам, як Міхаіл Пташук, Барыс Шадурыскі, Вячаслаў Нікіфарав, Віктар Дашук, ды іншым, хто часам самахвлярна аддаваў сілы выкладанню ў Акадэміі. Я лічу, што менавіта яркія, цікавыя майстры і спецыяльная маладзёжная студыя на “Беларусьфільме” дапамогуць гадаваць новае пакаленне айчынных кінематаграфістаў. Як знайсці дастатковую колькасць майстроў? А вы паглядзіце на нашых выпускнікоў, тых жа Колбышава, Кудзіненку, Дуброўскую! Усе яны выдатна

ФАКУЛЬТЭТ ЭКРАННЫХ МАСТАЦТВАЎ:

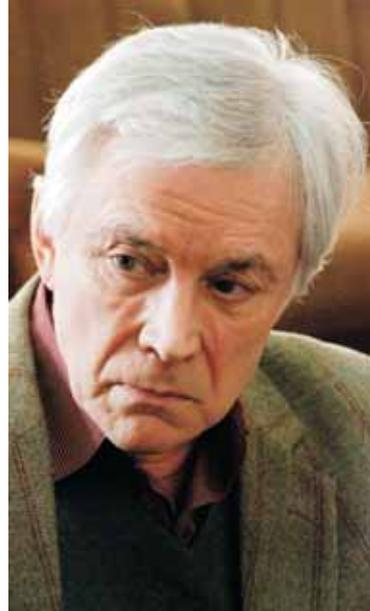
Рычард СМОЛЬСКІ.

Уладзімір ЗАБЭЛА.

Лідзія БЯРОЗКІНА.

Міхаіл ЖДАНОЎСКІ.

ня, так бы мовіць, на адлегласці “выцягнутай рукі”, аб тым, што ім блізка і максімальна зразумела.

Андрэй Васілеўскі:

— Першае сутыкненне студэнтаў з “жорсткай рэальнасцю” адбываецца ў нас, у Цэнтры практычнай падрыхтоўкі, дзе яны павінны працаваць першае ўменне па зносінах з рознымі цэхамі і службамі, уменне забяспечваць пажарную і тэхнічную бяспеку. Яны прыходзяць да нас, каб атрымаць тэхніку для практычных заданняў, і мы вучым іх правільна пісаць заяву на яе выдачу, навучаем усведамленню сваіх правоў. Адбываецца пэўная сацыялізацыя маладых спецыялістаў. Мы імкнемся прадухіліць сутыкненне нашых выпускнікоў з тымі “падводнымі камянямі”, што чакаюць іх на кінастудыі і ў іншых арганізацыях, з якімі яны будуць супрацоўнічаць.

Калі вучыцца — то на студыі**Уладзімір Забэла:**

— Калі ў 1991 годзе было вырашана правесці першы набор студэнтаў на кінематаграфічны спецыяльнасць, асноўнай умовай было тое, што яны будуць вучыцца працаваць не пасрэдна на кінастудыі. Дарэчы, ініцыятарамі таго набору былі дзеючыя прафесіяналы Віктар Тураў, Ігар Рэмішэўскі, Віктар Дашук. Ды і самі абітурыенты 90-х, сярод якіх можна ўзга-

дваіх стужак. Што было казаць аб пачаткоўцах: выпускнікі былі вымушаны абараняцца курсавымі работамі. Але факт застаецца фактам: калісьці на “Беларусьфільме” існавала спецыяльная вучэбная студыя, створаная па ініцыятыве Турава, дзякуючы якой студэнты маглі адчуць усе асаблівасці працы ў “сапраўдным” кіно.

Антон Сідарэнка:

— А якімі былі вынікі працы гэтай студыі?

Уладзімір Забэла:

— Пэўна, галоўным з іх было тое, што першыя самастойна падрыхтаваныя ў Беларусі кінематаграфісты не згубіліся на прасторах жыцця. І ўгаданыя Колбышаў, Іосіфаў і Кудзіненка, а таксама Ірына Волах, Галіна Адамовіч, Віктар Асюк не кінулі сваю прафесію, зацвердзілі сябе ў ёй.

Міхаіл Жданоўскі:

— Так, студэнтам-дакументалістам мы, іх старэйшыя калегі, у той час давалі магчымасць працаваць над кіначасопісамі.

Уладзімір Забэла:

— Менавіта пад час такіх практык і прайшоў “натуральны адбор” сярод тых, хто прэтэндаваў на званне прафесіянала. На жаль, крыху пазней, ужо калі свой курс набраў Міхаіл Пташук, такой практыкі студыя прадаставіць студэнтам не магла. Больш за тое: толькі што падрыхтаваныя кадры былі вымушаны шукаць працу на расійскіх студыях. На шчасце, Пташук у той час

амаль невылазна ў аўдыторыях. Гэтую сітуацыю крыху выправіў Аляксандр Яфрэмаў, да якога студэнты могуць хадзіць на пляцоўку яго “Замаху”.

Антон Сідарэнка:

— На жаль, у нашай размове не здолела прыняць удзел кіраўніцтва “Беларусьфільма”. Было б цікава пачуць, ці мае магчымасць студыя на сучасным этапе прымаць дастатковую колькасць студэнтаў новага факультэта на практыку.

Рычард Смольскі:

— Так ці інакш, галоўная задача факультэта экранных мастацтваў — арганізаваць бесперапынны навучальны працэс, каб паміж чарговым выпускам і наборам у майстэрні не прайшла па некалькі гадоў, як гэта адбылося з тымі ж дакументалістамі.

Уладзімір Забэла:

— Цалкам згодны. Таму мы і вымушаны набіраць учарашніх школьнікаў. А што да “ігравікоў”, то пасля папярэдніх кансультацый ёсць спадзяванні, што новы набор будзе складацца з больш вопытных, а значыць — больш прыдатных для навучання абітурыентаў.

Дзе яны, выкладчыцкія кадры?**Уладзімір Мішчанчук:**

— Усё-такі вярнуся да асобы майстра, бо ад яе шмат што залежыць. Калі ў нас і атрымалася нешта раней, дык толькі дзякуючы такім выдатным

закончылі Акадэмію і маюць вопыт рэжысёрскай працы. Асабіста я ўжо меў размовы з некаторымі з іх. Думка аб выкладчыцкай дзейнасці падалася шмат каму з іх пакалення цікавай. Лічу, праблему з кадрамі можна вырашыць, калі даверыць студэнтаў таму пакаленню, якое сёння актыўна працывуе ў кіно.

Антон Сідарэнка:

— А што можна сказаць пра практычную падрыхтоўку студэнтаў-аператараў?

Андрэй Чупрынскі:

— Ужо пасля першага курса нашых студэнтаў-аператараў чакае двухтыднёвая практыка, з кожным курсам час практыкі павялічваецца, а курса з трэцяга шмат хто з іх уладкоўваецца на працу на тэлеканалы. Калі звярнуцца да статыстыкі, то практычна ўсе выпускнікі нашай кафедры (а іх было 43 — пяць асобных выпускаў) уладкаваліся на працу, у тым ліку, з дыпломам аператара-тэлепастановаўшчыка пайшлі на кінастудыю. Прыкладам таго, як актыўная практыка спрыяе творчаму росту, можа быць наш выпускнік Дзмітрый Рудзь. Пад час вучбы ён стажыраваўся на “Беларусьфільме” і за некалькі гадоў пасля заканчэння Акадэміі зняў поўнаметражны ігравы кінастужкі “Зграя”, “Кадэт”, “Рыжык” (апошні знаходзіцца цяпер на стадыі мантажу і агучвання). І сёння з Дзмітрыем у якасці асістэнтаў актыўна супрацоўнічаюць нашы сту-

дэнты-дыпломнікі. Гэта ўсё тычыцца тэлевізійных аператараў. На жаль, пакуль адзіны выпуск спецыяльных кінааператараў адбыўся ў 1997 годзе.

Дзе ўзяць тэхніку?

Антон Сідарэнка:

— Вядома, што мастацтва кіно — самае тэхналагічнае. Больш за тое, тэхналогіі ў гэтай сферы змяняюцца на вачах: яшчэ ўчора ўвесь свет абмяркоўваў з’яўленне лічбавых відэака-

Антон Сідарэнка:

— Дык, можа, для студэнтаў, для якіх галоўнае не грошы, а — практыка, такое месца і будзе цікавым?

Міхаіл Жданоўскі:

— На прапанову быць асістэнтам студэнты адказваюць: папрацаваць у штаце студыі на такой пасадзе можна, але нядоўга — месяц, другі... Што значыць месяц? Студыя функцыянуе круглы год і прымае звальняць кожны месяц не можа. А стужкі знаходзяцца ў вытворчасці куды больш ча-

— Я выступаю за тое, каб студэнты паралельна вучобе на кінафакультэце афіцыйна працавалі на студыі! Калі казаць пра фінансаванне іх практычных вопытаў, то яго можна было б уключыць у планы кінастудыі. Моладзь патрэбна на “Беларусьфільме” ўжо сёння, калі амаль дзве трэці дакументалістаў — пенсіянеры! Справа не ва ўзросце — вопыт маладосцю не заменіш, — але калі ў патыліцу пачнуць дыхаць новыя рэжысёры, астатнія будуць больш актыўнымі.

Лідзія Бярозкіна:

— Акцёры па-ранейшаму будуць навучацца на тэатральным факультэце, як і цяпер, яны будуць атрымліваць комплексную падрыхтоўку, каб мець магчымасць потым працаваць і для сцэны, і для экрана. Цікава, што самы вялікі конкурс — не на гэтую спецыяльнасць, а на спецыяльнасць “Гукарэжысура”: у мінулым годзе на адно заводнае месца прэтэндавала амаль 8 чалавек!

іны. Даўно вядома, што лепшым лакаматывам для развіцця сферы кінавытворчасці з’яўляецца творчае асяроддзе. Абудзіць яго з дапамогай аднаго вучэбнага працэсу немагчыма — неабходна ўсебакова развіваць інтарэс маладых грамадзян Беларусі да кінамастацтва, у тым ліку з дапамогай фестывальнага руху.

Рычард Смольскі:

— Пытанне ў тым, якім чынам развіваць гэты творчы асяродок.

СТАЎКА

Андрэй ЧУПРЫНСКІ.

Андрэй ВАСІЛЕЎСКІ.

Уладзімір МІШЧАНЧУК.

Антон СІДАРЭНКА.

НА ЗАПАТРАБАВАНАСЦЬ

мер, а ўжо сёння вядучыя студыі, у тым ліку расійскія, заяўляюць аб намерах здымаць стужкі з аб’ёмнай выявай. На якім абсталяванні дзевядзеца вучыцца студэнтам факультэта экранных мастацтваў?

Уладзімір Забэла:

— На тым, што калісьці спісалі са студыі. Прычым гэтае “калісьці” адбылося яшчэ ў часы Турава... Калі з практыкай студэнтаў на тэлебачанні ніякіх пытанняў — яны без перашкод знаёмяцца з абсталяваннем, на якім сёння працуюць на нашых вядучых тэлеканалах, — то з кінаабсталяваннем пакуль кепска. Фактычна, студэнты не маюць доступу да найноўшых кінатэхналогій. Возьмем, да прыкладу, гукааператараў. “Беларусьфільм” абнавіў апаратуру і праце выключна з лічбавым гукам. Наша ж вучэбнае абсталяванне — учарашні дзень. Тыя ж студэнты-гукааператары пачынаючы з трэцяга курса кідаюць вучобу і пераходзяць на працу на тэлебачанне, бо там, у адрозненне ад Акадэміі, сучаснае абсталяванне. Нам трэба жорстка паставіць пытанне: на чым будзем вучыць студэнтаў? Сучаснай лічбавай тэхнікі менавіта для падрыхтоўкі кадараў для кіно на сённяшні дзень на факультэце няма. Рэальнае выйсцё з гэтага незайдзроснага становішча адно: цеснае супрацоўніцтва з “Беларусьфільмам”, доступ студэнтаў да студыйнага абсталявання з вучэбнымі мэтамі.

Антон Сідарэнка:

— Давайце спытаем Міхаіла Жданоўскага, які праце і ў Акадэміі, і на студыі, ці ёсць у яго магчымасць уладкаваць сваіх студэнтаў на “Беларусьфільм”?

Міхаіл Жданоўскі:

— Калі казаць менавіта пра дакументалістыку, то ўзяць студэнтаў у штат, нават з вучэбнымі мэтамі, немагчыма, бо такой адзінкі, як асістэнт рэжысёра або другі рэжысёр, у дакументальным кіно на студыі не існуе. Звязана гэта з аплатай працы: кваліфікаваныя кадры на такіх пасадах не ідуць.

су. Так, на падрыхтоўчым этапе ёсць заняткі і для студэнтаў-асістэнтаў: праца ў архівах, збор неабходных звестак... Але тут перашкода — ужо з боку інструкцый па кінавытворчасці: чамусьці лічыцца, што на падрыхтоўчы перыяд рэжысёру-дакументалісту асістэнт не патрэбны. Таму патэнцыйны асістэнт-практыкант на законных умовах можа знаходзіцца побач з майстрам толькі ў здымачны і мантажна-таніровачны перыяд. Да таго ж, ад студэнта можна пачуць і такое: так, папрацаваць магу, але толькі да лета, а потым паеду з бацькамі на адпачынак на мора!..

Антон Сідарэнка:

— Ад тых, хто хоча дамагчыся поспеху ў кіно, такое і сапраўды чуць вельмі дзіўна... Няўжо немагчыма ўключыць працу на студыі ў абавязковыя вучэбныя планы?

Міхаіл Жданоўскі:

— Пакуль што ўсё зводзіцца да некалькіх тыдняў абавязковай практыкі напрыканцы кожнага курса. Далей усё залежыць ад канкрэтнага студэнта. Я ведаю, што Міхаіл Пташук даваў сваім навучэнцам канкрэтныя заданні на здымачнай пляцоўцы “У жніўні 44-га” — у прыватнасці, яны вучыліся працаваць з масоўкай. Праца дакументаліста патрабуе частых камандзіровак. Як сінхранізаваць вучэбныя планы з арганізацыйнымі патрабаваннямі працы на кінастудыі? Як аплачваць працу практыкантаў? Мяркую, тут павінны дапамагчы адпаведныя адміністрацыйныя структуры “Беларусьфільма”. На жаль, нават яго дзеючым супрацоўнікам не заўсёды ўдаецца наладзіць з імі ўзаемадзеянне.

Уладзімір Забэла:

— Дарэчы, калі казаць пра арганізацыйныя моманты, то калі “пташкоўцы” здымалі свае дыпломныя стужкі, нават грошы для іх пераводзіліся на рахунак “Беларусьфільма”. Такім чынам, студыя больш чым непасрэдна была занята ў працэсе падрыхтоўкі новых кадараў.

Міхаіл Жданоўскі:

Гукавікі самыя патрэбныя

Лідзія Бярозкіна:

— Як бачым, залежнасць ад становішча спраў на кінастудыі ў новага факультэта — вялікая: яе праблемы становяцца нашымі, а нашы моцна адбіваюцца на “Беларусьфільме”. Тым не менш, хочацца заўважыць, што нейкага бар’ера паміж Акадэміяй і студыяй не існуе. Калі ёсць патрэба, нам дапамагае нават студыйная бухгалтэрыя — напрыклад, калі ўзнікае неабходнасць зрабіць рахунак вытворчасці вучэбнай стужкі.

Антон Сідарэнка:

— А што да бесперапыннай практыкі студэнтаў на кінастудыі?..

Лідзія Бярозкіна:

— Калі распрацоўвалася адпаведная міжведамасная праграма, размова ішла аб самым цесным уз’емадзеянні з “Беларусьфільмам”, у тым ліку — аб вучэбным карыстанні рэсурсамі Нацыянальнай студыі: планавалася, што дзяржава будзе кампенсаваць студыі адпаведныя выдаткі. Так, на дадзеным этапе існуюць пэўныя цяжкасці з фінансаваннем. Аднак да іх трэба падыходзіць з разуменнем: сёння цяжка не толькі нам. У адносінах студыі да нашых студэнтаў я бачу зацікаўленасць, таму хачу выказаць тут асцярожны аптымізм.

Дарэчы, у жніўні 2008 года былі зацверджаны дзяржаўныя адукацыйныя стандарты, і кафедры, што цяпер уключаны ў склад новага факультэта, склалі іх першымі ў Акадэміі. Творчым дысцыплінам, практычнаму навучанню па новых вучэбных праграмах у адпаведнасці са стандартамі адводзіцца вялікае месца. Што да новых тэхналогій, то розныя камп’ютэрныя дысцыпліны прадстаўлены на факультэце экранных мастацтваў вельмі шырока.

Антон Сідарэнка:

— З самага пачатку існавання яшчэ Тэатральнага інстытута тут рыхтуюць актёраў, у тым ліку і для кіно...

Каму патрэбны фкінаменеджэры?

Антон Сідарэнка:

— Што да працаўладкавання рэжысёраў, аператараў, гукааператараў, актёраў, то тут усё зразумела: калі не кінастудыя, то тэлеканалы заўсёды маюць патрэбу ў такіх спецыялістах. А дзе будуць працаваць выпускнікі новай кафедры кінаменеджменту?

Рычард Смольскі:

— Вельмі своєчаснае пытанне. Сёлета мы выпускаем наш першы набор — дзевяць кіназнаўцаў, з іх шэсць “бюджэткаў”. З вялікай цяжкасцю мы выдзем працэс размеркавання апошніх (Размова адбылася 12 сакавіка. — А.С.): на студыі яны не патрэбны, на тэлебачанні — таксама, у рэдакцыі газет і часопісаў іх не бяруць. Хтосьці пойдзе ў магістратуру, хтосьці знойдзе працу сам. Але, каб такая сітуацыя не паўтарылася, вучэбныя планы будуць скарыжэраваны, і ў гэтым годзе мы будзем набіраць ужо не проста кіна-, тэлезнаўцаў, а прад’юсераў-менеджэраў. Больш за тое: спецыялізацыя менеджэра будзе ў іх дамінуючай. Інстытут прад’юсіравання на сённяшні дзень знаходзіцца ў нас на пачатковай стадыі развіцця, аднак арганізатары кіна-, тэлевытворчасці патрэбны заўсёды. Таму мы ўскладаем на новую спецыяльнасць вялікія надзеі.

Антон Сідарэнка:

— Сярод самых запатрабаваных кінапрафесій часцей за ўсё называюць і кінадраматургаў...

Рычард Смольскі:

— І яны ёсць у нашых планах, але, як і ў выпадку з кіназнаўцамі-менеджэрамі, іхняе навучанне будзе комплексным: засваенне не толькі сцэнарнага рамяства, але і рэдактарскай справы, журналістыкі, а можа, і таго ж прад’юсіравання.

Антон Сідарэнка:

— Відаць, комплексны падыход патрэбны не толькі на асобных спецыяльнасцях, але і ў маштабе ўсяго факультэта, нават усёй кра-

Лідзія Бярозкіна:

— Факультэт экранных мастацтваў якраз павінен стаць яго цэнтрам.

Антон Сідарэнка:

— У красавіку мінулага года дзякуючы намаганням асобных энтузіястаў пры падтрымцы ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама, БДУ і БРСМ адбыўся Міжнародны фестываль студэнцкіх аматыраў, захопленых мастацтвам кіно. Сёлета правядзенне такога фестывалю пад пытаннем. Чаму б Акадэміі не ўзяць на сябе функцыі аднаго з арганізатараў і адзначыць стварэнне факультэта экранных мастацтваў з’яўленнем свайго асабістага студэнцкага фестывалю, так бы мовіць, узяць “Кінагрань” пад сваё крыло? Тым больш, мець свае фестывалі лічаць за правіла ўсё сур’ёзныя кінашколы, прыгадайма той самы ВГИК, “фірмовы” фестываль якога вядомы ва ўсім свеце.

Рычард Смольскі:

— Ідэя — цікавая: мяркую, новы факультэт можа стаць базай для такога фестывалю кіна-, тэлевытворчасці студэнтаў, а таксама — для рэалізацыі іншых ідэй. Як бачым, канцэпцыя развіцця беларускага кіно на 2009 — 2014 гады аказалася вельмі дарэчы і ўжо прыносіць свой плён: адкрыццё факультэта экранных мастацтваў — вельмі важны крок на шляху да яе выканання. Думаецца, магчымае з’яўленне спецыяльнай маладзёжнай студыі на “Беларусьфільме” паспрыяе больш плённай працы будучых класікаў нацыянальнага кіно. Бо цяпер мы сеем зярняты, усходамі якіх будуць сілкавацца будучыя пакаленні нацыянальных кінематаграфістаў. Упэўнены, што яны згадаюць нашы намаганні добрым словам.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Рэклама таксама відовішча

Канчатковыя вынікі другога этапу конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю” будуць падведзены ў красавіку.

У публікацыях Рэспубліканскага прэс-цэнтра мерапрыемства, які працуе на базе нашай Рэдакцыйна-выдавечкай установы, мы неаднаразова давалі слова прадстаўнікам журы па розных намінацыях. Сёння ж слова — старшым судзейскіх калегій у намінацыях “Рэжысура масавых святаў, тэатралізаваных прадстаўленняў і шоу-праграм” і “Сацыяльная рэклама”.

Асабліва спабарніцтва ў гэтых намінацыях быў іх завочны характар. Згодна з рэгламентам конкурсу, сцэнарый сваіх будучых імпрэз удзельнікі здавалі ў пісьмовым выглядзе. Лепшыя па выніках мясцовых адбораў заяўкі былі адпраўлены ў сталіцу, дзе яны цяпер знаходзяцца на разглядзе журы. Дарэчы, у яго склад па рэжысёрска-сцэнарных намінацыях, як, дарэчы, і па іншых, увайшлі толькі найлепшыя практыкі і тэарэтыкі тэатральнага і тэлевізійнага мастацтва. На жаль, убачанае іх збольшага не натхніла...

— 3 амаль 25 заявак, што мы атрымалі з ўсёй краіны, па-сапраўдному не спадабалася ніводная, — дзеліцца думкамі старшыня журы “Зоркі...” ў намінацыі “Сацыяльная рэклама”, прафесар кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, рэжысёр і сцэнарыст Павел Іванов. — Асноўная рыса ўсіх работ — адсутнасць свежых, нечаканых ідэй. Усе тэмы збольшага вядомыя. Ніякіх мастацкіх “азэрэнняў” мы ў даступных рукапісах не убачылі...

На думку Паўла Іванова, усе работы рэзка падзяляюцца на дзве няроўныя часткі: узровень задум прафесіяналаў, студэнтаў той жа Акадэміі мастацтваў, куды вышэйшы за сцэнарый амацараў. Прычым розніца такая відавочная, што, па словах старшыні журы намінацыі, у дадзеным выпадку больш адпаведным быў бы падзел конкурсу згодна з гэ-

тым крытэрыям на дзве катэгорыі. Недастатковай старшыня журы лічыць і колькасць удзельнікаў: “Мяркую, тут паўплывалі сціслыя тэрміны падрыхтоўкі першага тура, з прычыны чаго арганізатары на месцах не паспелі сабраць шмат цікавых асоб. Тое, што яны ў раёнах ёсць, — не выклікае сумненняў: паглядзіце, які імкліва развіваліся ў апошнія гады мясцовыя тэлеканалы!”

З уражаннямі ад конкурсу Паўла Іванова ў многім салідарная галоўны рэжысёр Беларускай дзяржаўнай філармоніі Ніна Осіпава — старшыня журы ў намінацыі “Рэжысура масавых святаў, тэатралізаваных прадстаўленняў і шоу-праграм”.

— На жаль, 95% сцэнарыяў, якія мы атрымалі, зусім не цікавыя, — кажа Ніна Осіпава. — Іх аўтары мысляць занадта стандартна, у работах пераважаюць шаблоны і стэрэатыпы. Яно, насамрэч, не дзіва, бо ў асноўным гэта — сцэнарый працягнення нейкіх мерапрыемстваў у арганізацыях, дзе працуюць канкурсанты. У рэгламенце самога спабарніцтва не падкрэслена, што прымаюцца не толькі сцэнарыі пастаўленых дзей, але і любыя практыкі. Аднак ад моладзі ўсё роўна чакалі больш яркай фантазіі, а галоўнае — арыгінальных задумак...

Сярод усіх заявак найбольш цікавымі журы падаліся два сцэнарыі, якія хоць і не падпадаюць пад класічнае азначэнне масавага мерапрыемства, але напісаны вельмі таленавіта. “Галоўнай нашай задачай на “Зорцы...” я лічу не ўзнагароджанне самых лепшых, а — пошук патэнцыйных талентаў, тых, хто мае здольнасці, але не можа праявіць іх у паўсядзённых абставінах”, — кажа Ніна Осіпава. На яе думку, падрыхтоўка рэжысёраў масавых відовішчаў у нас вядзецца, у асноўным, у накірунку народных святаў, хоць жанравая і тэматычная палітра тут значна шырэйшая за названую.

Так ці інакш, але нават прамежкавыя вынікі конкурсу маладых талентаў прыносяць плён, высвятляючы надзённыя пытанні падрыхтоўкі. Пасля завяршэння спабарніцтва на падставе інфармацыі, сабранай прэс-цэнтрам конкурсу, плануецца правесці “круглы стол”. З яго вынікамі мы абавязкова пазнаёмім чытачоў “К”.

Антон СІДАРЭНКА

“Багема” і Стамбул

Хто сказаў, што гастролі часцей прыпадаюць на лета ці калядняны тыдні? Вясной таксама для іх самы час.

Салістка Нацыянальнай оперы Настасся Масквіна днямі вярнулася з Масквы, дзе ўдзельнічала ў пастаўцы і прэм’еры оперы “Лягушачыя мышы” І.Штрауса ў Вялікім тэатры Расіі (дарэчы, мастаком-пастаўшчыкам выступіў знакаміты сцэнограф Зіновій Марголін, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі). 22 сакавіка оперная трупна нашага тэатра выехала ў Нідэрланды і Бельгію, дзе пакажа 12 спектакляў “Багема”, у тым ліку ў Каралеўскай оперы ў Гаазе.

А 31-га Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі выправіцца ў Турцыю. І ўсё гэта — не спыняючы выступленню на радзіме. Ансамбль танца праўеў ужо тры канцэрты ў межах Куль-

турна-грамадскай акцыі “Беларусь — гэта мы!”, удзельнічае ў праекце “Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця”, выступаючы ў раёнах, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС.

— Трупа падзялялася на некалькі частак, — адкрыў сакрэт гэткай усюдыіснасці мастацкі кіраўнік калектыву, народны артыст Беларусі Валянцін Дудкевіч. — “Чарнобыльскім шляхам” крочаць 8 пар атраптаў, у Турцыю паедуць 10 пар. Яшчэ ў студзені мы далі ў гэтай краіне тры канцэрты — і адразу атрымалі новае запрашэнне. Так бывае заўсёды: прыязджаем, робім фурор — і нас запрашаюць зноў. Гэтым разам будзе 7 канцэртаў, усе — у Стамбуле, на адной пляцоўцы, без аніякіх пераездаў. Павязем туды шматнацыянальную праграму, але большасць нумароў будучы, вядома, беларускімі: то запальнымі па характары, то лірычнымі.

Н.Б.

Чытач — Газета — Міністэрства

Як павінна аплывацца праца работніка, які кіруе ансамблем народнай музыкі і спеваў, а таксама і акампаніруе ў ім?

Па адказ на гэтае пытанне мы звярнуліся ў эканамічнае ўпраўленне Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, дзе нам, у прыватнасці, паведамілі, што аплата працы штатных работнікаў культурна-асветных устаноў ажыццяўляецца ў адпаведнасці з

Юрыдычныя тонкасці (elegantija juris)

Добры дзень, паважаная рэдакцыя газеты “Культура”!

Міёрскай ЦБС звяртаецца да вас з пытаннем у рубрыку “Юрыдычныя тонкасці”. Ці ўключаецца ў стаж працы па спецыяльнасці мастака-афарміцеля Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы работа ў іншых арганізацыях (камбінат бытавога абслугоўвання і райспажыўсаюз), калі ён працаваў на пасадзе мастака-афарміцеля?

На пытанне адказвае загадчык сектара кадровай работы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ірына АНЦІПЕНКА:

— Разгледзеўшы зварот дырэктара Міёрскай ЦБС, які паступіў у Міністэрства культуры, паведамляем наступнае.

У адпаведнасці з падпунктам 1.1. пункта 1 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15 кастрычніка 2007 г. № 498 звароты грамадзян, у тым ліку юрыдычных асоб, незалежна ад таго, у які дзяржаўны орган яны паступілі, першапачатко-

ва пастановай Міністэрства працы ад 21 студзеня 2000 г. № 6. Канкрэтныя ўмовы аплывацца працы работніка залежаць ад займаемай пасады. Калі кіраўнік калектыву выконвае абавязкі акампаніятар, то яму можа быць устаноўлена даплата за сумяшчэнне пасады працы ўмове, што ў штатным раскладзе сельскага Дома культуры маецца вакантная пасада акампаніятара.

ва падлягаюць разгляду па сутнасці ў адпаведнасці з кампетэнцый: у мясцовых выканаўчых і распарадчых органах, якія знаходзяцца ў межах той адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі, на тэрыторыі якой узніклі пытанні.

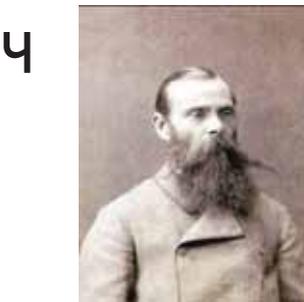
Стаж працы па спецыяльнасці (у галіне) вылічаецца ў адпаведнасці з Палажэннем аб парадку стажу працы па спецыяльнасці (у галіне) і павышэння тарыфных ставак (акладаў) работнікаў арганізацыі, што фінансуецца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі, за стаж работы па спецыяльнасці (у галіне), зацверджаным пастановай Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь ад 12.01.2000 г. № 4, і Інструкцыяй аб асабліваасцяж падліку стажу працы па спецыяльнасці асноўных катэгорый спецыялістаў культуры і мастацтва і стажу працы ў галіне работнікаў арганізацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, што фінансуецца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі, зацверджанай пастановай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ад 22 ліпеня 2003 г. № 20.

І Багушэвіч

19 сакавіка, як паведаміла “К” начальнік аддзела культуры Ашмянскага райвыканкама Галіна Балінская, у Жупранах грайшло раённае тэатралізаванае свята “Жыць, служыць і тварыць для народа”, прысвечанае 170-годдзю з дня нараджэння пачынальніка нашай нацыянальнай літаратуры Францішка Багушэвіча.

Як вядома, менавіта ў Жупранах класік знайшоў апошні спачын. У мясцовым скверы ўстаноўлены помнік паэту, адвакату, змагару за беларусаў. А ў Жупранскай сярэдняй школе імя Францішка Багушэвіча дзейнічае музейны пакой у гонар аўтара “Дудкі беларускай”.

Адкрыццё свята адбылося ў вясковым скверы, ля помніка класіку. Апрача прадстаўнікоў раённых улад выступіла і дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу

Рэспублікі Беларусь Валянціна Лузіна.

На магілу класіка былі ўскладзены кветкі. Свята прадоўжылася ў мясцовым СДК, дзе працавалі выстаўкі кніг і вырабаў народных майстроў Ашмяншчыны, а таксама дзейнічала экспазіцыя з фондаў мясцовага краязнаўчага музея. Цягам тэатралізацыі да прысутных выйшаў “сам” Багушэвіч.

А 25 сакавіка ў Ашмянах праішла раённая канферэнцыя “Францішак Багушэвіч. Гонар і годнасць беларусаў”. У ёй бралі ўдзел аматары і знаўцы нашай літаратурнай спадчыны. А ў Ашмянскім краязнаўчым музеі любі ахвотны мог пабачыць выстаўку “Шануем памяць аб табе, наш славуці зямляк”, дзе прастанулены асабістыя рэчы пісьменніка.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Турнір чакае

Напярэдадні VI Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня” пройдзе адзін з фестывальных этапаў — II Рэспубліканскі турнір салістаў — выканаўцаў твораў народнай спадчыны. Мерапрыемства адбудзецца 9 — 10 красавіка ў Лепелі.

Турнір прадуладжвае наступныя намінацыі: абрадавыя і пазаабрадавыя стэвы, народная музыка, проза

(легенды, казкі, паданні), дэкарацыйна-побытавае мастацтва (выцінанка).

9 красавіка ў Лепельскім доме рамстваў адбудзецца прэс-канферэнцыя з удзелам прадстаўнікоў аргкамітэта “Берагіні”, кіраўнікоў мастацкіх дэлегацый. Турнір адкрыецца ў мясцовым РДК. На наступны дзень запланаваны “круглы стол” “Традыцыйная культура і дзеці: праблемы аднаўлення і трансляцыі”.

Напрыканцы мерапрыемства выступяць носьбіты мастацкіх традыцый Лепельшчыны, а таксама фальклорны гурт “Талака” кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Распараджэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 31.12.2009 № 358рп

РАШЭННЕ

Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі 29 кастрычніка 2009 г.

■ пратакол № 2 г. Мінск

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 4 — 8, 10 — 12 за 2010 г.)

4. Прысудзіць гранд-прэміі і званне лаўрэата з уручэннем пасведчання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі і нагруднага знака “Лаўрэат спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі”:

прадстаўнікам моладзі —

у памеры 2 100 тыс. рублёў кожная

БАЯРЫНАЙ Таццяне Юр’еўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату XX Конкурсу вяланчэлістаў імя Б.Герана, III месца (Чэхія, 2009 год);

АЛЕЙНІК Кацярыне Васільеўне — артысту балета — вядучама майстру сцэны дзяржаўнай тэатральна-відовішчнай установы “Нацыянальнай акадэміі Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь”, лаўрэату III прэміі XI Міжнароднага конкурсу артыстаў балета і харэаграфу (Расія, 2009 год), уладальніцы бронзавай узнагароды II Карэйскага міжнароднага конкурсу балета (Карэя, 2009 год);

РЭНАСКАМУ Івану Міхайлавічу — навучэнцу дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату XX Конкурсу вяланчэлістаў імя Б.Герана, III месца (Чэхія, 2009 год);

ТАРАС Кацярыне Віктараўне — студэнтцы магістратуры ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю “Аккахолідэй”, дыплом III ступені (Украіна, 2009 год);

прадстаўнікам моладзі —

у памеры 2 170 тыс. рублёў кожная

ГАРБАЧОНАК Аляксандры Мікалаеўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату XX Конкурсу вяланчэлістаў імя Б.Герана, II месца (Чэхія, 2009 год);

ЗАБАРЫ Марыі Ігараўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату XX Конкурсу вяланчэлістаў імя Б.Герана, II месца (Чэхія, 2009 год);

КОЛАСАВУ Андрэю Валер’евічу — артысту-вакалісту эстрадна-сімфанічнага аркестра дзяржаўнай установы “Гомельская абласная філармонія”, лаўрэату II прэміі і ўладальніку спецыяльнай прэміі імя Уладзіміра Мулявіна XVIII Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2009” у рамках XVIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” (Беларусь, 2009 год);

прадстаўнікам моладзі —

у памеры 2 275 тыс. рублёў кожная

КВАШЭВІЧУ Ігару Міхайлавічу — артысту-салісту-інструменталісту, вядучама майстру сцэны ўстановы “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю “Аккахолідэй”, дыплом I ступені (Украіна, 2009 год);

АЛЕЙНІК Юліі Васільеўне — навучэнцы ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны харэаграфічны каледж”, лаўрэату I прэміі VI Міжнароднага юнацкага конкурсу класічнага танца “Крыштальны туплік” (Украіна, 2009 год);

ФІЛІПЧЫКУ Івану Паўлавічу — навучэнцу ўстановы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны музычны каледж”, лаўрэату IX Міжнароднага акардэонага конкурсу “Паслухаем-2009”, I месца (Літва, 2009 год);

ШУЧЫК Вальерыю Сяргеевічу — навучэнцу Гродзенскай дзіцячай музычнай школы № 1 імя Ю.В. Семянякі, лаўрэату IX Міжнароднага акардэонага конкурсу “Паслухаем-2009”, I месца (Літва, 2009 год);

калектыву мастацкай творчасці —

у памеры 3 220 тыс. рублёў

узорнаму хору хлопчыкаў і юнакоў Светлагорскай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату XXVIII Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі “Гайнаўка-2009”, II месца (Польшча, 2009 год), кіраўнік — Ур’еўская-Еўсюкова Галіна Львоўна;

калектывам мастацкай творчасці —

у памеры 3 325 тыс. рублёў кожная

дуэту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі” ў складзе Літвінчык Наталлі Аляксандраўны і Кожух Алесі Аляксандраўны, уладальніку Гран-пры IX Міжнароднага акардэонага конкурсу “Паслухаем-2009” (Літва, 2009 год), кіраўнік — Кукаловіч Уладзімір Пятровіч;

маладзёжнаму хору “Brevis” установы адукацыі “Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў”, лаўрэату XXVIII Міжнароднага фестывалю “Гайнаўскія дні царкоўнай музыкі”, I месца (Польшча, 2009 год), кіраўнік — Крыпец Вольга Эдуардаўна.

5. Выдзеліць Міністэрству культуры са сродкаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі 459,181 млн. рублёў, з іх:

5.1. на выплату стыпендыі, прэміі, заахвочальных прэміі, гранд-прэміі прадстаўнікам моладзі і калектывам мастацкай творчасці — адпаведна 137,76 млн. рублёў, 12,04 млн. рублёў, 56,175 млн. рублёў, 33,88 млн. рублёў, усяго 239,855 млн. рублёў;

5.2. на арганізацыю і правядзенне:

Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю” (прызавы фонд пераможцам) — 126 млн. рублёў;

Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды (прызавы фонд пераможцам) — 7,25 млн. рублёў;

IV Міжнароднага конкурсу піяністаў “Мінск-2010” (прызавы фонд пераможцам) — 58,976 млн. рублёў;

X Міжнароднага конкурсу кампазітараў імя Ю.В. Семянякі (прызавы фонд пераможцам) — 11 млн. рублёў;

5.3. для устаноў адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” на:

выпуск кампакт-дыска “Інфармацыйны бюлетэнь спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. 2008 — 2009 гады” — 9,85 млн. рублёў;

выраб пасведчанняў да нагруднага знака “Лаўрэат спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі”, эмблемы і афармленне пасведчанняў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі — 6,25 млн. рублёў.

Старшыня Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Н.М. МАЗАЙ

Сцэнарыі абрадавай вечарыны «На Вялікдзень»

яйка на вачах стала чырванець. З таго часу людзі і фарбуюць яйкі ў чырвоны колер — як сімвал таго, што Хрыстос праліў сваю кроў за ўсіх нас. Ну, а цяпер фарбуюць яйкі не толькі ў чырвоны колер, а і ў зялёны, сіні... Адным словам — у розныя! Зразумела?

Дзеці: Зразумела!
Раптам за дзвярыма чуецца песня валачобнікаў.
Бабуля Марыля: Ой, здаецца, да нас яшчэ госці завіталі!
У хату з песняй “Валачобнікі” ўваходзяць жанчыны, суседзі.

Валачобныя — людзі добрыя, Вясна-красна на ўвесь свет!
Валачыліся, прамачыліся, Вясна-красна на ўвесь свет!
Зайшлі да бабкі, пасушыліся, Вясна-красна на ўвесь свет!
А была ў бабкі курка-рабка, Вясна-красна на ўвесь свет!
Ды нанесла яец, ды цэлы карабец, Вясна-красна на ўвесь свет!
А дала бабка — усім па яечку, Вясна-красна на ўвесь свет!

Адной сіраце ды не дасталася, Вясна-красна на ўвесь свет!
Пайшла тая сірата за новай варата, Вясна-красна на ўвесь свет!
Вярніся, сірата: дам табе парася, Дам табе парася ды і пару яец,
Ды і пару яец, каўбасы канец, Вясна-красна на ўвесь свет!

Першая жанчына: Пакуль да паненкі дапыталі, Мы свае боты патапталі.
Паненачка ў сваёй хаце, Дай жа нам па дукаце!
Другая жанчына: Чырвон злоты — нам на боты, Тры саракоўкі — нам на падкоўкі.

Трэцяя жанчына: Тры траячкі — нам на цвячкі, Капу яек — нам на падарак.

Чацвёртая жанчына: Кілбасою акружыці, Белым сырам завяршыці.

Першая жанчына: Не дадзіце кока — выражце сабе вока.

Другая жанчына: Не дадзіце яец — аблупіце авец.

Трэцяя жанчына: А не хочаце частаваць — Хадзем з намі жабраваць!

Усе смяюцца.

Бабуля Марыля *(да гасцей):* Заходзьце, калі ласка! Заходзьце, госцейкі дарагія!

Першая жанчына: Ой, як смачна пахне ў вас кулічамі ды мёдам! Быццам знаходзішся дзесьці ўлетку на лузе, зялёным ды квяцістым!

Бабуля запрашае суседак, гасцей да стала. Госці садзяцца за стол на вялікія лавы. Прамаўляе ў адказ на словы жанчын.

Бабуля Марыля: Ужо ж старалася, але ж, як пагляджу, дык і не дарэмна! Суседзі дарагія, частуйцеся! Вось піражкі з мёдам. Але спачатку загадайце жаданне, бо мае піражкі з сакрэтам!

Госці каштуюць пірагі з мёдам, раптам адна з жанчын у пірагу знаходзіць гузік.

Жанчына: Ой, што гэта? Гузік!

Бабуля Марыля: А я спецыяльна ў адзін з піражкоў яго паклала: каму гузік дастанецца — у таго і жаданне здзейсніцца!

Другая жанчына: Вось сапраўды: нашай Настасі больш за ўсіх шанцуе ў вёсцы! Таму ёй даецца права запяваць песню.

Настася запявае песню “Ой, ды белая бяроза”.

Бабуля Марыля: Жанчынкі, а праспявайце яшчэ, бо сёння такое вялікае свята!

Жанчыны спяваюць песню “Благаславі, Божа!”.

Настася: Каб дзецям з намі сумна не было, давайце пагуляем у гульні.

Дзеці: Бабуля, а ў якія гульні вы гулялі на Вялікдзень?

Бабуля Марыля: Качалі з гары яйкі.
Дзеці: А як? Пакажыце!

Бабуля здымае з палена кару і паказвае дзецям, як раней качалі яйкі.

Бабуля Марыля: Так качалі ў хаце, а на вуліцы — з гары: рабілі рукамі на пяску вузенькі жалабок, а ў канцы яго — ямачку і пускалі па ім яечка.

(Дзеці пачынаюць качаць яйкі.)

Бабуля Марыля *(звяртаецца да дзяцей):* Ну што, спадабалася гульня?

Дзеці: Спадабалася! Бабуля, давай яшчэ пагуляем!

Бабуля Марыля: А вась у гэтую гульню можна ўсім пагуляць. Жанчынкі, давайце пакруцім яйкі на талерцы: чыё даўжэй за іншыя пакруціцца, той у гэтым годзе будзе самым вясёлым!

Пачынаюць гуляць у гульні “Яйка на талерцы”.

Бабуля Марыля: Самай вясёлай у гэтым годзе будзе Кацярынка: яе яйка даўжэй за іншыя круціцца!

Трэцяя жанчына: Жанчыны, пагуляем у “мацакі”: чыё яйка самае моцнае, тая гаспадыня самая лепшая.

Праходзіць гульня “Мацакі”: усе прысутныя б’юцца яйкамі, чыё не пабілася — называецца мацаком.

Пераможца гульні “Мацакі”: А зараз вакол майго мацака зрабіце з яек карагод сонца: пабачым, хто ў гэтым годзе будзе самым шчаслівым!

Усе кладуць на падлогу яйкі ў выглядзе круга. Пасярэдзіне — яйка-мацак. Жанчына круціць “мацак”. Да чыйго яйка “мацак” дакрануўся — той чалавек самы шчаслівы будзе ў гэтым годзе.

Дзед: Трэба вылучыць у нашых гульніях пераможцу: каму больш дастанецца яек.

Як яечка саб’еш — Дык абодва забярэш,

А як міма праскочыш — Ні з чым дадому пакрочыш.

Бабуля на падлозе кладзе яйкі ў рад. Усе па чарзе яйкам павінны дакрануцца да якога-небудзь іншага ў радзе. Калі дакрануліся — забіраюць сабе.

Бабуля Марыля: Годзе ў гульні гуляць! Бяры, Паўлік, гармонік, ды сырай нам “На рэчаньку”, патанчым трошку, а то засядзеліся.

Дзед бярэ гармонік і грае “На рэчаньку”, потым “Падэспань”. Жанчыны танчаць, дзеці — таксама.

Першая жанчына: Дзякуй вам за пачастункі, гаспадынька, і за прывітанне. Добра патанчылі, паспявалі, можа, ужо дадому будзем збірацца?

Бабуля Марыля: Пачакайце, пачастуйцеся яшчэ, не спяшайцеся!

Другая жанчына: Мо яшчэ і пасядзелі б, ды дома гаспадарка чакае, і карова неўзабаве павінна ацяліцца, вась я і хвалюся. Дык загадала, як яшчэ мне маці казалі, хто першым на Вялікдзень у хату зойдзе — такога роду і будзе цялятка: калі жанчына — то народзіцца цялушка, а калі мужчына — то народзіцца бычок.

Бабуля Марыля: Ну, і хто ж сёння да цябе першы зайшоў?

Другая жанчына: Сусед Іван. А ведаеце, я ж хачу цялушачку!

Першая жанчына: Ну, пабачым, спраўдзіцца гэты “прагноз” ці не. А ці кувала зязюля ўжо? Кажуць, што на Вялікдзень першы раз зязюля кувае?

Бабуля Марыля: Праўда. Зязюля кувае ад Вялікадня да Пятра, а пасля Пятра — ні дня.

Другая жанчына: Дзякуй табе, Марыля, я ўжо пайду: баюся за кароўку, страшна яе кідаць адну без нагляду.

Астатнія жанчыны: Дык і мы ўжо пойдзем, бо трэба завіхацца па гаспадарцы.

Чацвёртая жанчына: Дзякуй Богу, ды і вам, дарагія гаспадары, за смачныя пірагі, за духмяны мядок, за чырвоныя яйкі!

Бабуля Марыля: Не забудзьцеся пра тое, што я вам казалі. Збярыце са стала шалупайкі ад яек ды закапайце на полі, дзе будзеце садзіць агародніну, — тады добрая вырасце, альбо ў хлеў кіньце, дзе стаіць жывёла, — ад усякіх хвароб.

Бабуля Марыля *(да дзяцей):* А вась і вам мае пачастункі, салодкія ласункі *(дае цукеркі)*, яйкі, пірог трымайце. Частуйцеся, ды бабулю не забывайце!

Бабуля Марыля ў клунчак дзецям кладзе велікодныя пачастункі.

Кацярынка: Дзякуй, бабуля, дзякуй, дзядуля!

Першая жанчына: Бывайце здаровы, жывіце багата! Каб у вашай хаце быў дастатак!

Другая жанчына: Каб на вашым полі зарадзіла жыта, пшаніца, сачавіца, а ў дадатак — усякае збожжа, каб вам жыць было можна!

Трэцяя жанчына: Каб з гаспадаром весяліліся, між сабою не сварыліся!

Чацвёртая жанчына: На сваіх унучак любаваліся, валачобнічкаў дачакаліся!

Другая жанчына: Каб у вас вяліся куры і каровы! Бывайце здаровы!

Жанчыны і дзеці пакідаюць хату. У хаце застаюцца дзед з бабай.

Дзед: Ну што, баба, здаецца, добра пачаставалі валачобнічкаў? Давай пойдзем і мы, бо дзень хоць і вялікі стаў, але па гаспадарцы шмат спраў.

Бабуля Марыля: Пойдзем ухаджвацца ды за сонейкам паназіраем: яно сёння ў небе не проста свеціць, а купаецца ды вясёлка іграе!

Дзед: Сапраўды, сёння добрае сонечнае надвор’е — значыць, лета будзе цёплае.

Бабуля Марыля: І жыта добра ўродзіць. А будзе жыта — будзем і мы сыты!

Любоў БІРУК, спецыяліст па фальклоры і этнаграфіі Старадарожскага раённага цэнтру культуры і адпачынку

Сапраўдны ваенны шлягер

У рэпертуары Узорна-паказальнага аркестра Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь ёсць ужо далёка не адна песня Ганны КАЗЛОВАЙ. Некалькі гадоў таму гэты славыты калектыў нават праводзіў творчы вечар кампазітара. А тэма Вялікай Айчыннай даўно была для творцы яшчэ і асабістым рысы.

— Я — дачка ваеннага дырыжора, — распавядае Ганна Казлова, — і гэта накладвае на мяне асаблівую адказнасць за песні, прысвечаныя вайне і Вялікай Перамозе, бо на кожную з іх я гляджу яшчэ і вачыма бацькі. Што сказаў бы ён? Не толькі як бацька, але і як музыкант, які прайшоў усю вайну. Марат Іонтавіч Пронін быў начальнікам Ансамбля ваеннай песні і танца 2-га Украінскага фронту (Пра бацьку Ганны Маратаўны “К” пісала ўжо, калі летась прадстаўляла чытачам яе песню “Франтавая спявачка”. — **Н.Б.**). Адным з салістаў у гэтым калектыве быў, дарэчы, мой старэйшы брат, а яму тады споўнілася ўсяго 9 гадоў. Але вайна не дзяліла на дарослых і дзяцей...

Музыканты гінулі гэтак жа, як і салдаты. У бацькі за вайну загінулі тры склады аркестра. Дый сам ён аднойчы ледзь выжыў. Але выратаваў сцяг: абматаўся ім і сядзеў у халоднай вадзе. І ніколі не губляў пачуцця гумару. У іх быў цыркавы нумар, дзе клоун пераапранаўся Гітлерам. А потым выходзіў вярблюд — і пляваў у яго. Гэта заўсёды выклікала столькі здаровага рогату! І веру ў хуткую перамогу: на ворага, маўляў, нават жывёліна плюецца. Я прысвятціла свайму бацьку песню. Замовіла паэтэсе Тамары Залескай словы, папрасіла, каб тэкст быў не “агульны”, а з некаторымі, самымі адметнымі, дэталямі ягонай біяграфіі. Але, разам з тым, гэтая песня не толькі пра яго, але і пра ўсіх ваенных музыкантаў. Таму яна адразу ўвайшла ў рэпертуар Узорна-паказальнага аркестра Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Песню ж “Невядомы салдат” я напісала цяпер, да 65-годдзя Вялікай Перамогі. Тамара Залеская рыхтавала да друку свой паэтычны зборнік і паказала мне гэты верш. Я адразу ў яго “ўчапілася”: ён жа за сэрца кранае! Словы нібыта самі пацяклі мелодыяй, і ў той жа вечар песня была гатова. Паказала яе рэжысёру Валерыю Анісенку: тут жа не патрабуецца оперны голас, такая песня павінна выконвацца бліжэй да стылю Марка Бернеса — напашэптам, выразна, каб кожнае праспявана-выказанае слова ў душы адгукалася. І ён адразу пагадзіўся: “Я буду яе спяваць. Гэта ж сапраўдны ваенны шлягер! Як любімыя песні часоў самой вайны”. І палкоўнік Сяргей Касцючэнка — начальнік ваенна-аркестравай службы Узброеных Сіл краіны, кіраўнік згаданага аркестра — пацвердзіў: “Мы падрыхтуем яе ў нашым калектыве”. Так што прэм’ера будзе акурат да свята 9 мая.

Адначасова абодва творы выйдучь у маім зборніку “Армія наша родная”, таксама прымеркаваным да 65-годдзя Перамогі. Адкрые яго песня, назва якой дала назву ўсяму збору (дарэчы, гэта любімы твор у нашым ваенным аркестры). Наступныя ж будуць размешчаны ў адпаведнасці з храналогіяй Вялікай Айчыннай. А завершыць зборнік песня “Кандагар”, прысвечаная воінам-афганцам.

Н.Б.

Военный дирижер

Музыка Г.КАЗЛОВАЙ
Словы Т.ЗАЛЕСКАЙ

1. У всех музыкантов великие планы — Искусству всю жизнь посвятить. Но время настало, и перед войною Призвали мальчишку служить. Застава под Брестом. Бои. Отступление. Тяжелый для Родины час... Он принял тогда боевое крещение И знамя дивизии спас!

Припев:
Военный дирижер — нелегкая судьба:
И музыка, и грохот канонады.
Военный дирижер, звучит твоя труба,
Ведь ты — Артист и Воин, если надо!
Военный дирижер — орлиная судьба,
Ведь были испытанья и преграды...
Военный дирижер — счастливая судьба:
Быть первым музыкантом на параде!

2. Военные марши и нежные вальсы
Звучали на передовой.
Любимые песни сердца волновали,
И дом вспоминался родной...
Но гул самолетов врывается резко —
В дыму и огне не поют.
И вместе со всеми начальник оркестра
Отважно сражался в бою.

Припев.
3. Победные марши играют повсюду,
И радостно бьются сердца.
Другие оркестры и новые люди,
А я вспоминаю отца...
Как отзвук войны, боевые награды:
Три ордена Красной Звезды.
На Курской дуге шли и под Сталинградом
В атаку артисты твои.

Припев.

посвящается моему отцу — военному дирижеру М. И. Пронину

В темпе марша
(дробь барабана)

9 Cm

15 Dm7 Bb7⁹ Bb⁹/Eb Eb⁺⁷

21 D7 3 G7 Cm

poco a poco cresc. piu f

27 Gm/F Fm Bb7⁹ Eb⁺⁷ Eb7

* (ff) ДЛЯ ФИНАЛА

Бабуля. Ён у нас самастойны чала-век. Не хлопец, а скарб...

Зарэцкі (Канцавой). Гэта і ёсць ён, мой сябар...

Канцавая. Прыгожае імя: Пя-лэс-так. Ле-пес-ток. Правільна? Не забылася?

Зарэцкі. Не, не забылася.

Канцавая. Пялэсткі ўпрыгожваюць нашу зямлю... Калі цвітуць кветкі — як гэта хораша, як гэта здорава!..

Зарэцкі. Ты, ён і я... І ўскраіна нашага горада...

Канцавая. Я, ты і ён... А потым і ўскраіна... А потым — і горад...

Зарэцкі чмокнуў у шчаку Канцавую.

Пялэстак (узяў бульбіну на загнецце, тая пячэ пальцы, таму перакідвае на далонях). Ого!.. Гарачая!.. Пякучая!..

Зарэцкі. Печ — што трэба, Пялэстак! Будзем жыць!..

Бабуля. Нарэшце, Госпадзі!.. (Перахрысцілася.)

Наплывае музыка. З'яўляецца духавы аркестр. Барабаншчык б'е калатушкамі і грыміць талеркамі. На трубе грае малады хлапец. Вухае кантрабасам вусаты дзяцюк. І, канешне ж, знайшоўся музыка і на бас Шульгіна. Усе яны апрануты хто ў што, але па іх адзенні не цяжка здагадацца, што за спінай гэтых людзей толькі што знерухомела, застыла вайна... А дырыжыруе, вядома ж, Шульгін. Канцавая танчыць з Зарэцкім, як і абяцала некалі яму. За імі назіраюць Мацюшонак і Парэпа... Яны ўжо ніколі не будуць кахаць, кружыцца ў танцы, радавацца жыццю... А Пялэстак, відаць, першы раз за ўсю вайну ўсміхаецца... Есць бульбінку і шырока ўсміхаецца... Толькі зрэдку змахвае рукавом слёзы на вачах...

Э п і л о г

Летні дзень. Сонечна, светла. Недзе грае духавы аркестр... Пялэстак-дзед сядзіць на табурэце, босыя ногі паставіў у таз. Ён задуменны, засяроджаны, з трывогай у вачах... Потым стары нетаропка выцірае ногі ручніком, апранае сандалеты і, абапіраючыся на кавеньку, знікае пад чароўныя гукі вальса "Дунайскія хвалі". Магчыма, яму прыгадалася зусім іншая мелодыя... Франтавік Іван Зарэцкі часта клікаў да сябе тады яшчэ хлапчука Пялэстак не толькі прыгадваць вайну, але і слухаць франтавыя песні... Асабліва тыя, што надта прыгожа — з пласцінкі — гучалі пад духавы аркестр...

Заслона

"Сцэнарны партфель"

Гэтым разам прапануем чытачам сцэнарый абрадавай вечарыны "На Вялікдзень", насычанай шматлікімі валачобнымі песнямі, апісаннем абрадаў, гульніў. Нагадваем, што па-ранейшаму чакаем ад вас распрацовак ранастайных мерапрыемстваў, каб наш "Куфар" і "Сцэнарны партфель" у ім папаўняліся залацінкамі вашага вопыту.

Сцэнарый абрадавай вечарыны «На Вялікдзень»

Вясковая хата, па-святочнаму прыбраная. На сценах — вышываныя ручнікі, паліца, завешаная прыгожай вышыванай фіранкай. Ля сцяны — доўгая драўляная лава і драўляны ложка, засланы прыгожай поцілкай. Пасярод пакоя стаіць стол з даматканым абрусам. На падлозе — даматканья ходнікі. Ля дзвярэй — печ.

На святочным сталe — фарбаваныя яйкі ў рэшаче і накрытыя ручніком пірагі. У хату з царквы вяртаецца Бабуля Марыля. У руках у яе — кошык з фарбаванымі яйкамі і пірагом.

Бабуля Марыля: Дзякаваць Богу, дачакаліся свята святаў — Вялікадня! І дзень выдаўся добры, сонечны. Нават з суседніх вёсак прыйшлі людзі ў царкву, каб памаліцца і асвяціць пасху! А я ж так спяшчалася дадому, бо, кажучь, калі хутка з царквы вернешся, то хутка паспеў у гэтым годзе збожжа.

Бабуля з кошыка дастае свяцонае яйка і пірог, кладзе іх на асобны ручнік. Потым падымае першы ручнічок, пад якім ляжаць пірагі.

І кулічы ўдаліся ў мяне прыгожыя! Значыць, добра мы з дзедам у гэтым годзе будзем жыць! Ой, які ж сёння ў хаце цудоўны водар! Трэба ў камору за мёдам схадзіць: можа, у такі дзень і госці да мяне, старой, завітаюць?

Ідзе ў камору, вяртаецца з гаршчком мёду. На вуліцы, на ганку чуецца дзіцячы гоман.

Бабуля Марыля: А, вось і госці, напэўна?

У хату ўваходзяць унучкі Ганначка і Кацярынка, у руках у іх — клуначак.

Ганначка: Хрыстос уваскрэс, бабуля!

Кацярынка: Хрыстос уваскрэс!

Бабуля Марыля: Сапраўды ўваскрэс! Праходзьце, мае ўнучачкі!

Бабуля цалуе дзяцей.

Ганнулька: А дзе ж дзядуля Павел?

Бабуля Марыля: Ды пайшоў кароўцы сена ўкінуць, бо яшчэ на траўку ранавата.

У хату заходзіць Дзед Павел. Кажэ проста з парога.

Дзед Павел: Ой, мае ж вы валачобнічкі малыя! Хрыстос уваскрэс! Як тыя пташкі веснавыя, першыя, не забыліся пра дзядулю з бабуляю?

Кацярынка: Ну што ты, дзядуля! (Абдымае яго і цалуе.)

Ганнулька (дэкламуе): Прыміце нашы велікодныя падарункі, смачныя пачастункі, што наша матуля гатавала ды вам перадала.

Дзеці дастаюць з клуначка велікодны пірог з яйкамі.

Бабуля Марыля: Ой, мае ж вы ўнучачкі, які ж цудоўны куліч маці прыгатавала, а яйкі як прыгожа пафарбавала!

Кладзе пірог і яйкі на стол.

Ганначка: Дык стараліся ж! Увесь цыбульнік замачылі, дык і атрымаліся чырвоныя.

Бабуля Марыля: Дзякуй, мае дзетачкі-кветачкі, мае красачкі любя! Спяшаліся да мяне, яшчэ і сонейка не заззала, а вы ўжо тут! Бачу ў вочках вашых яшчэ сон, і тварыкі не паспелі памыць. А я толькі што з уснячонай прыйшла. Вось гэтае яйка — свяцонае. Давайце пакачаем ім па твары, каб галоўкі нашы не балелі. Вось так.

Бабуля кажа па твары і лбе, потым дае дзецям. Тыя паўтараюць.

Бабуля Марыля: Ну вось вы яйкам і памыліся, і тым самым ачысцілі і сябе, а вочкі вашы, бачу, аж радасцю засвяціліся! А цяпер, мае любя, запрашаю вас да стала: снедаць будзем. Хачу вам нагадаць, што на Вялікдзень гатуюць шмат страў, але спачатку трэба пакаштаваць свяцонае яйка, соль і пірог.

Бабуля частуе свяцонамі пірагом і яйкам.

Бабуля Марыля (да дзеда): Дзед, апусті руку ў кішэню: дай дзецям цукерчак жменю.

Дзед частуе дзяцей цукеркамі.

Ганнулька: А навошта свенцяць соль, яйкі, пірог?

Бабуля Марыля: Хлеб, соль, яйка свяцонае — каб ачышчаліся нашы душа і цела ад усялякага бруду і чараў. З хлебам і велікодным яйкам на Юр'я першы раз выганяюць скаціну ў поле, а соллю лечаць ад сурокаў.

Дзед: Калі летам кароўка на пашы заблудзіцца, дык трэба ўзяць у руку гэтае яйка — і абавязкова знойдзеш яе.

Бабуля Марыля (трымаючы ў руцэ яйка): Кажучь, што з ніжняй часткі яйка ўтварылася наша зямля, а з верхняй паўстаў небасціл. Вось як!

Ганначка: Бабуля, а што ты яшчэ ведаеш пра Вялікдзень?

Бабуля Марыля: Вялікдзень — гэта адно з самых радасных святаў у нашым жыцці. А называюць яго Вялікаднём, бо наступаюць ужо вялікія дні — гэта значыць, што дзень падоўжыўся. А яшчэ гэта дзень уваскрашэння распятага Хрыста, вось чаму ўсе, вітаючы адно аднаго, кажучь: "Хрыстос уваскрэс!".

Дзеці: А чаму на Вялікдзень фарбуюць яйкі?

Бабуля: Існуе такое павер'е. Калі Хрыстос уваскрэс, усе людзі і яго вучні хадзілі ды распявадалі пра гэтае дзіва. Уваскрашэнне Хрыстовае першай убачыла Марыя Магдалена. Яна прыйшла да рымскага імператара і ў дар яму дала яйка, бо ў яе больш нічога не было. А той не паверыў, што чалавек з мёртвага можа стаць жывым, і ў гэты момант

Кулічэўніца № 13 27 сакавіка — 2 красавіка 2010 г.

Зарэцкі. Здаецца, выходзім... Цяпер нам дробязі засталіся... Карту ў нас цяпер ніхто не адбярэ... Яна, карта, даражэй за ўсё каштуе сёння... (*Глядзіць у бінокль.*) Што гэта там? Афіцэр, не пазнаю хто, вітаецца за руку з салдатамі... Абдымаюцца... Падкідваюць уверх пілоткі... Трымай бінокль, паглядзі...

Мартын (*глядзіць у бінокль*). Дык што тут незразумелага, камандзір? Вайна скончылася!

Зарэцкі. Не веру! (*Вываў бінокль у Мартына.*) Не веру! Няўжо?!

Мартын. Вось вам і “няўжо”! А вы кажаце, што рана нам вясну сустракаць. Ды не рана, таварыш лейтэнант. Самы раз!

Зарэцкі (*абхапіў Мартына, спрабуе яго падняць*). Віншую, сяржант! Сапраўды яна скончылася, вайна!.. Віншую!.. Жыві, жыві доўга, сяржант!..

Мартын. І вы, таварыш лейтэнант!..

Зарэцкі і Мартын штурхаюцца, быдзці.

15. *Зарэцкі сядзіць на лаве. З’яўляецца Канцавая.*

Канцавая. Ваня! Я шукаю цябе, а ты вунь куды забраўся. (*Падышла да яго, дакранулася да шчакі.*) Калючы які ты. Нібы вожык. Пагаліўся б! Свята ж! Вайна скончылася!

Зарэцкі. Пагалюся. Пазней... Шчэць зняць прасцей, а іншае куды падзенеш?.. (*Вытрымаўшы паўзу.*) Я ж забіваў людзей...

Канцавая. Калі ж вайна...

Зарэцкі. Была вайна... Калі яна была, пра гэта не думалася... А цяпер вась адразу, неяк зняцка, абрынуўся на мяне ўвесь гэты цяжар, зваліўся... Прыціскае да зямлі... Ажно ў скронях звніць... (*Узняўся з лавы.*)

Канцавая. Без гэтага на вайне не бывае — каб не забіваць... А мне што, думаеш, не шкада было забітых? Шкада, Ваня. Але ж што зробіш, калі ў нас з табой лёс такі? Мы абаранялі сваю зямлю, сваіх людзей... Нас абавязала гэта зрабіць наша адказнасць перад Радзімай, і мы ўзялі ў рукі зброю...

Зарэцкі. І яшчэ. Так і не ведаю, якая куля падкасіла Колю Мацюшонкава... Не магу дараваць сабе, што не выбраў часу, каб пагутарыць з Парэпам, не зазірнуў яму ў душу... Не паспеў... Вайна хоць і скончылася, але, адчуваю, яна будзе яшчэ доўга жыць у

нашых сэрцах!..

Канцавая. Але ж мы ж перамаглі!
Зарэцкі. Згодны. Будзем думаць, як нам жыць цяпер... Урал твой далёка, паедзем да мяне...

Канцавая. Такой радасці, як сёння, у мяне яшчэ ніколі не было! З табой, Иван, хоць на край свету!..

Зарэцкі. Ты будзеш шчаслівай, Галья. Я абяцаю табе...

Зарэцкі прытуліў каханую, а сам доўга глядзіць перад сабой... Доўга і задумліва... Глядзіць да болю ў вачах...

16.

Каля печы сядзіць Бабуля. Падыходзіць Зарэцкі і Канцавая. Зрэчамі.

Зарэцкі. Вось мы і дома! Добры дзень усім вам, людзі!

Бабуля. Добры, добры, Иван... З вяртаннем цябе!

Зарэцкі. Дзякуй.
З’яўляецца Мар’я. Яна стаіць наводдаль.

Зарэцкі (*крыху нават збянтэжыўся, убачыўшы былую каханку*). Мар’я?!

Мар’я. Мар’я. Што, не пазнаў?

Зарэцкі. Чаму ж... Пазнаў... І табе добры дзень...

Мар’я (*нялюба*). Вярнуўся?

Зарэцкія. Як бачыш...

Мар’я. Ды бачу, няўжо ж... Не спяпая... Я ўсё бачу, Иван... Ты... Ты не думаеш, што прападу тут, калі адна... У нас тут жаніхоў багата!.. Вось Пялёстак падростае. Чым не жаніх? Вайна скончылася, цяпер нам спяшацца няма куды...

Мар’я выбягае.

Зарэцкі (*наўздагон*). Даруй, Мар’я!.. Даруй... Сэрцу не загадаеш... Для іх, сэрцаў, мабыць, не бывае камандзіраў...

17.

Канцавая па-ранейшаму на тым жа месцы, з цыгаркай. На сваім месцы, ля печы, і Бабуля.

Зарэцкі (*падыходзіць да печы, узрушана*). Бульба ёсць — не прапаздём! Ці ж мы не беларусы? Зараз мы!.. (*Выцягнуў чыгунок з печы вілчнікам.*) Бач ты, а! На хвілінку якую адварнуўся, а вады амаль не засталася! На дне толькі кропля... Жывая, жывая, значыць, ты, печ. Малайчына.

Гэта я табе, Иван, кажу. Ага. Вось адпачну трохкі — як думаеш, мае салдат права адпачыць? — і возьмемся за справу. За мірную справу. У хату цябе памесцім, печ. Не, ты не пад-

май толькі, быццам твой гаспадар стаіўся. Хто мяне, Івана, зламіць можа? Якая халера? Вайна? Не дачкаецца! Хаця і хапіла, хапіла ліха. Аднак вась ёй, вайне!.. (*Паказаў дулю.*) Дзяцей нараджаем — поўную хату! (*Канцавой.*) Я праўду кажу, Галіна Міхайлаўна? Ну, усё чула, печ? Хаця і новая справа, малазнаёмая, — адукуемся. Нічога страшнага. Без людзей — што за зямля? Без добрых людзей! Так, адна назва. Усё, усё будзе. Наладзім жыццё. А пакуль пачакай. Бачыш, як яно ў жыцці бывае? Усё, здаецца, можна знішчыць... Усё... Нават чалавека. А вось печ — не... Не прыгадаю, каб печ па цаглінках рассыпалася. Не прыгадаю. Хат — няма, а яны, печы, стаяць. А ведаеш, чаму так? Скажу, а як жа... Маю права сказаць... Таму што ты, печ, — стварэнне вечнае. Агонь у тваім нутры. Мірны агонь. І патушыць яго — рукі кароткія!.. Гэта я табе сказаў, салдат Иван Зарэцкі!

Бабуля (*узнялася, падыходзіць да печы, прытуляе да яе рукі: грэецца*). Цёплая!..

Зарэцкі. А то ж! Канешне, канешне, бабуля!.. Цёплая!.. Яшчэ якая цёплая!.. Вы частуйцеся, частуйцеся бульбай! У мундзіры. Сопкая. Калі ласка, бабуля! (*Паклаў бліжэй да яе бульбіну.*) Галя, ты дзе там?

З’яўляецца Пялёстак з паштарскай сумкай на плячы. Румзае, размазвае рукавом кашулі слёзы на вачах, не рашаецца падысці да Зарэцкага і Канцавой. Зарэцкі сам падыходзіць да хлопчыка, падае яму руку, прыціскае да сябе...

Зарэцкі. Ну, прывітанне, ці што, Пялёстак?

Пялёстак. Прывітанне, дзядзька Иван!.. Я вельмі рады, што ты вярнуўся... Каб ты ведаў, як рады!.. Маглі б забіць цябе на вайне...

Зарэцкі. Не атрымалася, як бачыш, забіць. А ты змяніўся, Лёнька: пасталеў, памужнеў. Ледзь пазнаў я цябе. Каб у горадзе дзе сустрэліся — прайшоў бы міма...

Бабуля (*Івану*). Канешне, у тваіх чаравіках хіба ж адразу яго пазнаеш?

Зарэцкі. Ён такі, Пялёстак.

Канцавая (*абабрала тым часам бульбіну, падала Пялёстку*). Еш, хлопчык. Табе расці трэба.

Пялёстак (*не ўзяў бульбіну*). Дзякуй вам, цётка... Я сам. (*Падышоў да печы, перабірае бульбу.*)

Неизвестный солдат

Музыка Г.КАЗЛОВАЙ
Словы Т.ЗАЛЕСКАЙ

1. Ты ушел на войну, ты жене обещал,
Что вернешься с Победою к ней...
И построишь свой дом, и посадишь свой сад,
Чтоб счастливых растить сыновей...
“Я вернусь!” — ты жене на прощанье сказал, —
Ты не знал, что уходишь навек!
Только Вечный огонь на Земле засиял
В честь твою, дорогой Человек!

2. Пламенеют гвоздики в руках,
Этот праздник дороже других.
Наша площадь сегодня в цветах —
Удивительных, теплых, живых!
Для тебя, Неизвестный солдат,
Здесь играет военный оркестр.
Для тебя, Неизвестный солдат —
Этот алый священный букет...
Для тебя, Неизвестный солдат,
Наша память дороже наград!

3. Ты был молод, удачлив, красив,
Ты любил сыновей и жену...
Генерал на параде — твой сын,
А высокий полковник — твой внук!
Если ты продолжаешься в нем,
Значит, род будет жить на земле!
А тогда, под смертельным огнем,
Ты в бессмертье шагнул на заре...
Для тебя, Неизвестный солдат,
Наша память дороже наград!

В темпе марша

Зразумейце мяне, старога музыканта...

Ягораў. У галаве не ўкладваецца! Дарослы і быццам сур'ёзны вы чалавек! Ну, і што рабіць будзем?

Шульгін. Я, даруйце, на рэпетыцыю, Сяргей Паўлавіч, спяшаюся. А то разб'ягуцца хлопцы. А марш рэпечіруем! Самы лепш марш, які знайшлі! І бас вярнулі мне. У тую выціснутую шыбку падкінулі. Бас гучыць толькі разам з аркестрам. Ён адзін у полі не воін... Гэта я зайшоў, каб падзякаваць за інструменты. Дзякуй, Сяргей Паўлавіч.

Ягораў (буркліва). Няма за што... (Махнуў рукой на Шульгіна, але не зласліва.)

Шульгін выйшаў.

Так правесці мяне, старога вераб'я, на мякіне!.. А-я-я-я-я-яй!.. Мяне ж Піваварава з'есць з вантрабамі... Але малайчына Шульгін, нічога не скажаш!.. Цяпер у нас ёсць аркестр...

13.

У пакоі — камандзір палка Басаў і камандзір разведзвода Зарэцкі.

Басаў. Разведчыкі павінны, чаго б гэта ні каштавала, лейтэнант, адшукаць размяшчэнне цяжкіх батарэй асобнага артылерыйскага палка ворага, перадыслакацыю якога на гэтым участку фронту зафіксавала наша авіяцыя! Знайсці трэба. Абавязкова! Немцы іх, батарэй, так надзейна схавалі, што будзь здароў!

Зарэцкі. Магчыма, тыя батарэй ўжо зусім знялі з пазіцый? Прайшло ж некалькі дзён, як іх лятуні засяклі, а яны ні разу не стрэлілі.

Басаў. Чакай, здымуць! Я іх, лейтэнант, нутром сваім чую!

Зарэцкі. Што ж, яны хіба ўсялякую біць будуць?

Басаў. У іх прыстрэлка ў гэтай мясцовасці, можа, яшчэ з месяц таму была праведзена. Па чужой зямлі ідзем, лейтэнант, не забывай. Памятаеш, як пад Варшавай было? Ваяваць засталася зусім нічога... Крыўдна пад варожы снарад трапіць...

Зарэцкі. Я... Дакладней сказаць, мы, разведчыкі, гатовы выканаць любое заданне.

Басаў. Ды ў цябе ж байцы — арлы!..

Зарэцкі. Дазвольце ісці?

Басаў. Асабліва нічога не мудрыце, дзейнічайце проста, але асцярожна. Даведайцеся толькі, дзе дальнябойныя батарэй пастаўлены, і вяртайцеся. Глотку ім заткнуць трэба, а то нам жа горш

будзе... Дні праз тры пойдзем на штурм горада... Да гэтага часу каардынаты павінны быць у нас. Дзейнічайце.

Зарэцкі. Ёсць! (Казырун у выйшаў.)

14.

Прыцемак. Недзе за гарызонтам палаюць бліскавіцы. Чуваць выбухі, стрэлы. Сілуэты разведчыкаў, што крадком прабіраюцца да варожых аб'ектаў, належаць Зарэцкаму, Мартыну і Парэпу. Залеглі.

Парэпа. Я бачу! Бачу батарэю, здаецца! Ствалы тырчаць...

Зарэцкі. Ты не памыліўся, Парэпа... Яны...

Парэпа. Вартавы стаіць. Зняць?

Мартын (буркліва). Разведчык, га! Ціха павінна быць, без шуму... Скажыце яму, лейтэнант?

Парэпа. Ды я ведаю... Але рукі сьвярбляць...

Зарэцкі. Гарматамі батарэю не спыніш. Нам трэба месца вызначыць і паставіць на карце крыжык. Потым артылерыя сваю справу зробіць... На такую заразу не адну “кацюшу” трэба, а ты, Парэпа, хочаш гарматамі справіцца. За мной, хлопцы... Асцярожней толькі...

Прабіраюцца далей.

Раптам застрэчылі аўтаматы і кулямёты.

Зарэцкі. Няўжо яны зсяклі нас?

Мартын. Цяпер аблавай пойдучь...

Парэпа. Трэба ўцякаць...

Зарэцкі. Пайсці можна... Але з чым? З голымі рукамі? Паловы справы не зрабілі! Вы згодныя са мной?

Мартын. Немцы таксама лічаць, што мы павінны драпаць да сваіх. Яны ўзмоцняць ачапленне і выстаўляць сакрэты, каб і мыш на пярэдні край не прашмыгнула. Калі пойдзем па іх разліку, таварыш лейтэнант, проста ім у лапы трапім!..

Зарэцкі. Куды ні кінь — усюды клін... Крыўдна пад канец фашыстам у лапы трапляць.

Парэпа. Значыць, трэба ісці так, як ішлі...

Зарэцкі. Малайчына, Парэпа! Такага нахабства ад нас немцы не чакаюць...

Ідуць далей.

Не адставай, Парэпа! Чаго там марудзіш?

Парэпа. Ды за сук зачэпіўся...

Мартын. Чуеце?

Наплывае шум пагоні.

Зарэцкі. Немцы! Бяжыце, хлопцы! Бяжыце! Парэпа, ты што там робіш?

Парэпа. Зараз... Зараз я... У капкан,

няйначай, трапіў... Сук пракляты!..

Аўтаматная чарга зрэзала Парэпу.

Мартын (страляе, адбегшыся, па немцах). Няма Парэпы... Забілі яго... Што ж рабіць будзем, лейтэнант?

Зарэцкі. Сыходзіць!

Прыгнуўшыся, адыходзяць. Стральба паступова заціхае. Зарэцкі і Мартын стомлена плюхнуліся на зямлю.

Мартын. Дзе мы цяпер?

Зарэцкі. А хто яго ведае... Калі б мы з табой па азімуце ўцякалі... Цяпер вось галаву ламай. Так недарэчна Парэпа прапаў...

Мартын. Запомніць трэба месца, каб потым забраць яго...

Зарэцкі. Мы павінны былі першымі немцаў убачыць! Чуеш, сяржант? Мы! Ён яшчэ хлапчук зусім. Гэта я вінаваты. Нельга было яго ззаду пакідаць, усярэдзіне яму трэба было ісці!

Мартын. Дарэмна сябе вінавіціце, камандзір. Вайна — не ў дзіцячыя гульні гуляем... Хіба смерць адвядзеш? Яна, шэльма, шчыліну знойдзе... Дзе мы цяпер, дайце глянуць?

Зарэцкі (паказаў на карце палцам). Тут, здаецца... Толькі ноччу будзем дома. Калі нас з табой сюды занесла, дык і сутак будзе мала. Заўтра да раніцы трэба карту прынесці. Кроў з носа, а прынесці! Пачакай, я пастаўлю яшчэ адзін крыжык... Апошні... Там, каля батарэй, не далі... Ну дык што ж — мы і тут паспеем... (Малюе на карце.)

Мартын. Разумею... Трэба прынесці — дык прынясь! Не будуць жа яны з-за нас штурм горада адкладваць.

Зарэцкі. Бач, куды загнуў! Таксама мне штаб камандавання: наступленне з-за нас адмяняй! Магчыма, гэта апошняе наступленне, сяржант. Не прынясь карту — колькі хлопцаў дарэмна паляжа. Разумееш ты гэта?

Мартын. Мартын разумее.

Зарэцкі. Добра, дружа. Пойдзем далей. А там відаць будзе...

Ідуць далей. Мартын раптам спыніўся.

Чаму стаў?

Мартын. Вясна ж на зямлю прыйшла...

Зарэцкі. А-а.

Спеў птушак.

Мартын. У гэты час мы ў сваёй вёсцы бегалі бярозавы сок збіраць... Вясна, а мы з табой, лейтэнант...

Зарэцкі. Памаўчы, сяржант. Ногі чыгуном наліліся. Але трэба ісці далей. Рана вясну нам з табой сустракаць.

Культура № 13 27 сакавіка 2 красавіка 2010 г.

Сёння, 27 сакавіка, на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага — прэм'ера спектакля "Пане Каханку" ў пастаноўцы Сяргея Кавальчыка. Аўтар п'есы — Андрэй Курэйчык. У галоўнай ролі Караля Станіслава Радзівіла (Пане Каханку) — Расціслаў Янкоўскі. Зазначым, вакол спектакля "Пане Каханку" яшчэ на золку яго стварэння кіпелі страсці. А кожная навіна пра будучую пастаноўку нязменна выклікала хвалю цікаўнасці і здзіўлення.

мастачкі Марыі Герасімовіч. Пад час працы карысталіся, вядома, і спецыяльнай літаратурай. Але прычому Бэлы Амаўны прыдумалі самастойна, абпіраючыся на характар герані і ўмоўны час.

Тое, што дзеянне не будзе шчыльна прывязана да дакладных гістарычных падзей, часоў, пацвердзіла нам і сцэнограф спектакля Ала Сарокіна, якую мы сустрэлі на сцэне ў час падрыхтоўкі да апошняга прагону.

— Сцэнаграфія вырашана такім чынам, — тлумачыць яна. — Мы даём толькі эскіз часу, праз дэталі робячы адсыл да мінулых стагоддзяў. Перад намі не хроні-

"Падвойнае дно" Пане Каханку

Завітаўшы на тэатральную пляцоўку напярэдадні прэм'еры, карэспандэнт "К" трапіў у гэты ж віхур страсцей: спектакль "Пане Каханку" праходзіў апошні этап свайго ажыццяўлення, і кожны з яго ўдзельнікаў знаходзіўся на стадыі пагружэння ў іншае прасторава-эмацыйнае вымярэнне.

Народную артыстку Беларусі Бэлу Масумян, выканаўцу ролі сястры Станіслава Радзівіла — Тэафіліі, мы сустрэлі па дарозе з касцюмернай у грымёрную.

— Штосьці там распалася, — грацыёзна ўзмахнуўшы рукой і ўсміхнуўшыся, Бэла Амаўна ўказала на сваю пышную прычоску.

Пакуль спецыялісты завяршалі сваю сапраўды чароўную справу, яна падзялілася перажываннямі наконт сваёй ролі:

— Цяпер самае галоўнае — складзі бачанне, разуменне маёй Тэафіліі ў адзіную карціну. Яе характар — вельмі складаны: грывучая сумесь любові, нянавісці, сямейнага абавязку, свайго разумення стасункаў з братам... Збіраеш па крупінках усё, што было напісана, сказана пра Тэафілію ў гісторыі роду Радзівілаў. Усё ўжо, здавалася б, зразумела, але хвалюешся: а куды ўстаўціць той ці іншы нюанс, адценне? Тая ж самая сітуацыя, як і з прычоскай, — зноў элегантна правяла паралель Бэла Амаўна. — Думаеш пра адно, атрымліваецца — другое, а хочацца — трэцяе.

Грымёр Людміла Вячаславаўна міжволі далучылася да нашай гаворкі наконт стварэння абліччаў, адзначыўшы, што, да прыкладу, вобраз Тэафіліі прыдумалі непасрэдна ў тэатры:

— Мы са свайго боку — працы грымёраў, — кажа яна, — стваралі абліччы персанажаў паводле эскізаў

ка падзей, а — мастацкая выдумка (П'еса пазначана менавіта ў гэтым жанры. — Д.А.), таму прынцып пабудовы дэкарацыі ў спектаклі — абрысавы. Можна было б

"узвесці" Нясвіжскі замак з сотнямі пакояў, але навошта? Мы ствараем прытчу, таму і касцюмы герояў пэўнымі дэталямі трошкі нагадваюць адзенне сучаснай эпохі, і афармленне сцэны — дазіраванае ды фантазіянае. Пакрочыўшы далей, мы падышлі да грывёркі выканаўцы ролі галоўнага героя пастаноўкі — Пане Каханку — народнага артыста СССР Расціслава Янкоўскага. Расціслаў Іванавіч ужо быў гатовы да выхаду на сцэну. У эф-

тнім касцюме акцёр сядзеў у крэсле. А напрыканцы размовы ён, ужо "асабіста для нас", выдаў некалькі маналагаў з п'есы.

— Хачу адразу адзначыць, — паведаміў майстар, — мне вельмі прыемна, што ў пары са мной ролю Пане Каханку іграе Іван Мацкевіч. Для мяне вельмі важная ягоная падтрымка. Грунтоўна падышоў да працы над спектаклем Сяргей Кавальчык: ён дапытлівы рэжысёр, улюбёны ў сваю справу. Ішоў насустрач маім прапановам і Андрэй Курэйчык.

Калі я стаў удумвацца ў ход мыслення свайго героя, — працягвае дзяліцца сакрэтамі "акцёрскай кухні" Расціслаў

Іванавіч, — мяне прывабіла не толькі яго незвычайнасць, тыя ж яго выхадкі, калі Пане Каханку пасыпаў дарогі соллю, каб пакатацца на санях, а зусім іншае: ягоны боль за свае зямлю і народ. "Мы хочам застацца самімі сабой, а не будаваць імперыю ад мора да мора", — кажа ён Панятоўскаму. І самае галоўнае: ён марыў навучыць беларусаў лятаць. Вядома, ён быў дзіўны чалавек (праводзіў своеасаблівыя вопыты, да прыкладу, прымушаў сялян скакаць з лятальнымі апаратамі з вышыні), але ягоным імкненне было — узяць чалавека над мітуснёй, дапамагчы яму ўбачыць свет адтуль. Тое,

што Пане Каханку не такі прасты, што ў яго ёсць "падвойнае дно", робіць гэтага чалавека надзвычайным, выклікае да яго сімпатыю, цікавасць. Ён складаны і сапраўдны — вось што мяне прываблівае!..

Страсці па Радзівілах пачалі "набіраць абароты", калі на сцэне Расціслаў Янкоўскі сустрэў Аляксандра Суцкавера ў ролі Станіслава Аўгуста Панятоўскага. Аляксандр Сямёнавіч цалкам пагрузіўся ў "іншае вымярэнне" і на нашы пытанні адказваў ужо толькі як кароль Рэчы Паспалітай, які прыехаў да Радзівіла прасіць грошай (так развіваецца ход дзеяння паводле п'есы):

— Я зусім не разумею гэтага чалавека! Яго нельга зразумець! — распальваецца Яго Вялікасць. — Пане Каханку — вулкан, які выкідае... вату, вось што я магу пра яго сказаць. Толькі жарты і кпіны!

У час гэтай "прамовы" на сцэне пагасла святло, і рэальнасць адступіла перад тэатральнай дзеяй.

Такім чынам, нечакана і паступова, і мы пагружаліся ў страсці легендарных продкаў. Чыя праўда больш моцная: Панятоўскага ці Радзівіла? Хто выйграе ў гэтым спаборніцтве? Усе разважанні, прагучаўшыя з вуснаў герояў пастаноўкі, прымушалі застацца тут, у "іншым вымярэнні", і паспрабаваць знайсці адказы.

А што ж рэжысёр, які ажыццявіў пастаноўку-фантазію паводле гісторыі? Ён — як той самы сапраўдны летуценнік і, адначасова, практык — знаходзіўся ў такім жа творчым палёце, не спыняючыся ні на хвіліну: аддаваў загады, тлумачыў апошнія нюансы, рабіў заўвагі, літаральна разрываючыся на часткі, здзяйсняючы цудоўную справу — спектакль, які прымушае думаць.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
На здымках: пад час рэпетыцыі спектакля "Пане Каханку".
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Ва ўсіх тэатрах у фае — партрэтныя галерэі акцёраў, рэжысёраў, зрэдчас бачым партрэтны дырэктараў, мастакоў. У Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, акрамя пералічанага, — партрэтны ўсіх прадстаўнікоў адміністрацыі, загадчыкаў цэхаў трупы! А яшчэ тое — чаго няма ні ў адным тэатры: стэнды, дзе змешчаны —

Партрэтны... публікі

Што іх аб'ядноўвае?..

Лучыць гэтых людзей удзел у грамадскім жыцці тэатра. А некаторыя з іх проста дапамагаюць калектыву: можа, з-за любові да тэатра, а можа, з-за павагі да яго кіраўніка. Толькі — не па абавязку.

Валерый Будзько, раней — намеснік кіраўніка спецтрэста № 15, цяпер — кіраўнік трэста "Спецбетон". Шэфстве над тэатрам 18 гадоў. Вядомы будаўнік — наведвальнік усіх прэм'ер, а пасля работы часцяком завітае да дырэктара — мастацкага кіраўніка РТБД Валерыя Анісенкі, каб падзяліцца вопытам кіраўніцтва вялікім калектывам. І — запытацца: чым дапамагчы?

Яшчэ адзін будаўнік — ды не проста па прафесіі, а заслужаны будаўнік Рэспублікі Беларусь! — Мікалай Шарамет, кіраўнік будтрэста № 9. Яго знаёмства з Анісенкам пачалося з таго, што апошні, прыхапіўшы пад паху макет да свайго будучага спектакля "Макбет", рушыў у бліжэйшы будтрэст з адным-адзіным пытаннем: як прапілаваць у планшэце сцэны люкі для таго, каб усталяваць там святляльныя прыборы? Трапіў да Шарамета, і той склікаў добраахвотнікаў, якія і зладзілі тыя люкі. Спектакль да-

ўно сышоў са сцэны, сама падзея ўжо амаль забылася, а сяброўства з тэатрам у Шарамета засталася. Маладыя ж рабочыя трэста і па сёння з ахвотай дапамагаюць установе.

Наступны герой галерэі "будуе" лёсы творцаў — рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, доктар мастацтвазнаўства Рычард Смольскі. Частка маладой акцёрскай трупы — выпускнікі Акадэміі. Рэктар наведвае спектаклі, вучэбныя прагляды: справа ў тым, што ў Цэнтры беларускай драматургіі пра РТБД ладзіцца шмат сумесных з Акадэміяй мерапрыемстваў і майстар-класаў.

Драматург Сяргей Кавалёў — аўтар самай "доўгайграючай" п'есы на сцэне РТБД. Яго "Стомлены д'ябал" у рэпертуары — больш за 10 гадоў! Тут жа ўпершыню ўбачылі свет рампы і такія яго работы, як "Дзённік паэта", "Сёстры Псіхеі" (спектакль атрымаў Гран-пры фестывалю "Басторскія Агоны" ў Еўпаторыі). З'яўляючыся прафесарам Люблінскага ўніверсітэта, Кавалёў ужо тройчы спрыяў гастролям РТБД у Польшчы. Пераклады з польскага п'ес Тадвуша Ружэвіча "Галадар" і "Вяртанне галадара" для тэатра таксама зроблены ім.

І яшчэ раз пра Цэнтр беларускай драматургіі. Менавіта тут быў адкрыты талент Дзіяны Балыка. Дэбютавала яна п'есай "Чорны анёл з белымі крыламі" ў пастаноўцы рэжысёра Венедыкта Расстрыжэнківа. Дэбют Балыка-драматурга прыцягнуў да тэатра сучасную моладзь: спектакль з'яўляецца адным з лідэраў рэпертуару. Пазней Балыка, па замове тэатра, напісала п'есу ў верхаш "Раман і Юлія", якую ўвасобіла з дапамогай кіраўніка ўстановы рэжысёр — Кацярына Тарасова. Сёння "ў рабоце" новы твор Балыка — "Жыццё ў Бога".

Хто ж не пазнае на партрэце класіка айчынай драматургіі Анатоля Дзялендзіка! Яму падуладны і камедыі, і драмы. Вось і цяпер В.Расстрыжэнкаў рэпетыруе п'есу Анатоля Андрэевіча "Лета".

І наступны твар вядомы: Андрэй Курэйчык — безумоўна, ужо з'ява ў сучаснай беларускай драматургіі. У п'есе "Понцій Пілат", што ўбачыла свет на сцэне РТБД, быў незвычайны паварот у трактоўцы вобраза галоўнага героя. Пілат, сталы чалавек, усё раздумвае: чаму яго, поўнага сіл, адважнага героя бітваў, адданага кесару, законапалухмянага, саслалі ў заняпалуую правінцыю?

З поспехам ідзе ў РТБД і "П'емонцкі звер" Курэйчыка. Цяпер тэатр спрабуе "збіць" маладога і таленавітага майстра з жанру трагедыі, загазаўшы Андрэю камедыю.

...Любоў да тэатра!

Перад маімі вачыма — надпіс буйнымі літарамі: "Ганаровыя глядачы тэатра". І першы тут — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, журналіст Анатоль Мяснікоў. Ён — дарадца, мудры чалавек, чые меркаванні дапамагаюць дакладна і больш вобразна ўвасобіць задуму.

А прозвішча гэтага чалавека Валерый Анісенка не змог назваць бо... і не ведаў:

— Ёта Алег, шафёр. Некаж загітаваў нас — і мае артысты ўсталі на канькі: адбыўся хакейны матч артыстаў з юнымі хакеістамі! Некаторыя з маіх "дзяцей" з таго матчу прывычаліся да спорту, і ў вольны ад рэпетыцый час хто-ніхто з іх займаецца на трэнажорах у нашай спартыўнай зале. Так што, дзякуй Алегу! А вось як кінуць гэтага чалавека — нават і не ведаю, — працягвае Анісенка, паказваючы на іншы здымак. — У тэатры ён абавязкова з'яўляецца раз на тыдзень, з кветкамі для артыстаў. Сам ён і прынёс сваё фота... Дарэчы, ён яшчэ прыводзіць з сабой штораз па тры-пяць чалавек!

Побач — здымак намесніка міністра аховы здароўя Віктара Руданкі з жонкай — прафесарам, доктарам медыцынскіх навук — Эмай Уладзіміраўнай і дачкой Алёнай, кандыдатам навук. Яны наведваюць усе прэм'еры.

Працягвае шэраг прарэктар па навуцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, прафесар Марына Мажэйка. Яна разам з Валерыем Анісенкам выходзіць студэнтаў у БДУКІМ. "Калі чалавек прачытае хаця б некалькі "разумных" кніжак, гэта ўжо назаўсёды адбіваецца на ягоным твары", — у гэтай думцы сыходзяцца абодва выкладчыкі.

Наступны твар, хоць чалавек гэты заўсёды стаіць на сцэне спінай да глядзельнай залы, таксама пазнавальны: загадчык кафедры дырыжыравання Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Пётр Вандзілоўскі з жонкай Дзінай. Яны прызнаюцца, што ў нячастыя вольныя гадзіны абавязкова тэлефануюць у РТБД, каб запытацца: "А што ў вас ідзе сёння ўвечары?"

Карацей: партрэтны ў фае падабраліся не па пасадах людзей, а, так бы мовіць, па сэрцы. Усім ім кіраўнік тэатра прапановаў пажыццёвы пропуск на які заўгодна дзень. "Не, — адказваюць сябры тэатра, — набываем квітку, і рады будзем, калі пабачым шлыду: "На сёння ўсе білеты прададзены".

Дарэчы, Валерый Анісенка не стамляецца казаць сваім акцёрам:

— Трэба навучацца не толькі сцэнічнаму майстэрству, а мець вакол сябе сяброў, прыхільнікаў менавіта нашага тэатра, не жыць у ізаляцыі ад грамадства. Памнажайце колькасць стэндаў, павялічвайце кола сяброў! З імі лягчы жыць і працаваць: самі ж бачыце іхні ўнёсак у нашу працу.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

"Завяршае" карціну... глядач

Кажуць, творца пачынаецца з любові да роднага краю, які зачароўваў яго шчабятаннем птушак, шапаценнем ветру, шлохам дажджу, водарам кветак. Я дапоўню: мастак стварае, пакуль любіць зямлю, што нарадзіла яго. Валяр'яна Жолтак, памятная выстаўка работ якой пад назвай "Кола часу", прымеркаваная да 90-годдзя з дня яе нараджэння, сёння экспануецца ў Нацыянальным мастацкім музеі, і ёсць такі творца. Родная Беларусь заўсёды была ў ейным сэрцы. 10 гадоў прайшло, як няма з намі Валяр'яны Канстанцінаўны, але яе шчыры голас і сёння нагадвае нам аб чымсьці важным і дарагім, што трэба вельмі цаніць у нашым няпростым жыцці.

В.Жолтак. "Восень".

Уваходзіш у залу — і адразу трапляеш у стыхію фарбаў. Колер тут — і тонкая лірыка, і ціхая напеўнасць, і пшчотныя акорды пачуццяў. Ён — сэнс формы твораў, іх мова ў гутарцы з глядачом. Мастацтва жывапісу ў нечым блізкае паэтычным радкам — мабыць, дзякуючы лаканічнасці і выразнасці думкі, магчымасці выказацца сцісла і вобразна. Нацюрморты і пейзажы В.Жолтак, напрыклад, аб вясне, нагадалі цудоўныя, здзіўлена-радасныя купалаўскія вершы: "...Чуецца музыка дзіўная ў повесях сонных імшараў... Цешыцца явар з калінаю, скінуўшы зімнія чары..."

Творчасць мастачкі — гэта, перш за ўсё, гуманізм з яго высокім натхненнем і чысцінёй душы. Канешне, з часу заканчэння знакамітага Віцеб-

скага мастацкага вучылішча (гэта было ў 1939 годзе), яе творчасць змянялася і тэматычна, і стылістычна: яна пісала фігуратыўныя карціны пра вайну і жыццё дзяцей, пейзажы, нацюрморты, займалася сцэнаграфіяй, але мастакоўская душа па сваёй дабрыні, шчырасці, чалавечнасці заставалася нязменнай цягам усяго жыцця. Старыя горцы вучылі Расула Гамзатава: "Аб усім могуць

расказаць толькі ўсе. А ты раскажы аб сваім, тады і атрымаецца ўсё..." Вось Валяр'яна Жолтак і расказала "ўсё" ў сваіх бліскучых натюрмортах і "ціхіх" пейзажах пра прыгажосць радзімы, пра вясну і восень, пра зіму і лета.

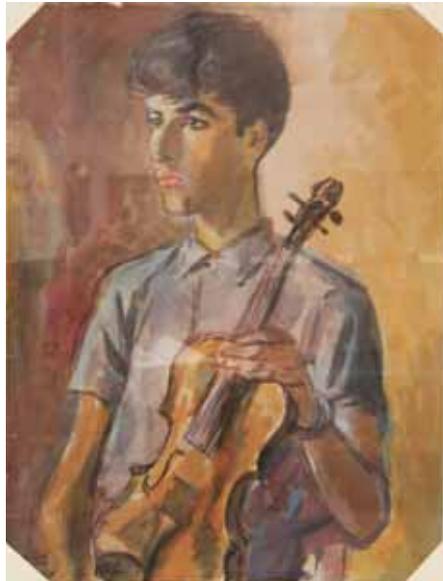
Калісьці я спытаў Валяр'яну Канстанцінаўну, чаму менавіта нацюрморт і пейзаж займае ў ейным мастацтве галоўнае месца. Яна адка-

зала (запіс захаваўся ў маім блакноце): "Я лічу, што ў гэтых жанрах, у гэтых кавалачках жыцця можна перадаць амаль усё: настрой чалавека, свет ягоных пачуццяў, каханне, радасць, журбу. Ім уласціва асабліва эмацыянальнасць, гнуткасць пластычных сродкаў, інтымная размова аб прыгажосці ўсяго таго, што нас акружае. Асэнсаванне простых рэчаў як часцінак рэчаіснасці робіць для мяне гэтыя жанры абвостранай гаворкі з жывой натурай надзвычай змястоўнымі". І сапраўды, нават у нацюрмортах В.Жолтак прысутнічае чалавек — з ягонымі думкамі, з яго буднямі і святамі. Яна ўмела "ўпісаць" у кампазіцыю, свайго лірычнага героя. А герой гэты — сама мастачка, і глядач — таксама, які самастойна актыўна "завяршае" карціну сваёй фантазіяй. А як жа інакш? Падкрэсліваю, што спакойны, стрыманы настрой нацюрмортаў В.Жолтак ідэальна адпавядаў яе характару, схільнаму да роздуму. Для яе ў мастацтве галоўным было — убацьчыць незвычайнае ў звычайным. Насычаныя гучныя фарбы, дэкаратыўнасць, прыўзнятасць, святочнасць — адметныя рысы яе выяўленчай палітры.

Цікава паспрабаваць па творах уявіць сабе асобу мастака. Бо таленавітыя палотны ўмеюць расказаць аб свеце творцы, аб тым, чаму ён узяўся за пэндзаль. Возьмем, да прыкладу, раннюю восень з палаючымі гронкамі рабіны на фоне беларускай пасцілкі. Так і бачыш: мастачка імкнулася імгненна схопіць і на вякі захаваць увесё гэты мажор фарбаў. Маленькі кавалачак вялізнага прыгожага свету, кароткі лірычны верш у жывапісе! Сказана ўсяго некалькі "слоў", але як: з вельмі цёплым пачуццём, мяккай задусшэўнасцю. У творах В.Жолтак — непасрэднасць і чысціня светаўспрымання, складаны сплаў настрою. І выкананы яны з вялікім жывапісным майстэрствам, з тонкім адчуваннем каларыту. Лічу, менавіта ў жанры нацюрморта Валяр'яна Канстанцінаўна і да сённяшняга дня застаецца ў беларускім жывапісе адным з найлепшых паэтаў Любові і Радасці...

Б.К.

У Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь на выстаўцы новых паступленняў "Экспануецца ўпершыню", пра якую "К" пісала ўжо, знаходзяцца работы выдатнага мастака Міхаіла Горшмана: 13 з 47, якія ў мінулым годзе музей атрымаў у дар. У зале з мноствам экспанатаў яны сабраны ў асобны блок. Гэтыя акварэлі, аўталітаграфіі, малюнкi і некалькі работ, выкананых алеем, можна ўспрымаць правобразам аўтарскай выстаўкі мастака — першай у Беларусі.

М.Горшман. "Партрэт Ігара Куцэнкі".

стануць бок: не спяшаючыся, уважліва можна разгледзець кожную з іх. Ад пейзажных акварэлей сыходзяць святло, спакой. "Старыя яблыні" (1958 г., Сморгонь): край — у палоне цыклону; скрозь галіны бачная шэрая прастора неба, трава ўспыхвае зялёным пад пробліскам сонца. Шэры, зялёны, блакітны — вызначальныя тоны ў каларыце акварэлі. Прыхаваны смутак: лета заканчваецца... Стары сад адпачывае...

Партрэты. Чым больш углядаешся ў іх, тым больш узмацняецца адчуванне жывога сумоўя з асобамі людзей. У іх — інтэлект, напружанне духоўнай работы. Перад глядачом — узоры найвышэйшага майстэрства: "Смаргонскі хлопчык", "Партрэт Ігара Куцэнкі"... Асобна ў партрэтным шэрагу стаяць работы, напісаныя алеем, створаныя ў Барысаве ў 1932 г.: партрэт маці і партрэты людзей, якія былі мастаку цікавымі, — лясніка Кацярыныча, паштаркі Броні.

Творы Горшмана дэманструюцца ўпершыню не толькі ў гэтай экспазіцыі, але наогул першы раз выстаўляюцца на публіцы. Варта сказаць пра асобу таго, хто перадаў у дар музею гэтыя работы: сына мастака — Аляксандра Горшмана. Больш за 40 гадоў ён займаецца вывучэннем рускай вайсковай і цывільнай уніфармацыі, фалерыстыкі і ўзбраення канца XVIII — першай паловы XIX ст. Шэраг персанажаў на "партрэтах невядомых" у Нацыянальным гістарычным і Нацыянальным мастацкім музеях Рэспублікі Беларусь знайшлі сваё імя, дзякуючы дапамозе даследчыка.

Ірына ЗВАРЬКА, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

Свабодны палёт і тэзіс дзённіка

Адной з найбольш яркіх арт-падзей сакавіка стала выстаўка жывапісу Наталлі Залознай "Свабодны палёт", якая працавала ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

Па волі лёсу, кіраўніком дыплама і настаўнікам Н.Залознай стаў Май Данцыг. Наталля атрымала дыплом "з адзнакай". З моманту сваёй першай выстаўкі "На галерэі" ў 1992 г. стыль яе шмат разоў змяняўся, але "унутраны стрыжань" дапамагаў ёй у любой сітуацыі. Моцнае ўражанне на маладую мастачку аказаў польскі жывапіс. Магчыма, таму на пачатку 1990-х у тэматыцы работ Залознай з'явілася містычнасць з характэрнай карычнева-шэрай каларыстычнай гамай і цудоўнай паветранай перспектывай. Паступова творца перайшла да вялікіх фарматаў з ілюзіяй двухвымернасці ў аналагічнай вохрыстай гаме з дробнымі элементамі прасторы, дзе, дарэчы, з'явіліся першыя тэксты. Знакавай работай новай канцэптуалістыкі стала "Бібліятэка" з распісанымі камянямі і літарамі, што луналі ў выставачнай прасторы. Пасля паездкі ў Іерусалім з'явілася серыя "Іерусалімска бібліятэка", дзе прасторавая структура — тры пласты рукапісаў на шкле, накладзеныя адзін на адзін, — стварыла поўную ілюзію прысутнасці, "калодзежа з пластамі мінулага": магілай Давіда, Тайнай вячэрай і мячэццю.

"Лісты з Арля" — шэраг палотнаў, што з'явіліся пасля наведання горада Ван-Гога. Усведамленне мастачкай татальнай адзіночаты і трагізму існавання вялікага мастака ўзмацнілася дзякуючы выстаўцы Ф.Бэкана, прысвечанай В.Ван-Гогу. На работах — тэксты з дзённіка постімпрэсіяніста. У экспазіцыі прысутнічала таксама серыя "Горад пяску" — папера, наклееная на палатно ў каларыце пустэльніаў Поўдня. Але найбольш эфектнай можна лічыць работы апошніх двух гадоў: "Свабодны палёт", "Люстэрка", "Калі б вечны вандроўнік...". Перспектывы начных вуліц з вышыні птушынага палёту часам нагадваюць знаёмы па галівудскім кіно від з шашы Малкхоланд — Драйв, ёсць і вырашаныя ў падобнай манеры вежы нашай Прывакзальнай плошчы.

"Тэма, над якой я працую цягам апошніх гадоў, — кажа Наталля Мікалаеўна, — гэта тэма пабудовы бясконцай прасторы: прасторы без межаў, прасторы бязважкасці, дзе няма зямной цвердзі пад нагамі, дзе няма межаў паміж небам і зямлёй, дзе зямля і неба — непадзельныя. Гэтай тэме больш за ўсё пасуе цытата з твора Хорхе Луіса Борхеса: "Калі прастора бясконца, то мы знаходзімся ў любой кропцы гэтай прасторы; калі час бясконцы, то мы знаходзімся ў любой кропцы часу..."

Міхась Мірошнік

Н.Залознай. "Начная вуліца".

Стары сад адпачывае

Міхаіл Яфімавіч (Мэндэль Хаімавіч) Горшман (1902 — 1972 гг.) — у шэрагу найбуйнейшых мастакоў-графікаў савецкага часу. У развіццё гэтага віду мастацтва ён унёс свой важкі ўклад. Дасканала засвоіўшы разнастайныя выяўленчыя сродкі графікі, Міхаіл Горшман стаў выбітным майстрам кніжнай ілюстрацыі, аб чым сведчаць работы да твораў Шалом-Алейхема, І.Бабеля, А.Пушкіна, Л.Талстога, Янкi Купалы, Якуба Коласа... Ілюстрацыі М.Горшмана зачароўваюць вытанчанасцю і артыстызмам, яны пазнавальныя і па тэхніцы, і па свабодным валоданні кампазіцыяй.

Талант мастака не менш ярка выявіўся ў акварэльным жывапісе. Яго пейзажы прасякнуты трапяткім лірызмам. Чуйнасць і ўважлівае вока партрэтыва дакладна фіксавалі характар і стан душы мадэлі, што віртуозна выяўляліся на аркушы паперы.

У Беларусі імя мастака амаль не вядомае. А, між тым, ён нарадзіўся ў Барысаве, жыві там да юначых гадоў. Перш чым выправіцца ў Расію, год пражывіў у Мінску, выконваючы даручэнні ўласніка адной крамы. На пачатку 1930-х, калі за плячымі быў ВХУТЕМАС, з яго настаўнікамі — Фаворскім, Мітурычам, Купрыянавым, і напрыканцы 1950-х, калі адбылося сталецнае майстра, ён прыязджаў на радзіму да родных і стварыў серыю партрэтных і пейзажных работ... Творы менавіта з гэтых серый, напісаныя ў Беларусі — Барысаве, Мінску, Сморгоні, — музей летась атрымаў у дар.

Тое, што ў экспазіцыі выстаўлена невялікая колькасць работ з яго багатай творчай спадчыны, мае свой

Партрэт на фоне майстэрні

У Мемарыяльным музеі-майстэрні народнага мастака СССР, народнага мастака БССР Заіра Азгура адкрылася першая выстаўка-інсталяцыя “Партрэт на фоне майстэрні” — частка выставачнага праекта “Месца памяці”, прысвечанага знамянальным старонкам — імёнам, датам, падзеям — гістарычнага мінулага Беларусі.

“...Мяне ўзрадавала мая цяперашняя майстэрня. Тры гады таму я пачаў яе абжываць і зрабіў тут ужо 17 новых работ і адзін помнік (для Гродна). У мяне ўзнікае адчуванне роднага дому ў гэтай майстэрні... І ёсць мара ў адведзены мне тэрмін працягваць актыўную творчую работу...” — пісаў Заір Ісакавіч неўзабаве пасля атрымання гэтай майстэрні. “Пілотная” экспазіцыя — даніна памяці скульптару, які пятнаццаць гадоў таму назаўсёды пакінуў прастору сваёй студыі. Творчая май-

стэрня Акадэміі мастацтваў СССР у Мінску па вуліцы Трактарнай, 4 (сёння — вуліца З.Азгура) — апошняя, самая любімая, вартая таленту скульптара студыя. Тут, у штодзёнай працы і клопатах, стваральнік правёў 11 гадоў. У гэтых сценах ім было створана больш за 50 твораў, лепшыя з якіх склалі “залаты фонд” беларускай скульптуры XX стагоддзя.

У выставачнай прасторы прадстаўлены дакументальныя сведчанні, на аснове чаго можна часткова рэканструяваць падзеі 1980-х — 1990-х гадоў, якія маюць непасрэдную адносіны да гісторыі стварэння, жыццядзейнасці і музеіфікацыі азгураўскай майстэрні.

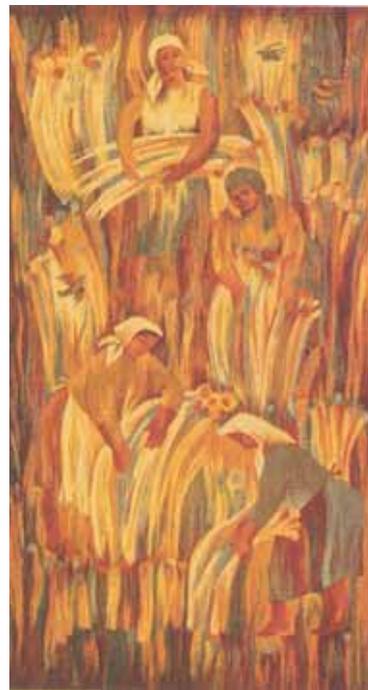
У архіўных дакументах таксама адлюстраваны этапы будаўніцтва,

абсталявання і эксплуатацыі будынка: перапіска скульптара з прадстаўнікамі органаў улады і творчых арганізацый, фотаздымкі і г. д.

Канцэпцыя дадзенага выставачнага праекта — “вяртанне” Заіра Азгура ў прастору яго творчай майстэрні. Менавіта таму ў графічнае і візуальнае поле экспазіцыі ўключаны асабістыя рэчы майстра: станок, на якім ён ствараў свае скульптуры, рабочыя інструменты і роба, крэсла, дзе мастак размяшчаўся для сузірання выстаўленых у Скульптурнай зале твораў; прадметы, “атрыбуты”, добра вядомыя яго сучаснікам, што суправаджалі Азгура на працягу яго творчага шляху: кіёк, люлькі, чорны бант і берэт.

Сон-трава Рагнеды

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы экспануецца выстаўка аўтарскага габелена таленавітай мастачкі Наталлі Сухаверхавай. У экспазіцыі прадстаўлены работы з фондаў гэтага Музея, а таксама са збораў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і асабістага збору мастачкі.

Н.Сухаверхава. “Лён”.

Тэматыка яе работ вельмі разнастайная: гісторыя роднай Беларусі, матывы купалаўскіх вершаў, прыродныя з’явы, стан душы чалавека... Прытрымліваючы традыцыі народнага мастацтва, глыбокае і эмацыйнае бачанне свету, выкарыстанне вобразных рашэнняў, тонкае адчуванне колеру, спалучэнне гладкага ткацтва з фактурай — усё гэта прываблівае глядача да твораў майстра...

Яе манументальнае мастацкае ткацтва ўпрыгожвае інтэр’еры і залы шматлікіх устаноў сталіцы, гарадоў і паселішчаў Беларусі, знаходзіцца ў палацах культуры, Канцэртнай зале “Мінск”, ёсць яно і ў Расіі, а створаны габелены як у сааўтарстве, так і самастойна. Значнай падзеяй у творчым жыцці Наталлі стала адна з апошніх яе манументальных аўтарскіх работ для Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі — габелен “Рагнеда”.

Выставачныя габелены Н.Сухаверхавай “Сонечная сюіта”, “Цвіценне”, “Летнія навалніцы”, “Сон-трава”, “Змрок” і іншыя — някідкія на першы погляд, прасякнутыя светлым пранізлівым пачуццём і ўзнёсласцю.

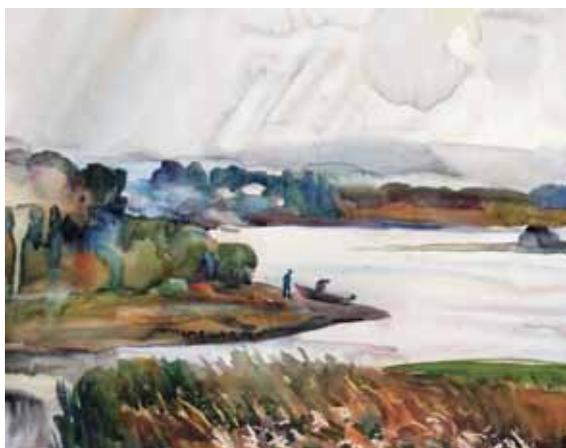
Купалаўскія радкі “Святло сонца пануе на зямлі...” вельмі ўдала абраны эпіграфам да выстаўкі рамантычных і жыццесцвярджальных твораў Наталлі Сухаверхавай.

Гульня “ў Мону Лізу”

Г.Сілівончык. “Снова замерло всё до рассвета...”

Плыні Бярэзіны

У.Дамарад. “На рацэ Бярэзіне”.

У Бабруйскай выставачнай зале дэманструюцца творы ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны, вядомага мастака Уладзіміра Дамарада (1919 — 2005 гг.) і яго сына, мастака-манументаліста і жывапісца-станкавіста, вучня Г.Вашчанкі і У.Стальмашонка, Сямёна Дамарада. Экспазіцыя прымеркавана да 90-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Аляксандравіча і 40-годдзя творчай дзейнасці яго сына.

прадстаўлены толькі некалькі партрэтаў, акварэльныя лірычныя і індустрыяльныя пейзажы, прысвечаныя прыродзе роднай Бабруйшчыны: творца вельмі любіў маляваць знаёмыя з дзяцінства лясныя сцежкі і жывапісныя плыні Бярэзіны, старыя завулкі і ўтульныя домкі ў зеляніне дрэў Бабруйска, баржы і прычалы, сілуэты катраў і рыбацкіх лодак, магутныя краны на фоне бязмежнай прасторы неба. Падкрэслію, што ў жанры індустрыяльнага пейзажа У.Дамарад быў у свой час адным з лепшых акварэлістаў.

Сямён Дамарад, манументаліст па прафесіі, аўтар многіх вітражоў, мазаік і роспісаў, апошнія 15 гадоў аддае пераважна станковаму жывапісу. У яго творчасці ёсць фігуратыўныя палотны “Камяні”, “Бераг”, “Зачараванне”, “На роднай зямлі”, “Адвечнае” (у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі), але ўсё ж яго галоўная любоў — лірычны пейзаж радзімы, Бабруйшчыны: відаць, выяўляюцца бацькоўскія гены. Лепшыя яго творы ў гэтым жанры — жывапісныя песні-роздумы пра родную зямлю ў розныя часы года і дня, пра тое, што нават у простым матыве прыроды можна ўбачыць цудоўнае, дзівоснае, што заўсёды сагравае душу чалавека. Аб гэтым — пейзажы “Летнія травы”, “Водар дзяцінства”, “Майскі дождж”, “Дарога дадому”, “Вялікая вада”, “Зімовае змярканне”.

Б.К.

С.Дамарад. “Восенская рапсодыя”.

Уладзімір Дамарад — выхаванец Віцебскага мастацкага вучылішча. З першых дзён вайны быў на фронце снайперам, кавалер ордэнаў Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны. Але і там, на перадавой, не расставіўся з алоўкам і блакнотам. Частка фронтавых замалёвак захавалася да сённяшняга дня. Калісьці я бачыў іх у бабруйскай майстэрні Уладзіміра Аляксандравіча. Многія з іх былі пакладзены ў аснову жывапісных і графічных кампазіцый “Хлеб партызанам”, “Партызанскія весткі”, “Думы салдата”, “Не вярнуліся”. Але на выстаўцы

Персанальная выстаўка гомельскай мастачкі Ганны Сілівончык “Любоўны настрой” прайшла ў галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. З назваў карцін госці экспазіцыі маглі склаці любоўную тэлеграму: “Я цябе люблю” коска “Мая другая палова” кропка “Калі ты побач” коска “Мне не балюча” кропка”.

Свае шчырыя, вясёлыя, смешныя работы Сілівончык піша не на бялуткім палатне, а на рознакаляровай тканіне, колер і фактура якой “задаюць тон”, і ўжо будучы твор “танчыць” ад яе характару. Эксперыменты з палатном сталі для мастачкі ўжо традыцыяй, і ў якасці новага поля для дзейнасці Ганна абрала люстраную паверхню: яна заклейвае люстэрка выявамі вачэй, выражаных з фота, альбо, у літаральным сэнсе слова, зацалоўвае люстэрка, пакідаючы на шкле адбіткі вуснаў, размаляваных ружовай, чырвонай ды аранжавай памадай...

Творы Ганны мастацтвазнаўцы ўнікліва называюць постпостмадэрнісцкімі. І наведвальнікам сваёй выстаўкі мастачка таксама прапанавала постмадэрнісцкую гульню — “у Мону Лізу”. Зрэшты, уся гэтая дзея нагадвала атракцыён на кірмашы, і ахвотных паўдзельнічаць знаходзілася шмат.

Гэтая выстаўка Ганны Сілівончык аказалася больш разнавольнай па сваім настроі, чым папярэдняя. Творцу, як і раней, цікаваць варыяцыі на тэму “М + Ж”, дзе лірычная герайна — альтэр-эга самой мастачкі, а герой — верны муж, мастак Васіль Пяшкун. Але ў звычайным буянні колераў з’явіліся нечаканыя дамінанты — чорны і белы. Замест казачных, фантазійных сюжэтаў, русалак і дракончыкаў мы бачым глыбокія і палкія пачуцці, асалоду, жаданне, чырвонае віно і... смерць, сімвалы якой — чарапы ды косткі — Ганна актыўна выкарыстоўвае ў сваіх работах: не проста “каханне-жарсць”, а — “каханне да скону”.

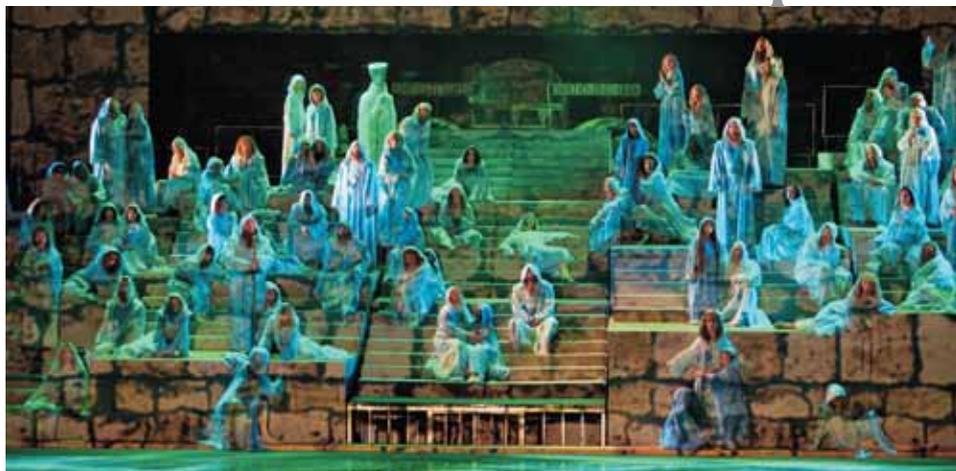
Алена КАВАЛЕНКА

“Такога вы яшчэ не бачылі!” —

гэтая думка чырвонай ніткай прасякнула і прэс-канфэрэнцыю, што папярэднічала прэм’еры, і разнастайныя анонсы. Такая ж “мэта” была пастаўлена і перад запрошаным з Вялікага тэатра Расіі знаным рэжысёрам Міхаілам Панджавідзэ. Той прыехаў не адзін, а з майстрамі па светлавым афармленні і камп’ютэрнай графіцы. Прыехалі з Вялікага тэатра і двое салістаў, якія далучыліся да нашых выканаўцаў гэтых жа партый. Атрымаўся сапраўдны сумесны беларуска-расійскі праект, што будзе мець працяг: маскоўскіх артыстаў збіраюцца запрашаць і надалей, а наша сцэнічнае абсталяванне, падобна на тое, можа стаць узорам для Вялікага тэатра Расіі, дзе таксама вядзецца рэканструкцыя.

Апладысменты на “Набука” раздаюцца не толькі напрыканцы кожнай дзеі і пасля найбольш удалых музычных нумароў. Слухачы адзначаюць імі і камп’ютэрны “кліп” пад час уверцюры з выявамі зямнога шара і хуткага “набліжэння” да месца падзей ля Сцяны Плачу ў Іерусаліме; і шматлікія ўзнікненні, нібыта “з-пад зямлі”, не толькі асобных оперных персанажаў, але і іх групавак; і павольны рух “бегавой дарожкі”, дзякуючы якой па авансцэне “праплываюць” то будаўнікі Вавілонскай вежы, то музыканты сцэнічнага аркестра; і саму вышыню гэтай башні, што быццам выкручваецца ўгару, бы гіганцкі вінт; і разнастайныя лесвіцы ды прыступкі, якія запаўняюць усю сцэнічную прастору па шырыні, глыбіні і вышыні — і штораз змяняюцца.

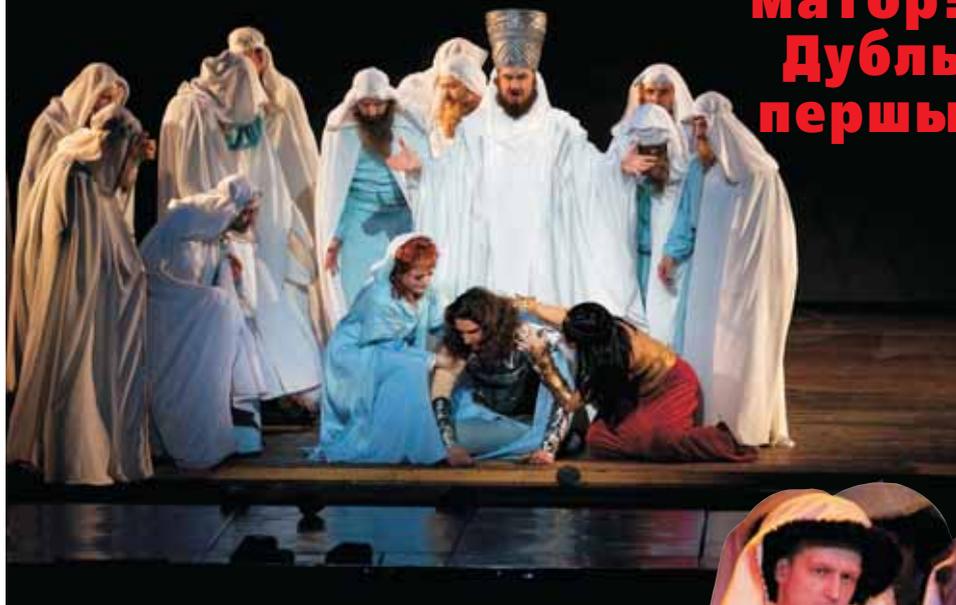
Такія прыёмы ў нашым Вялікім тэатры выкарыстоўваюцца папраўдзе ўпершыню. Але ў мастацтве ўсё настолькі ўзаемазвязана і падпарадкоўваецца сваім законам, што без гістарычных і міжжанравых паралелей не абыходзіцца ніводная з’ява. Так і тут. Камп’ютэрная графіка (прычым менавіта такая, з аддаленнем-набліжэннем аб’ектаў) даўно ўжо звыкла на кіна- і тэлеэкране. Сцэнаграфія, заснаваная на відэапраекцыі, — неад’емная частка мюзіклаў (“Прарок”, “Байкер”, “Рускі фантом”), мадэрн-балетаў; у нашым Оперным яе ўпершыню прапанавала ў 1990-х Людміла Ганчарова. Той жа паваротны круг (вядома, у куды больш простым варыянце) лічыўся

Прэм’ера оперы “Набука” Дж.Вердзі прадэманстравала новыя сцэнічныя магчымасці Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Перад трупай адкрыліся папраўдзе новыя шляхі. Зсталася хіба вызначыць, па якім з іх крочыць да новых творчых вяршынь. Паспрабуем разабрацца?

Адчуць нерв “Набука”

Увага, матор! Дубль першы

аснашчанасці: там нават водныя феерыі можна было ладзіць. Так што цяперашнія новаўвядзенні — цудоўны працяг нацыянальных традыцый з адначасовай адпаведнасцю сучаснасці. Праўда, толькі аднаму з яе бакоў.

Другая сусветная тэндэнцыя — так званы

чорны кабінет:

невялікая сцэна, цалкам або часткова пустая, дзе чорны фон дапамагае абстрагавацца ад знешняй відовішчыннасці і сканцэнтравана на ўнутраным сэнсе дзейства. Такі “мінімалізм” сцэнаграфіі, які патрабуе такога ж мінімуму фінансавых укладанняў, уласцівы камерным сучасным пастаноўкам, часта эксперыментальнага плана.

Не менш распаўсюджаны ў Еўропе (мяркуючы хаця б па фестывалі “Варшаўская восень”, дзе летась давялося пабываць) прыстасаваныя тэатральна-канцэртныя пляцоўкі, што прывабліваюць ужо сваёй незвычайнасцю: былы басейн, закінутая шахта, адноўлены падвал (з захаваннем “андэрграўнднай” адметнасці). У такіх залах, вядома, патрабуецца падгучванне, але

для электроннай авангарднай музыкі, у тым ліку опернай, — лепшага не прыдумаеш: інтэр’ер ідзе за “жывыя дэкарацыі”, глядачы размяшчаюцца або па перыметры, з усіх чатырох бакоў імправізаванай сцэны, або, наадварот, “унутры” кола або квадрата, за межамі

якога ўзнікаюць асобныя астраўкі “сцэны”, прыдатныя і для стэрэаэфектаў, і для паралельнай дзеі.

Не, я ні ў якім разе не прапаную забыцца на шыкоўную, фантастычную начынку нашай адноўленай сцэны і перайсці адно на падобныя эксперыменты. Але павінна быць

альтэрнатыва,

такая неабходная сёння яшчэ і таму, што сцэнаграфія “Набука” “намацала” магчымую ў далейшым уніфікацыю.

Галоўны мастак тэатра Аляксандр Касцючэнка, які выступіў мастаком-пастаноўчыкам новага спектакля, падкрэсліў на прэс-канфэрэнцыі, што наборы “прыступак”,

каб такая “прыступкавая” стылістыка, не стала “адзіна правільнай” або нават проста прыярытэтай. Бо ў яе, як і ва ўсялякай з’явы, ёсць свае

плюсы і мінусы.

Плюсы — шматзруўнаваць, запоўненаць сцэны, шматфігурны кампазіцыі, блізкія вялізным жывапісным палотнам на біблейскую ці гістарычна-міфалагічную тэматыку (асабліва ўдалая “карцінка” атрымліваецца на знакамітым хоры палоннікаў з трэцяй дзеі), поліфанічнасць відовішча (чаго варта хаця б сцэна будаўніцтва Вавілонскай вежы!), скульптурнасць поз, што дапамагае ацаніць сцэнічныя строі (мастак па касцюмах — Кацярына Булгакава). Мінус — залішня паўторнасць практычна ўсіх прыёмаў. Імкненне задзейнічаць “усё магчымае” прыводзіць да таго, што часам некаторыя тэхналагічныя дэталі не выглядаюць мастацкай неабходнасцю. Дый як бы ціха ні працаваў матор, уключаць яго лепей пад час як мага больш гучнай дынамікі аркестра (дырыжор-пастаноўшчык — Вячаслаў Воліч), бо інакш ён перашкаджае галоўнаму ў оперы — музыцы.

Відавочна, што асваенне новага тэатральнага абсталявання вымагае шмат часу, якога катастрафічна не хапала. На жаль, яго не ставала, каб больш акрэслена правесці праз спектакль лінію спалучэння гісторыі і сучаснасці, намацаную пад час уверцюры (турысты фатаграфуюцца ля Сцяны Плачу) і ў IV дзеі (іудзеі ідуць на пакаранне). За межамі прапанаванай рэжысуры засталіся і такія заўсёдня пастаноўчыя задачы, як абгрунтаванасць паводзін герояў, псіхалагічная логіка іх дзеянняў, рухаў па сцэне. У выніку

лькі пасля пакавання і шчырай малітвы зноў атрымлівае розум, а разам з ім і ўладу, якой спыняе пакаранне і дорыць палонным свабоду. У спектаклі ж Набука ператвараецца ў ваўкалака, аброслага гоўсцю. А царом зноў становіцца таяды, калі яго вызваляюць з клеткі, дзе ён сядзіць. І гэта не адзіная сумнеўная “дробязь”.

Яшчэ больш іх у характарах, якімі

салісты

надзяляюць ці не надзяляюць сваіх персанажаў. Уладзімір Пятроў не шкадуе для Набука кантрастных фарбаў, вакальна і псіхалагічна дакладна перадае пакуты сумлення — не толькі цара, але і, галоўнае, бацькі. Побач з ім Абігаіль (расійская салістка Кацярына Галаўлёва) успрымаецца не жывым героем, а ўсяго толькі персанажам камп’ютэрнай гульні: яна правільна бярэ высокія ноты, не адмовіў ёй ні ў маладосці, ні ў жывасці перамяшчэнняў па сцэне, але няма ва ўсім гэтым таго бязмернага акіяна пацужыў і жарсцяў, якія здольная перадаць тая ж Ніна Шарубіна. Лячэ адзін расійскі госць, Ігар Мацюхін — безумоўна, бездакорны прафесіянал. Але, прытым, што спявак без аніякіх праблем бярэ самыя нізкія басовыя ноты, сам тэмбр ягонага голасу куды бліжэйшы да барытона. І гэта робіць залішне лірычным вобраз мужа святага, прарока Захарыі. Наймольны Вярхоўны жрэц добра атрымаўся ў Алега Гардынца, пяшчотная, спагадлівая Ганна — у Марыны Ліхашэрт, пакутлівая Фенена — у Аксаны Якушэвіч, якой, на жаль, напрыканцы оперы крыху не хапіла стабільнасці інтанавання.

Сапраўдным адкрыццём спектакля і ўсяго тэатра стаўся Аляксей Мікуцель у партыі Ізмаіла — артыстычны, са знешнасцю кіназоркі і мяккім тэнарам, якому пакуль не заўсёдня ўдаецца “прабіць” аркестравую моц. Магістрант Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, ён ужо пад час вучобы зарэкамендаваў сябе не толькі адказным і дасведчаным студэнтам, але і прафесіяналам. Прычым абсалютна ў палярных, здавалася б, сферах: з аднаго боку — эстрада і рок-музыка (быў удзельнікам групы Пятра Яфімава, гурта “Пяты сезон”), з іншага — праца ў хоры Вялікага тэатра. Сумяшчэўшыся, гэтыя “супрацьлегласці” далі адметны вобраз ваяра і закаханага юнака. А сам А.Мікуцель чарговы раз пацвердзіў найвысшую прафесіяналізм артыстаў хору (хормайстар-пастаноўшчык — Ніна Ламановіч): усе найскладаныя харавыя сцэны спектакля гучаць папросту ідэальна, лепшымі іх і ўявіць немагчыма.

Паўна, з цягам часу спектакль пазбавіцца залішняй нервовасці, звязанай з небывалай працай машынерый, і пераплавіць нервовасць у дадатковы нерв творчага натхнення. Бо калі ёсць такія тэхнічныя магчымасці, іх трэба прымусяць працаваць на канцэпцыю спектакля, а не толькі на відовішча.

На здымках: сцэны са спектакля “Набука”. Фота Міхаіла НЕСЦЕРАВА

на некалькі вёсак. А потым, калі на вайну ішоў, ён мне яго не пашкадаваў аддаць... З ім, з гармонікам, кажа сусед, лягчэй ворага біць...

Зарэцкі. Што ж, паказвай, дзе тут што і як. Я сапраўды прыбыў на пасаду камандзіра ўзвода разведкі.

Злёгка абняліся. Знікаюць.

9.

З'яўляецца нечым усхваляваны Шульгін.

Шульгін. Бас! Хто бачыў мой бас? Божа мой! Я ж так бярог яго!.. Пылінкі здуваў!.. Які ж гэта аркестр будзе без баса?.. Хто ж пашкадуе беднага Шульгіна?.. Хто?.. Ой-ой-ой! *(Знікае.)*

Канец першай дзеі.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

10.

Узлесак. З'яўляюцца Зарэцкі і сяржант Мартын.

Мартын *(насярожана).* Ціха!.. Нічога не чулі, таварыш лейтэнант?

Голас Немца. Дойчэ камрадэн!..

Зарэцкі. Стой тут, сяржант.

Мартын. Ёсць!

Зарэцкі. Пагляджу, што там... *(Знікае і неўзабаве выцягвае з хмызоў параненага немца і ягоны карабін.)* Дапамагай. У яго, няйначай, пачалася ўжо гангрэна.

Мартын *(дапамагае Зарэцкаму цягнуць немца).* Што ж нам з ім цяпер рабіць?

Зарэцкі. Ды я і сам першы раз за ўсю вайну такога “языка” дастаў. Ва ўмоўленым месцы сустрэнемся са сваімі, панясём на насілках. Астатнія два “языкі” — у надзейных руках Мацюшонка.

Мартын. Дапамажыце мне яго як-небудзь на карак ўскінуць! *(Узваліў з дапамогай Зарэцкага немца на спіну.)* Калі яшчэ сяржант Мартын думаў, што будзе варожы элемент транспартаваць замест грузавіка!.. Карабін, карабін не забудзьце! Пасля вайны я буду з ім у Карпатах на паляванне хадзіць, на дзікіх бараноў... Ну, паехалі... Расступіцеся, дрэвы!..

Знікаюць.

11.

У вясковай хаце. На табурэце сядзіць Зарэцкі. З'яўляецца Мартын.

Мартын. Закапалі. Гэта ж трэба мёртвага столькі на сваёй спіне перці?! Гаспадыня дала трохі бульбы, дык фрыцы ўзрадаваліся, нібы дзеці, і да-

вай гатаваць вячэру. А потым палеглі ў хляве і спяць. Варта праверыла. Яшчэ карміць іх, злыдняў! Не, цяпер я буду разумнейшы...

Зарэцкі. Цікава, якім жа чынам?

Мартын. Каб я яшчэ калі палонных браў — нізашто!.. Хай іх іншыя бяруць у палон. У мяне, таварыш лейтэнант, душа кіпіць крыўдай, а я ім павінен яшчэ бульбу здабываць?! Ніколі бульба для мяне такім цяжкім грузам не была, як гэтым разам. Нёс і ледзь не плакаў. Каму, каму нясу?! Яны вунь і цяпер прахалоджваюцца, а нашы хлопцы іх ахоўваюць! Справядліва?

Зарэцкі. Ідзі лепш адпачні, сяржант.

Мартын моўчкі выходзіць. І амаль адразу ж вяртаецца, прывёўшы параненага Мацюшонка. Той амаль непрытомны.

Мартын. Колю параніла... Мацюшонка... Таварыш лейтэнант...

Зарэцкі. Хто?!.. Дзе паранілі?! У нас жа ціха!.. Не страляюць у нас...

Мартын. Каб жа знаць, дзе! Перад домам ляжаў... Думаў, чужы хто... Гляджу — Мацюшонак...

Кладуць Мацюшонка на падлогу.

Зарэцкі. Санітарку, хутчэй!

Мартын. Я... пабег! *(Знікае.)*

Зарэцкі. Мігам, сяржант! Мігам! *(Схіліўся над Мацюшонкам, лягае па шчоках, злёгка тармосіць.)* Коля! Коля! Мацюшонак! Гэта я, лейтэнант Зарэцкі! Ты чуеш мяне?! Не памірай! Не трэба! Цябе ж дзеці чакаюць!.. Шмат дзяцей у цябе, Мацюшонак!..

Схіліўся над Мацюшонкам і Палонны, мацае пульс.

Мацюшонак *(нібыта трызніць).* Пасылку... яны... маю... відаць... ужо атрымалі... Радуюцца...

Зарэцкі. Атрымалі, Коля, атрымалі! Жыві дзеля іх, дзяцей... Ты мяне чуеш? Чуеш? Зараз, пачакай трохкі... Сястрычка прыбяжыць... Не памірай...

Мацюшонак. Алёнцы я сукенку паслаў і грабенчык... Ваську — порткі.. Велікаватыя... Падверне — і будзе насіць... Пецьку — кашулю... Зінулі... Зінулі...

Зарэцкі. А Зінулі што паслаў, Мацюшонак? Коля, ты чуеш мяне? Што Зінулі ты паслаў?! Што?! Коля-я-я!!!..

Прыбягае Мартын.

Мартын. Ідзе, ідзе сястрычка!..

Зарэцкі *(зняў фуражку).* Гады вы! Гады! Ды я вас усіх ненавіджу! Ды я вас усіх!.. Такого чалавека забіць...

Мартын. Таварыш лейтэнант... Та-

варыш лейтэнант... Можна, то была шалёная куля?..

Зарэцкі выцірае з твару скупыя слезы...

12.

Кабінет старшыні гарсавета. Уваходзіць Шульгін.

Ягораў. Ну, як нашы справы, ша-ноўны Якаў Барысавіч?

Шульгін *(не адразу).* Не буду я граць свой марш.

Ягораў. Чаму гэта не будзеце? Як гэта?

Шульгін. Так атрымалася...

Ягораў. Для чаго тады агарод увесць гэты гарадзілі? Аркестр жа сабраў?

Шульгін. Сабраў. Са свету, як кажуць, па нітцы.

Ягораў. Што ж тады за справы?

Шульгін. Няма ў мяне марша...

Ягораў. Няма?!.. Марша?!.. Зусім няма?!..

Шульгін. Так. Няма.

Ягораў. Вы мяне здзіўляеце, аднак!

Гром сярод яснага неба! Гром! А мы ж яго ў план уключылі, а план зацвердзілі на абласным узроўні. Што ж цяпер рабіць будзем, а, Якаў Барысавіч? Грошы, між іншым, знайшлі на аркестр. Чаму маўчыце?

Шульгін. Я прыдумаў усё. Даруйце.

Ягораў. Прыдумаў?

Шульгін. Прыдумаў.

Ягораў. Для чаго? З якой мэтай?

Шульгін. Каб быў у горадзе духавы аркестр. З гэтай мэтай... Гораду без аркестра нельга. Без духавога аркестра ён напалову мёртвы.

Ягораў. Нічога не зразумею. Вы ж не малое дзіця, каб так рабіць.

Шульгін. Каб я паступіў інакш, не было б аркестра.

Ягораў. Несур'ёзна, несур'ёзна, Якаў Барысавіч, усё гэта. Што ж цяпер будзе?! Нават уявіць сабе не магу...

Шульгін. Лепш за Чайкоўскага, Рахманінава я не напішу. Сыграем марш, вы за гэта не хвалюіцеся. Маршаў шмат ёсць добрых. Ужо рэпечіруем...

Ягораў *(перабівае).* Ды я не хвалюся. Але ж усе чакаюць ваш марш, Якаў Барысавіч! Усе чакаюць марш Шульгіна! І наша газета паспяшалася напісаць... Ваш партрэт змясцілі... Арол! А гэты “арол” не той птушкай аказаўся...

Шульгін. Я папрашу ў людзей прабачэння. Калі трэба будзе. Спадзяюся, яны мяне зразумеюць. Ніколі не было ў мяне марша... Мне проста вельмі хацелася, каб у вас быў духавы аркестр...

МАРШ ШУЛЬГІНА

Васіль ТКАЧОЎ

Сцэны з апошняга года вайны

Дзейныя асобы:

Зарэцкі, лейтэнант;
Шульгін, старшыня, музыкант;
Мацюшонак, радавы;
Канцавая, сяржант, палкавы снайпер;
Мартын, сяржант;
Парэпа, радавы;
Басаў, палкоўнік;
Пялёстак, хлапчук, 15 гадоў;
Пялёстак-дзед;
Мар'я;
Бабулька;
Ягораў, старшыня гарсавета;
Піваварава, загадчык аддзела культуры гарсавета;
Ваенкам;
Паранены немец;
Аркестранты.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Пралог

Летні дзень перад навальніцай. Неба зноў распаласавала маланка: раз, другі, трэці... Наплываюць аднекуль здалёк гримоты... Пялёстак-дзед сядзіць на табурэце, босыя ногі паставіў у таз. Ён задумлівы, засяроджаны, з трывогай у вачах...

Голас жонкі Пялёстка (незласліва). Пялёстак, хадзі абедцаць! Чаго гэта ты рассеўся пасярод двара? Гляньце на яго! Сядзіць, як пан!

Пялёстак-дзед. Не перашкаджай мне, Мар'я. Навальніца, бачыш? Басанож усю вайну прахадзіў, дык ногі ныюць...

Голас жонкі Пялёстка. Ты ідзеш ці не, Пялёстак?

Пялёстак-дзед. Пакуль не іду... Навальніцу слухаць буду...

Навальніца ўсё бліжэй і бліжэй... Хмары зацягнулі неба, яно раз-пораз разрываецца маланкамі, пярун, здаецца, сабраўся раскалоць зямлю напалам... Пялёстак-дзед па-ранейшаму сядзіць на табурэце, слухае навальніцу...

Навальніца паступова перарастае ў гримоты бою... Кулямётныя чэргі... свіст снарадаў... Чуецца шматгалосае "Ура-а-а!..."

1.

Шоў апошні год вайны...

Пакой у шпіталі. Тут усяго тры ложка, тумбачка. Мацюшонак і Шульгін сядзяць на ложку і граюць на адным гармоніку вальс "Дунайскія хвалі": першы — на галасах, другі — на басах. Зарэцкі ў такт музыцы стараецца грукаць мыліцамі. А ўсе разам спяваюць...

У палату заходзіць, спыніўшыся ля парога, сяржант Канцавая.

Канцавая (не адразу, спярша паслухала музыку, затрымала позірк на Зарэцкім). Мужыкі! Закурыць ёсць?

Але "мужыкі" зрабілі выгляд, што тое не іх тычыцца, і працягваюць канцэрт.

Канцавая. Усё зразумела: ім нельга перашкаджаць. Дэм-бель!.. (Выходзіць.)

Канцэрт спыняецца.

Мацюшонак (паправіў вусы). Гэта хтось заходзіў да нас, ці мне падалося?

Шульгін. Не, сябры, не можа быць такога, каб я ды не стварыў пасля вайны духавы аркестр! Збяру ўсіх арлоў у адзін кулак, і мы так урэжам, так дадзім!.. У Дзень Перамогі!.. Каб далёка пачулі!..

Зарэцкі. Снайпер Канцавая заходзіла.

Мацюшонак. Ну, а мы?.. Мужыкі, называецца! Дзяўчына заходзіць, а мы — нуль увагі... Няма закурыць, дык так і казалі б: няма, прыгажуня! Хай ужо Шульгін... Стараваты, як сухі гарохавы стручок... Ён жа акрамя свайго баса нічога больш не бачыць і не чуе... А?

Шульгін. Не заўсёды крывы корчгарыць дрэнна. А мне, каб прыняць баявы выгляд, каб выпраміцца, — аркестр патрэбен!.. Аркестр!.. Духавы!.. Тут ты праўду кажаш, Мацюшонак, а так сапраўды — стручок... Але аркестр абавязкова ствару!

Мацюшонак. Пачакай ты са сваёй трубой, старшыня!

Шульгін. Гэта не проста труба — гэта бас. Ого гэта!..

Мацюшонак. Ці, хутчэй за ўсё, — чамадан, дзе можна насіць усе твае рэчы, Шульгін. А зверху — пілотку... Каб бачылі, хто шпацыруе!..

Шульгін. Сёння, магчыма, і слу-

жыць мой бас чамаданам. Я ж, сябры мае, ужо бачу заўтра. Верыце, я ж на вайну пайшоў са сваім басам. Граў на ім, а той, штатны, так і праляжаў у футарале... Са сваім басам я і вяртаюся з вайны... У адным месцы варожая куля дзірку зрабіла... Але нічога, залудзілі, а бас з таго часу грае яшчэ лепш. Нібы помсціць стралку таму...

Зарэцкі (Мацюшонку). Аднясі дзяўчыне курава. У мяне тут некалькі цыгарак ёсць. (Дастаў з рэчавага мяшка пачак, падаў Мацюшонку.) Ты ў нас адзін лёгкі на пад'ём... І, да таго ж, самы малады... Можа, і "дзякуй" заробіш?

Шульгін. Хто ж думаў, хто гадаў, што захварэю астмай... Але без музыкі я ўжо больш не змагу... Шчыра кажу. А калі Шульгін крывіў душой? Не згадаецца. Няхай цяпер тыя, у каго лёгкія добрыя, дзьмуць у мой бас... Баса не шкада... І трэба ж было хваробе прычапіцца?

Зарэцкі. Кожнаму — сваё... Ёсць хваробы куды страшнейшыя, чым ваша астма. Трымайцеся.

Шульгін. Каб жа я пісарам быў страявой часці... Ці хоць кухарам... Не, лепей — загадчыкам сталовай! Няхай сабе і астма тады, зжыліся б неяк. А то — на табе!.. Я ж, таварыш лейтэнант, і музыку пісаць магу... Для духавога аркестра!..

З'яўляецца Мацюшонак.

Мацюшонак. Ды ніколі не паверу! Нізашто! Каб я ды ляжаў у адной палаце з Шульбертам!.. (Вярнуў курава Зарэцкаму.) Не ўзяла. Я, кажа, не ў цябе прасіла!

Зарэцкі. Цікава. А якая розніца ёй, у каго браць курава?

Мацюшонак. Нейкая ж ёсць. Мо таму, што ў мяне адна рука на павязцы... А? Тут яшчэ справа такая, брат лейтэнант: сэрца — не абрус, перад кожным не пасцелеш... Вось мяне і адпрэчыла. Сам нясі, лейтэнант.

Зарэцкі. Мне доўга ісці да яе трэба.

Шульгін. Гэта я табе, Мацюшонак... У працяг размовы... Пачуеш, дасць Бог, — паверыш. Я наконт Шуберта. Таких людзей пажадана б ведаць.

Мацюшонак. Пачакай ты! А сёння

плашч-накідцы і з аўтаматам. Сілуэт знікае.

Чуваць гул палутаркі. Рыпенне тармазоў.

Голас Зарэцкага. Дзякуй, салдацік!

Голас салдаціка. Будзем жыць — не прападзём!.. Шчасліва, лейтэнант!..

Бразгат дзверцаў. З цемры з'яўляецца Зарэцкі.

Голас байца. Пароль!

Зарэцкі. Які табе пароль?! Скажы лепш, куды я трапіў?

Голас байца (мякка, добразычліва). Паўтарыце яшчэ раз...

Зарэцкі. Што табе паўтарыць?

Голас байца. Можаце Пушкіна прачытаць... Лейтэнант Зарэцкі?

Зарэцкі. Мацюшонак!

Мацюшонак. Я! Я, таварыш лейтэнант!.. Абдымаюцца.

Вось сустрэча! Каб хто сказаў, што так атрымаецца, — не паверыў бы.

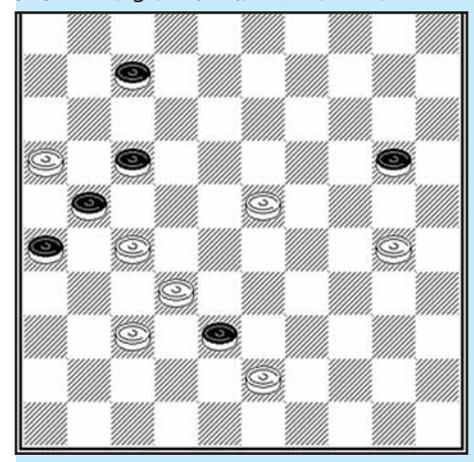
Зарэцкі. Я таксама. Мы не гучна размаўляем? А то немцаў напалохаем, чаго добрага.

Мацюшонак. Ды не хвалюйцеся: яны далёка.

Зарэцкі. А што ты тут робіш?

Мацюшонак. А нікому не скажаце, таварыш лейтэнант?

ल्या не могуць рэалізаваць сваю перавагу ў шашках. **№ 214 (8)** — e7, ab2, f2, e3, f6, c5, c7(b6, g7), b6(f6), c7(e5), d8(d4), f6/a5(e3), c3(f2), d4(e1), f2, f4 x; **№ 215 (9)** — b4, e3, g3, c5, c3, e7, g7(d4), f8 x; **№ 216 (10)** — cd8, a1, gf8, h8, e7, g1 x; **№ 217 (11)** — b6(a7), d6, d2, b2, f8, h8 x; **№ 218 (12)** — f6, b8, c5, h4(b2), g5, e3, a1 x; **№ 219** — g5, c7, e3, g5, f6, g1 x; **№ 220** — b8, c5, c7, b2, e5, f8, a7, e7(f8), c5, c5 x; **№ 221** — hg5, ab2, e7(b6), a5, e5, c3, f2(ed2) x; **№ 222** — g3, c7, c7, e3, d4, e1 x; **№ 223** — f8, c5, e3, f2 x. **"Шашачная культура" (28.11.09.):** **№ 224 (13)** — e3, b2, g3, e7, c7, g3 (выиграе і e5, g1 x), b8, g7, f4 x; **№ 225 (14)** — b8, b6, c5, c3, e7, b4, g3, e3, c3 x. Выйграе таксама b6(c7), c5(d6A), b4, d8 x **A** (e5), b8, c3, e7, b4, g3, c3, c3 x; **№ 226 (15)** — c5(d2), a3, b4, c5, g3, c7, e7, g7 x; **№ 227 (16)** — g3, f2, b6, d6, e1(f6 A), b4, e3, c1 x; **A** (e7), f6, g3, a1 x; **№ 228 (17)** — h6, g3, f8(de3), f8, b4, h6 x; **№ 229**

Зарэцкі. Абавязкова. Зараз я... Ці, можа, паспрабаваць без мыліц?

Канцавая. Ці не зарана?

Зарэцкі. А я вось вазьму ды і пайдую роўна! Няхай баліць... Сцісну зубы... І пайдую роўна! Змагу, Галя! Няхай бацаць, што я ўжо не той пакалечаны Іван, а зусім іншы чалавек. Глядзі! (*Праходзіць роўна, нібыта яму не баліць.*)

Канцавая (*кінулася да Зарэцкага, абняла яго*). Ведаў бы ты, як не хочацца мне пакадаць тут цябе аднаго! Ведаў бы, Ваня!.. Ты будзеш чакаць мяне? Скажы мне, каханы!..

Зарэцкі. Я ж сказаў табе ўжо...

Канцавая. Скажы яшчэ раз, любы...

Зарэцкі. Тут, магчыма, і не...

Канцавая. А дзе ж?

Зарэцкі. Пакуль і сам не ведаю. Але буду чакаць цябе і толькі цябе.

Канцавая. Што ж, калі ідзеш — пайшли...

Зарэцкі. Я буду таксама прасіцца на фронт...

Канцавая. Што, без цябе там не справяцца? Вайна заканчваецца хутка.

Зарэцкі. Справяцца, Галя. Але ж амаль чатыры гады я жыў разам з усімі ў акапах, мёрз на марозе, мок пад халодным дажджом, глядзеў, як у нас ка-

ж вайна не навучыла працаваць на такарным станку, класці цэглу, вучыць дзяцей у школе!.. Не навучыла! Як вы не можаце гэтага зразумець? Я ж пасля школы — адразу на фронт...

Ваенком. Дык што вы мне параіце? Пайсці супраць медкамісіі, якая вас камісавала, палічыла непрыдатным?

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

ж вайна не навучыла працаваць на такарным станку, класці цэглу, вучыць дзяцей у школе!.. Не навучыла! Як вы не можаце гэтага зразумець? Я ж пасля школы — адразу на фронт...

Ваенком. Дык што вы мне параіце? Пайсці супраць медкамісіі, якая вас камісавала, палічыла непрыдатным?

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

Ваенком. Досыць. Хопіць. Спыніцеся!

Зарэцкі. Але ж я ўжо магу хадзіць! Хочаце, урэжу гапака? Бачу, не хочаце... І-эх!.. (*Танчыць.*)

не можам? На гармоніку? Памагу! Я ды ты? А? Як той раз? Давай урэжам што-небудзь з твайго рэпертуару, з твайго музыкі, старшына!

Шульгін. Рана, рана, Коля. Сёння яшчэ не час... Зраблю аркестр, адрэпеціруем як след, вось тады і паслухаем... Тады і ўрэжам... Да таго часу, глядзіш, і горад будзе святкаваць свой дзень вызвалення ад немца... А яшчэ лепей — у сам Дзень Перамогі...

Мацюшонак. А наш горад — гэта які? Дзе ён?

Зарэцкі. У кожнага ў нас ён свой, горад.

Шульгін (*задумлена*). Самы прыгожы, самы родны, самы знаёмы... Як ён там, мой горад?..

Паўза.

Мацюшонак. А ў мяне вёска. Адна вуліца. Ад фермы да дзеда Азара. І ўсіх спраў тых... А мне, ведаеце, і тут добра!..

Зарэцкі. Думай, што кажаш...

Мацюшонак. Кажу тое, што чуў: падабаецца мне тут.

Шульгін. Хлопцы, нельга нам без музыкі, нельга... А на конт вайны, дык гэта ён, Мацюшонак, пажартаваў.

Мацюшонак (*агрэсіўна*). Чаго скрывіліся? Зморшчыліся нешта, быццам я няпраўду сказаў. Праўду!

Зарэцкі. Дзівак! Хіба ж можна так? Услых? Ды і ад мяне мог атрымаць мыліцай. За такія словы я не ведаю, што магу зрабіць. Яму, гляньце, на вайне падабаецца. Галава ў цябе на плячах навошта?

Мацюшонак. Гэх... Жыццё ж да вайны ў мяне было — хоць у пяццю лезь. Пашкадаваў суседных дзяцей: калаціла яна іх моцна, матка... Пачаў заступацца, а там і не заўважыў, як Нінка жаніла мяне на сабе. На адзінаццаць гадоў, здаецца, старэйшая за мяне была. Спярша ўсё было добра... А потым і на мяне пачала руку падымаць. Не, вы бачылі такое? Дыгналі адзін: не падлягае перавыхаванню.

Зарэцкі. Не сказаў бы, каб ты, Мацюшонак, быў пакладзісты і з мяккім сэрцам...

Шульгін. І я ж кажу: жывая ртуць!

Мацюшонак. Лёгка казаць... Раней мы кошыкі плялі, а таксама вялікія кашалі з бяросты. Затым загадалі сеяць пшаніцу, а потым — вырошчваць памідоры... На Поўначы, чуеце? Словам, як у армію забралі, толькі тут дасыта есці пачаў, абмундзіраванне выдалі...

Шульгін. На вайне ж і забіць могуць.

Мацюшонак. Могуць. Лёс... Ад яго не ўцячэш. У нас вунь сусед агурком падавіўся: не ў тое горла нібыта трапіў. За сталом сядзеў, абедваў. Бывае і так.

Зарэцкі. Рабі, Мацюшонак, што хочаш. Я цябе не асуджаю. Ніколькі. Толькі адно скажу: дзівак ты. Успыхваеш, як запалка.

Мацюшонак (*узяў гармонік, рыпае, наколькі дазваляе яму рана, і спявае*):

Гарманіста палюбіць Мілая збіраецца.

Мажа губы, пудрыць шчокі, Толькі не ўмываецца.

Мае боты, брат, таго: Прапускаюць аш-два-о.

Згарнуў мяхі. Звяртаецца да Шульгіна.

Пра што думаем, старшына?

Шульгін. Тут ужо блізка... Рукой, здавалася б, падаць. А — не атрымалася!..

Мацюшонак. Што, што блізка? Не гавары загадкамі.

Шульгін. Радзіма Шапэна...

Мацюшонак. Каму што! Лейтэнант, ці музыкант наш Шульгін дужа разумны, ці я — поўны дурань? Навядзі парадак!

Зарэцкі. У шпіталі я такі ж камандзір, як і ты, Мацюшонак.

Шульгін. Так не пашанцавала! І трэба ж, га? Спісалі начыста. Думаў жа даехаць... Лопнула, як кола ў нашай палутарцы, мая мара.

Мацюшонак. Дык што, там у цябе сябрук жыве... Як яго?

Шульгін. Ён многіх людзей сябар і таварыш... Фрыдэрык Шапэн.

Мацюшонак. А, музыкант, значыць? Кампазітар! Ну-ну!..

Шульгін. Тут ужо засталася — рукой падаць, здавалася б. Ат, не! Дамоў, Шульгін. Ты сваё адыграў, ты сваё адтэпаў.

Мацюшонак. Не скажы! Паляжа нашых ого-го яшчэ колькі, пакуль будзем прадзірацца наперад. “Рукой падаць...” Не разумею я такіх людзей. Ну не разумею, і ўсё! Дзівакі! Ну, і навошта табе той Шапэн здаўся?

Шульгін. Кожны, хто пабывае ля дома Шапэна, прывозіць да яго дрэва са сваёй краіны. З усіх куткоў свету растуць там дрэвы.

Мацюшонак. Таму цябе і не пусцілі далей, што паленаваўся дрэва выкапаць. Саджанец.

Шульгін. Можна і насенне паса-дзіць. (*Патрос кісетам.*) Вось у кісеце яно і ёсць, насенне. Бярозы. Нашай, беларускай. Шульгін з пустымі рукамі ў госці не ходзіць... А вось аркестр я абавязкова ствару. Вы яшчэ пачуеце мяне, лейтэнант!

Зарэцкі. Аркестр — гэта добра, Якаў Барысавіч. Але ж дзе Мацюшонак?

Шульгін. Будзем чакаць.

Зарэцкі. Абавязкова. Перад дарогай і пасядзець не пашкодзіла б? Каб яна, дарога, потым лёгкай была. Разам пасядзець, утрох трэба.

Шульгін. Ну а як жа!..

Зарэцкі. Добра, Мікола. Адрасамі мы абмяняліся... Калі жывыя будзем, пасля вайны спішамся...

Мацюшонак. Абавязкова, мужыкі.

Зарэцкі. У нас цяпер у кожнага свая дарога.

Мацюшонак. Я — у часць. А, можа, і раней пабачымся? Калі сапраўды жывыя будзем...

Зарэцкі. Я зноў буду прасіцца на фронт.

Мацюшонак. Прасіся, лейтэнант, да нас — у разведзвод. Разам будзем у разведку хадзіць, “языкоў” браць. Ну-мар часці я вам запісаў, побач з хатнім адрасам. А, лейтэнант?

Зарэцкі. Там відаць будзе. Спярша трэба на ногі стаць.

Зарэцкі, Шульгін, Мацюшонак па чарзе паціскаюць адзін аднаму рукі.

Мацюшонак. Да сустрэчы. Якаў Барысавіч, наступным разам без трубы не прыходзь!

Шульгін. Я ўлічу гэта, Мацюшонак. Мы яшчэ сыграем!

Мацюшонак. Абавязкова, старшына!..

Зацямненне.

2. *Гарадская вуліца. Зарэцкі ідзе на мыліцах, за спінай — рэчмяшок. Спяняецца.*

Голас Канцавой. Закурыць ёсць, лейтэнант?

Зарэцкі. А, гэта вы...

Канцавая (*з’яўляецца*). Гэта я. Вы не памыліліся.

Зарэцкі. Ёсць закурыць. (*Дастае з рэчмяшка той жа пачак, падае Канцавой.*)

Канцавая. Дзесьці я ўжо бачыла гэты пачак...

Зарэцкі. Іншага, даруйце, няма.

Канцавая. Не, што вы, што вы. Усё

“Шашачная культура”

У “Куфры-радцы” — новыя творы і рашэнні кампазіцый мінулых выпускаў.

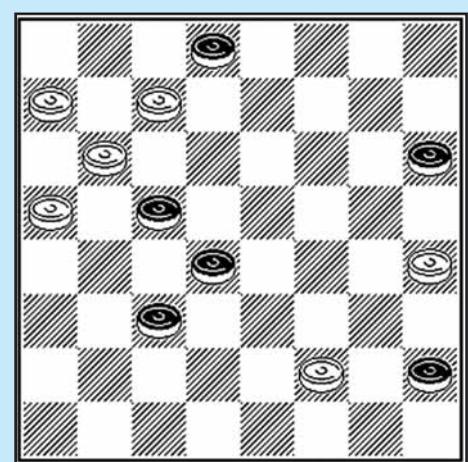
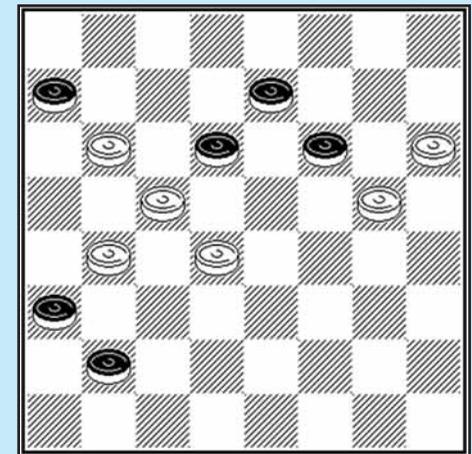
Гэты выпуск “Шашачнай культуры” — 30-ы. У ім аб’яўляецца конкурс на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый. Прапануем рашыць пазіцыі **№ 262(1) — № 269(8)**. За знаходжанне пабочных рашэнняў або доказ, што пазіцыя не рашаецца, налічваецца дадатковыя балы. Пераможцы будуць адзначаны.

Са смуткам паведаем, што сярод нас не стала нашага калегі — шашачнага кампазітара **Сяргея Барадаўкіна**. Яго біяграфія ў шашачнай кампазіцыі была кароткай, але даволі яркай. Мініяцюра **№ 262** заняла I месца на XIX Рэспубліканскім конкурсе па складанні шашачных кампазіцый 2008 года, адна з яго праблем атрымала III месца ў прадстаўнічым міжнародным конкурсе ў Пінску 2009 года. Творы **Сяргея Барадаўкіна** неаднаразова друкаваліся і на старонках “Шашачнай культуры”. Памяці калегі прысвяціў сваю новую мініяцюру — **№ 263** — мінчанін **Аляксандр Рэмізаў**.

Дэбютант нашай рубрыкі — вядомы шашачны кампазітар з Латвіі **Генадзь Андрэеў**. Знаёмца з яго праблемамі **№ 5-100 і № 6-100** на стоклеткавай дошцы. Рашайце іх самастойна.

№ 264 (3) — Мікалай Вяргейчык (Гомель). Белыя: a1, b6, c7, e1, e7, f2, g3. (7). Чорныя: a7, b2, c3, d4, e5, g5, h4, h6. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 265 (4) — Мікалай Ляшкевіч** (Мінск). Белыя: a5, b4, c3, c5, c7, d4, e1, e7, f2. (9). Чорныя: a3, a7, b6, d2, d8, e3, f6, g5, h4. (9). Белыя пачынаюць і

выйграюць. **№ 266 (5) — Мікалай Ляшкевіч** (Мінск). Белыя: a3, a5, b4, c7, e5, e7, f4, f6. (8). Чорныя: a7, b6, c3, d2, d8, e3, g5, h4, h6. (9). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 267 (6) — Аляксандр Сапегін** (Мсціслаўскі раён). Белыя: b6, c1, c5, c7, d6, e1, e7, f6. (8). Чорныя: a3, a5, c3, d2, e3, f4, g3, h4, h6. (9). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 268 (7) — Юрый Мурадаў** (Барысаў). Белыя: a1, a5, b4, b6, c3, g1. (6). Чорныя: a7, d6, e3, f2, f4, f6. (6). Белыя пачынаюць і выйграюць. **№ 269 (8) — Ю.Мурадаў**. Белыя: b6, c5, c7, d6, e1, f2, h4. (7). Чорныя: d8, e5, f4, f6, h2, g5, h6. (7).

№ 263 (2) — А.Рэмізаў.

Белыя пачынаюць і выйграюць. Супаставім рашэнні конкурсных заданняў і кампазіцый для самастойнага рашэння.

Прыемна адзначыць, што шэрагі чытачоў “Шашачнай культуры” папаўняюцца. Актыўна ўключыўся ў працу **Ігар Ананіч** з Гродна. **“Шашачная культура” (31.10.09.): № 212 (6) — e5, g5, b6, g3, b8, a3 x; № 213 (7) — d4, c5, b6, d6, e7, f6, g5, b2, f8, b6**

добра. Нават лепш і не прыдумаеш. Падарунак лёсу. Угу. Я, між іншым, да ўно за вамі сачу...

Зарэцкі. Вінаваты...

Канцавая. У чым жа вінаваты вы, лейтэнант?

Зарэцкі. Што трапіў пад абстрэл такой прыгожай дзяўчыны. Што не маскіраваўся.

Канцавая. Можна на “ты”?

Зарэцкі. Так сапраўды будзе лепш.

Канцавая. Ну, і куды ж ты цяпер?

Зарэцкі. Самы час сказаць: “Бывай, вайна!”

Канцавая. Дык і скажы.

Зарэцкі. Не магу. Гэта будзе няпраўда.

Канцавая. Чаму ж? Для цябе вайна скончылася. Добры дзень, мір!

Зарэцкі. А што, калі мы сядзем дзе?

Канцавая. Нічога, нічога, мы яшчэ не толькі пасядзім, але і патанцуем. Я ўпэўнена. Даю слова. А цяпер ідзі за мной, лейтэнант.

Зарэцкі. Можа, спярша пазнаёмімся?

Канцавая. Там і пазнаёмімся...

Зарэцкі. Ага. Зразумеў. Там дык там. Я Іван... Іван... Між іншым... З Беларусі... А ты — Канцавая, снайпер з разведкі, з суседняга палка. Хто ж, ага, Канцавую не ведае?.. *(Канцавая спынілася, спадылба строга паглядзела на яго.)* Не-не, толькі з лепшага боку!.. Бягу, бягу! Толькі не так хутка!..

Знікаюць.

3. *Закуток у кватэры. Уваходзяць Зарэцкі і Канцавая.*

Канцавая. Вось тут ты і будзеш жыць. Да поўнага выздараўлення.

Зарэцкі *(сядае)*. А мне, прызнацца, пакуль няма асабліва куды і спяшацца: хата згарэла, мама памерла, а бацька мой на заводзе загінуў перад самай вайной...

Канцавая. А пра хату, што згарэла, адкуль ведаеш?

Зарэцкі. Пялёстак напісаў.

Канцавая. Сваяк?

Зарэцкі. Ды не, не сваяк, але чалавек добры. Яму, гэтаму чалавеку, зусім мала гадоў: можа, трынаццаць, можа, на год больш... На адной вуліцы жылі... Неяк яго пакрыўдзілі хлапчукі, а я міма праходзіў, заступіўся... З таго часу і сябруем.

Канцавая. А Пялёстак — гэта імя ці прозвішча?

Зарэцкі. Мянуска. Так Лёнік ён, Лёнька. Але ўсё завуць Пялёсткам, ды ён і

сам у пісьме піша: “Чакаю новага пісьма, дзядзька Іван. Твой сябра Пялёстак”.

Канцавая. Адкуль, цікава, мянушка ўзялася?

Зарэцкі. Гэта беларускае слова. Паруску будзе “лепесток”.

Канцавая. Прыгожае слова.

Зарэцкі. І мне падабаецца. Патапталі неяк на школьнай клумбе кветкі, а Лёнік малы быў, стала шкада яму кветак. Ён падбірае іх і плача: “Пялёстачкі... Пялёстачкі мае даражэнькія... Пялёстачкі...” Так і пайшло...

Канцавая. Добры ў цябе сябра, Іван. Таму ты і спадабаўся мне, душу перавярнуў. Недарэмна ж кажуць: скажы, хто твой сябра, і я скажу, хто ты. Не крыўдуеш, што я такая нахабная?

Зарэцкі. Не заўважыў...

Канцавая. Шчыра?

Зарэцкі. Шчыра. Як на споведзі.

Канцавая. Добра, у нас, спадзяюся, будзе яшчэ час пагаварыць. Калі ты не збяжыш куды-небудзь...

Зарэцкі. Выдумаеш таксама!

Канцавая. Мне спяшацца трэба. А раптам трывога? Чакаецца загад на наступленне... Не трэба забываць, што вайна ўсё яшчэ ідзе. А то далей пойдзе наша часць, а я адстану. Што тады? Скажуць, Канцавая загуляла... *(Паўза.)* А я, між іншым, яшчэ і не цалавалася... Калі па-сапраўднаму...

Зарэцкі. Ды ну!

Канцавая. Не так усё павінна быць! Зусім не так!.. Не ведаю і сама, чаму я толькі з табой такая смелася, баявая... У мяне ўсё не так — усё навыварат!

Зарэцкі. Я буду чакаць цябе, Мар’я.

Канцавая *(здзіўлена)*. Мар’я? А гэта хто такая?

Зарэцкі *(збянтэжана)*. Прабач! Галя. Ну канешне — Галя!.. Я буду чакаць цябе, Галя!..

Канцавая. А ўсё ж?

Зарэцкі. Не важна — хто... Дзяўчына...

Канцавая. Прыгожая?

Зарэцкі. Вельмі...

Канцавая. Тады, можа, мне пайсці?

Зарэцкі. Не-не! Ні ў якім разе!

Канцавая. Хаця што тут дзіўнага? І ў мяне дзесьці жыве таксама першае каханне...

Зарэцкі. Вось-вось... Менавіта так... Але пра вяселле размовы не было. Верыш?

Канцавая. А што мне застаецца рабіць? Значыць, мы з табой, Іван, пакуль другія... Нумары другія... А першыя нашы недзе там, далёка адсюль. *(Пасля паўзы.)* Аднак сваё першае каханне, Іван, я растаптала, расцёрла, нібы недакурак — ботам... Даўно...

Паўза.

Зарэцкі *(ходзіць па пакоі на мыліцах)*. Не прывыкну ніяк да сваіх гэтых драўляных ног.

Канцавая. Прывыкнеш.

Зарэцкі. Хутчэй бы.

Канцавая. А што будзе, калі я і сапраўды адстану ад палка?

Зарэцкі. За гэта па галаве не пагладзяць. Дакладна ведаю.

Канцавая. Уладкоўвайся. Не малынькі. Ложак знойдзецца. І спі.

Зарэцкі. А куды, дарэчы, ты мяне прывяла?

Канцавая. Гэта кватэра цёткі Надзі, яна мая добрая знаёмая... Будзь, як дома. Я з ёй пагавару, яна дапаможа цябе паставіць на ногі. А я пабегла. Калі ўсё будзе добра, вечарам сустрэнемся. Запомні, Іван: хлопцаў вакол многа, але маё сэрца ёкнула, калі ўбачыла цябе...

Зарэцкі. Галя, а спытаць можна? *(Не адразу.)* Калі ты апошні раз апранала спадніцу?

Канцавая. Не памятаю... А навошта табе?

Зарэцкі. А спірт часта п’еш?

Канцавая. Не спрабавала нават...

Што, не верыш?

Зарэцкі. Веру.

Канцавая. А чаму цябе ўсё гэта цікавіць?

Зарэцкі *(набліжаючыся да Канцавой)*. Ты самая прыгожая дзяўчына, якую я калі-небудзь сустракаў. Дык і заставайся ёй.

Канцавая. Адыдзі!.. Прэч! Каму сказала?..

Зарэцкі. Не, не адыду, не выпушчу цябе... Ты для мяне цяпер на ўсё жыццё... Калі сама выбрала... Гэта цаніць варта... І я цаню... Ніколі я цябе не кіну, Галя!..

Зацямненне.

4. *Гарадская ўскраіна. На месцы хаты засталася адна печ. Каля яе сядзіць Бабулька. Падыходзіць Пялёстак.*

Пялёстак. Вам нічога няма.

Бабулька. А хто ж мне напіша, Пялёстак?

Пялёстак. А чаго ж тады сядзіце тут?

Бабулька. Каля печы грэюся.

Пялёстак. Зразумела. А я думаю, вам што трэба...

Бабулька. Трэба маладым. Вам. А нам... Што Бог пашле, тое і добра!... Не цяжкая торба?

Пялёстак. Не, мала пошты.

Бабулька. А матка сама чаму ж не носіць пошту? Баіцца, відаць, гэтай торбы, ці як яна называецца?

Пялёстак. Ды не: яна плача, калі пахавальныя прыносіць. А я — не. Таму і нашу... Ну, дык я пайшоў. Сёння пахавальных няма. Сёння добры дзень.

Бабулька. Дык усіх, відаць, каго можна было, пазабівалі? Таму і няма. Госпадзі!.. *(Перахрысцілася.)*

Пялёстак. Дзядзька Іван Зарэцкі мне пісьмо прыслаў. А так — нікому.

Бабулька. І дзе ж ён цяпер, Іван, ваюе?

Пялёстак. На фронце.

Бабулька. А-а, там, значыць, дзе і ўсе.

Пялёстак. Ага.

Прыбгае, нечым усхваляваная, Мар’я.

Вам нічога няма.

Мар’я. Хавайся, Пялёстак! Бо жанчыны цябе паб’юць, далібог! Што ж ты нарабіў, хлапчо? А маці куды цяпер вочы дзець? Яна ж за сумку адказвае? Так маці падвесці!.. Так падвесці!..

Пялёстак шморгае носам, зацята маўчыць.

Бабулька. Кажаш, Мар’я, правініўся ён?

Мар’я. А то ж не хіба! Сам пісьмы піша, нібыта з фронту ад мужыкоў, а тых даўно ў жывых няма! Пакуль у адным з пісьмаў, да Варкі, здаецца, не падпісаўся сваёй мянушкай: “Цалую, абдымаю... Твой Пялёстак”. Жанчыны адразу зверылі почырк — сапраўды: адзін і той жа!.. “Я паранены ў правую руку, таму сам не магу напісаць табе, каханая мая, папрасіў вась суседа па палаце... У яго зуб баліць...” І ўсе ў яго былі паранены ў правую руку. А ў пісараў балеў зуб. Ну, і што ж цяпер ты скажаш?

Пялёстак. Баяўся...

Мар’я. Каго? Узяўся за матку разносіць пошту — разнось. Дык не!.. Пайшлі да тваёй маткі і Варка, і Нінка, і Каця. Усе ўтрох!

Пялёстак *(заплакаў і панёсся ад педы)*. Не чапайце маю мамку-у-у!

Паўза.

Бабулька. Навошта ты так хлопца растрывожыла, Мар’я?

Мар’я. Я і сама не ведаю, цётка...

Бабулька. Зусім жа дзіця. А, бач, разумны... Не хоча, каб людзям бале-ла... Трэба ж!.. Хто б падумаў, а!..

Мар’я бяжыць услед за Пялёсткам.

5. *Кабінет старшыні гарсавета. Ягораў ходзіць, думаючы аб нечым сур’ёзным. Стук у дзверы.*

Ягораў. Калі ласка! Адчынена! *Заходзіць Шульгін.*

Шульгін. Добры дзень.

Ягораў. Добры. А ён сёння і сапраўды добры, дзень. Сонца якое-е, а! Люба-дорага!..

Шульгін. У вас гарадскі аркестр ёсць?

Ягораў. Аркестр? Гарадскі?

Шульгін. Так.

Ягораў *(агрэсіўна)*. Які тут аркестр, шаноўны?! Тут не да музыкі! Галава кругам ідзе! Людзям есці няма чаго! Гарадская каналізацыя разбурана! Фабрыка не працуе! А вы пра нейкі аркестр...

Шульгін. Тады я пайду?

Ягораў *(крыху астыў)*. Дык пра што вы там казалі?

Шульгін. У вас гарадскі аркестр ёсць?

Ягораў *(няпэўна)*. Ёсць, здаецца... Штосьці павінна быць... А навошта ён вам, аркестр?

Шульгін. Я прапаноўваю на гадавіну вызвалення горада сыграць мой марш. Яго можна будзе выконваць і на Дзень Перамогі. Пакуль, магчыма, лепшы не напішуць.

Ягораў. Прабачце, а вы хто такі будзеце?

Шульгін. Шульгін я... Якаў Барысавіч. Служыў у вайскавай часці, якая стаяла ў вашым горадзе... У аркестры. Бас. Камісавалі. Астма ў мяне. Хачу застацца жыць у вас, каб сыграць марш... Адзінокі я. Маю жонку немцы закатавалі, дзяцей Бог не даў... Вы мяне слухаеце?

Ягораў. Так, так. У вас, значыць, ёсць марш?

Шульгін *(летуценна)*. Уявіце святочную плошчу... І гучыць марш!.. *(Мармыча нейкую мелодыю і дырыжыруе перад самым носам Ягорава.)*

Ягораў *(ухіляецца ад апантанага Шульгіна)*. Добра, добра, уяўляю.

Шульгін. Ну, і гэтак далей. У такім жа тэмпе і рытме. Толькі, шкада, не

чуваць маёй трубы... Пакуль не чуваць... Пакуль...

Ягораў. Зараз мы, шаноўны Якаў Барысавіч, усё зладзім. *(Скіроўваецца да дзвярэй, але раптоўна спыняецца.)* Дарэчы, а дзе ж вы спыніліся ў нас?

Шульгін. Зняў пакойчык.

Ягораў. Зразумела.

У кабінет уваходзіць Піваварава.

Піваварава. Сяргей Паўлавіч, дазвольце?

Ягораў. Арына Сцяпанаўна! Літаральна вось зараз пра вас падумаў! Пазнаёмцеся: гэта Якаў Барысавіч, ён музыкант, напісаў марш да гадавіны вызвалення нашага горада...

Шульгін пакланіўся.

Асобным пунктам у плане падрыхтоўкі да юбілею пазначце: марш... Як ваша, прабачце, прозвішча, Якаў Барысавіч?

Шульгін. Шульгін.

Ягораў. Так і запішыце: марш Шульгіна.

Піваварава. Зразумела. Але хто ж будзе выконваць той марш?

Ягораў. Як — хто? Хіба ў нас нідзе не засталося аркестраў?

Піваварава. Ёсць аркестры, я згодная. У кінатэатры, на фабрыцы...

Ягораў. Ну вось!..

Шульгін. Я там быў. На тых інструментах, што на фабрыцы і ў кінатэатры, мой марш не прагучыць. Патрэбен духавы аркестр. Таму і прыйшоў да вас, каб дапамаглі. Бас у мяне ёсць...

Ягораў. Барабан... Што яшчэ трэба, Якаў Барысавіч?

Шульгін *(паклаў на стол паперку)*. Я тут усё напісаў. Але, скажу вам, мне здаецца, калі гучыць духавы аркестр, то яго і дрэвы слухаюць, і птушкі... Усе слухаюць...

Ягораў. Згода: стварайце аркестр, Шульгін. Рабіце.

6. *Закуток у кватэры. Зарэцкі скача па пакоі, ужо без мыліц.*

Канцавая *(стаіць ля парога, моўчкі назірае за ім, а потым пляскае ў ладкі)*. Расцеш проста на вачах! Малайчына!

Зарэцкі. Мыліцы можна назад у шпіталь адносіць.

Канцавая. Правядзеш мяне — і аднось.

Зарэцкі. Што, далей на Захад?

Канцавая. Прыйшоў загад: быць у поўнай баявой гатоўнасці. Такія вось справы, каханы. *(Прытулілася да Зарэцкага.)* Калі можаш, правядзі...

Чакаючы, пакуль заварыцца кава, мастак Андрэй СМАЛЯК абыва-кава націскае клавшы пульта кіравання тэлевізарам. Неўзабаве адзін з каналаў пачынае паказваць... мастака Андрэя Смаляка. Такі збег абставін — зусім не рэдкая выпадковасць. Цікавасцю да сваёй персони экстравагантны жывапісец абавязаны зусім не законам інерцыі. Як і кожны "self-made man", на інерцыю ён не спадзяецца. І сам мастак, і яго музепрадзюсер — жонка Вольга — няспынна забяспечваюць журналістаў новымі інфармацыйнымі нагодамі.

Пачынаючы са снежня пазамінулага года, Андрэй Смаляк правёў шэсць (!) персанальных выставак. Вернісаж апошняй з іх — "Карнавалу" ў Гомельскім палацава-парковым ансамблі — стаў адным з найграндыёзнейшых піар-івентаў у гісторыі беларускага мастацтва.

Галоўная "аргнязручнасць" той падзеі — немагчымасць сабраць далёка ад сталіцы прэсу і V.I.P.-персон — стала яе галоўнай прынадай. Ад прапановы злётаць у Гомель на адмыслова заангажыраваным дзеля гэтай справы рэактыўным самалёце адмовіцца было няпроста. Зразумела, потым прыгожы "лятак" надоўга "завіс" у тэлеэфіры. "Карцінка" атрымалася што трэба.

Мне ж захацелася пагутарыць з мастаком пра тое, што засталася паза кадрам.

— У гэтую хвіліну сотні тысяч шараговых тэлегледачоў цікавяцца адным і тым жа пытаннем. Здагадайцеся, якім?

— Адкуль у мастака грошы на тое, каб зафрахтаваць рэактыўны самалёт? Адрозніваючы: нашы былі толькі ідэі, авіябензінам забяспечылі спонсары. Калі Вольга падзялілася з дырэктарам адной буйной кампаніі сваёй шалёнай задумай, той быў у такім захапленні, што на "цану пытання" нават не звярнуў асаблівай увагі. Тым болей, крэатыў Вольгі ацаніла і кіраўніцтва авіякампаніі: мы мелі і зніжку, і пэўныя прэферэнцыі.

Самалёт — гэта "фішка". І яна спрацавала на ўсе сто — нават не толькі ў плане піару. Калі мы ўзняліся ў паветра, усе былі ў захапленні, не раўнууючы, як дзеці. І ў першую чаргу — я сам.

— Яшчэ адной "фішкай", якая зноў абудзіла ўвагу СМІ да выстаўкі "Карнавал" (упершыню мы маглі бачыць яе болей за год таму), была ідэя ажыўлення вашых карцін...

— Я даўно марыў пра тое, каб мае вобразы пакінулі двухвымерную прастору палатна: ім там зацесна. Такім чынам з'явілася ідэя доўгатэрміновага праекта, які і быў прэзентаваны ў Гомелі. "Ажыўленныя" карціны будуць дэманстравацца яшчэ неаднойчы. Магчыма, мы зладзім нават своеасаблівае турне. А ўдзел у гэтым праекце ўжо пагадзіліся ўзяць многія знакамітасці, прычым іх спіс няспынна шырыцца. Нядаўна ён папоўніўся такім мэтрам эстрады, як Анатоль Ярмоленка.

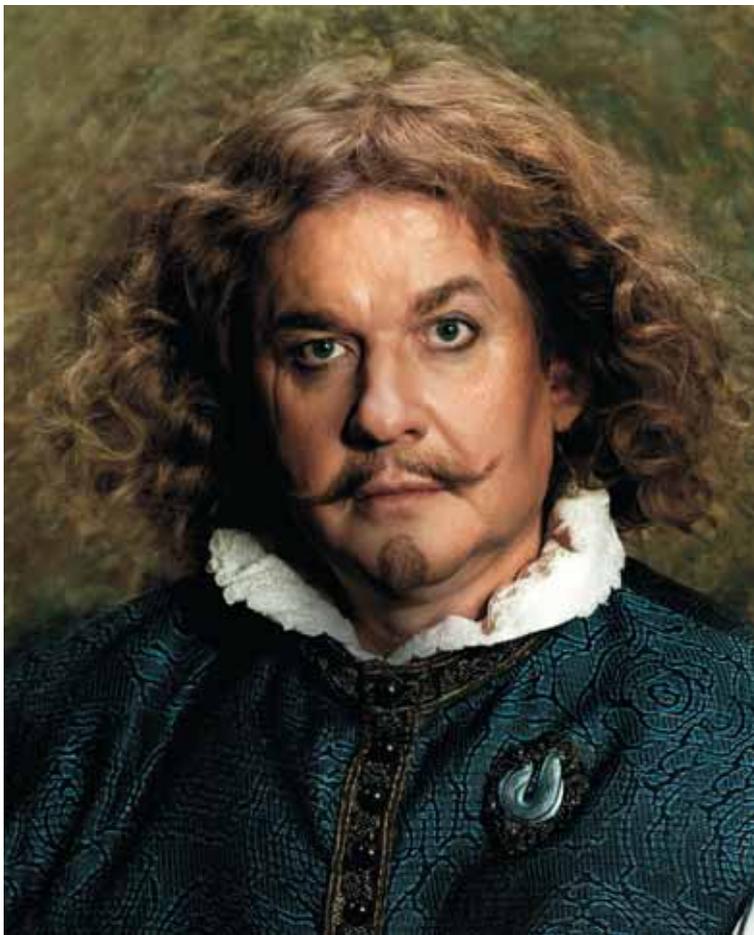
— І якім чынам вам удаецца завабліваць зорак?

— Іх не трэба завабліваць, наадварот: многія зоркі самі тэлефануюць і прапаноўваюць свой удзел. Прычым не толькі беларускія: днямі вось быў званок ад Ані Лорак.

— Серыю пераўвасабленняў вы пачалі з сябе. Ці не боязна было "прымерваць твары" геніяў?

Карнавал з "удзелам" ... Скарыны

Рэактыўныя "фішкі" Андрэя Смаляка

— Канешне, я мог бы вам распавесці пра нейкія глыбокія містычныя перажыванні, але... гэта была б хлусня. Калі хочаце, можаце самі нешта прыдумаць у такім ключы, я дазваляю.

Па шчырасці, пад час пераўвасаблення ў Далі, Веласкеса, Пікаса я ўвогуле не адчуваў "нічога такога". Хаця ўсё ж быў адзін уражальны момант: я зірнуў у люстэрка — і замест звыклага твару пабачыў чужы. Гэта і сапраўды трохі вусцішна.

— Ці не адчуваеце вы небяспекі, што гэтыя ўдалыя піараўскія "фішкі" адцягнуць увагу, уласна, ад вашых карцін?

— Усё з дакладнасцю да наадварот: яны прыцягваюць увагу. Сёння мне тэлефанавалі з Гомеля: людзей на выстаўцы — процьма, і яе было вырашана прадоўжыць яшчэ на месяц. На вялікі жаль, такі ажыятаж многім нашым музеямі і галерэям не ўласцівы. Таму трэба яго ствараць.

— Самому мастаку?

— ...З дапамогай яго прадзюсера. Вольга кантралявала працэс ад пачатку да канца. Як заўсёды, сцэнарый вернісажу быў напісаны ёй самой. А колькі ў ім было розных дэталяў, здатных здзівіць і ўразіць, — не пералічыць. Мы імкнуліся рабіць сюрпрызы на кожным кроку: спявачка Леся Кодуш, якая нібы сышла з вядомага партрэта Вольгі (дзясціці адрозненняў ніхто не знайшоў!), камерны аркестр у касцюмах эпохі Паскевічаў... Адзінае, што не атрымалася, — цыркавыя малпы. Але ж у шыкоўным палацы яны выглядалі б не зусім дарэчы.

Позна ўвечары, калі стомленая публіка ўжо збіралася ў аэрапорт, каб вяртацца дадому, раптам усе па-

чулі: пачакайце, зараз будзе самае галоўнае! І ў цёмным небе эфектна патыхнулі агнём паветраныя шары.

— А наколькі айчынным музей гатовы да такіх яскравых (і тэхнічна "складаных") падзей?

— Патрэба ў іх становіцца ўсё большай. Супрацоўнікі палацава-паркавага ансамбля ўвогуле мяне прыемна ўразілі: яны прадумалі экспазіцыю да драбніц. Побач з карцінамі шпацыравалі іх героі, якіх музейшчыкі ажывілі "сваімі сіламі". Асабліва спадабаліся жывыя версіі "партрэтаў колераў". Я нават не ўяўляю, як гэта можна зрабіць: "ажывіць" колеры. Супрацоўнікі музея прапанавалі свой варыянт — з дапамогай бодзі-арту і прывабных мадэлей. Цудоўная ідэя, вартая працягу!

— Адна з вашых нядаўніх "персаналак" адбылася ў Італіі. Як вас успрымалі на радзіме Рэнэсанса?

— Лічу, менавіта мастацкія выстаўкі ды імпрэзы могуць стаць лепшай піар-акцыяй нашай краіны ў Еўропе. Давесці сваю арганічную далучанасць да гэтай культурнай прасторы з дапамогай нейкіх гучных лозунгаў не атрымаецца. А ў маім выпадку нічога і даводзіць не спатрэбілася. Я прывёз выстаўку — людзі паглядзелі і ўспрынялі. Рэакцыя публікі была шчырай і захопленай, арганізацыя — выдатнай.

Дарэчы, неўзабаве пасля вернісажу ў Чыта дзі Кастэла мне напісаў прынц Манак — Альберт: ён запрашаў правесці гэтую выстаўку ў яго галерэі. Чакаецца, што мае карціны зробіць цэлае замежнае турне: пабываюць у Генуі, Вероне і, што асабліва для мяне прыемна, Падуі.

— Чаму ж вы вылучылі менавіта гэты горад?

— Думаю, ва ўсіх беларусаў ён павінен асацыявацца, перадусім, з постацю Францыска Скарыны. Тое, што мая выстаўка пройдзе ў тым самым універсітэце, дзе колісь навучаўся наш асветнік, — гэта вялізны гонар для мяне.

— З шэрагу вашых "карнавалных" выставак істотна выбівалася адна. Яна называлася "Шлях да веры", а на яе вернісажы гучалі не эстрадныя шлягеры, а духоўныя песняспевы...

— Дык што вас тут здзіўляе?

— Тое, што вы адважыліся ўзяцца за такую глыбокую і складаную тэму.

— Вера — гэта тое, на чым трываеца жыццё чалавека. І я адчуваю гэты грунт заўсёды. Таму і выказацца на такую глыбокую тэму мне было не боязна. Я жыву гэтым, я пішу такія карціны, як, скажам, "Першая прычасць". Зразумела, яны не былі створаны адмыслова для выстаўкі. Яны паўсталі з-пад майго пэндзля цалкам натуральна, самі сабою. А потым я вырашыў іх паказаць.

— Неаднаразова даводзілася сустракаць вас на выстаўках іншых мастакоў. Прычым ваш выгляд заўсёды быў уважліва-зацікаўлены...

— Я цікаўлюся ўсім, што адбываецца ў нашым мастацкім жыцці. І стаўлюся да творчасці калег з вялікай увагай і павагай.

— А ці часта даводзіцца бачыць калег на сваіх вернісажах?

— На жаль, не вельмі часта — хаця мы іх заўсёды запрашаем. Шчыра кажучы, я адчуваю сябе нібыта ў ізаляцыі ад мінскага мастацкага асяроддзя. І маёй віны ў гэтым няма. Я ахвотна іду на кантакт, заўсёды стараюся дапамагчы. Вольга гатова падзяліцца і арганізацыйнымі сакрэтамі. Але... Некаторыя мастакі чамусьці робяць выгляд, быццам мяне няма.

— Напэўна, тут праяўляецца адваротны бок такой з'явы, як вядомасць. Увогуле, ці адчуваеце вы гэты цяжар няспыннай увагі? Бо часам жа, мабыць, узнікае жаданне неяк адасобіцца, пабыць на самоце...

— На шчасце, у гэтым мне нішто не перашкаджае. У мяне ёсць ціхая майстэрня, дзе я праводжу большасць свайго часу. Канешне, гэтыя гучныя імпрэзы адымаюць нямала сіл. Вось і пагэтуль увушшу стаіць гул рэактыўнага самалёта. Эмоцыі было столькі, што ў мяне "пасляшокавы стан" доўжыўся, прынамсі, некалькі дзён.

— А ці не шкада сваіх творчых сіл на такія эмацыйна затратныя мерапрыемствы?

— Зразумейце: гэта ўсё я раблю не для сябе. Я — чалавек самадастатковы, і найбольшае задавальненне атрымліваю менавіта ад спакойнай працы ў сваёй майстэрні. Ды і вядомасці мне ўжо хапае: на вуліцы пазнаюць, аўтографы бяруць... Тыя святы, якія мы робім, — яны для людзей. Пагадзіцеся, на лішак яркіх падзей скардзіцца пакуль што не выпадае.

Пабываючы на гомельскім вернісажы, наша юная зорачка Юра Дземідовіч ажно зіхаецца ад захаплення. Ён казаў, што трапіў у казку і хоча стаць вялікім "чароўным трусам" — такім, "як дзядзька Андрэй".

— Ніколі не думаў, што ў вас ёсць нейкі глабальны пасыл чалавецтву. Тым болей, мастакам зазвычай уласцівы эгацэнтрызм...

— Тут варта згадаць і яшчэ адзін эпізод з адкрыцця "Карнавалу". Кожны з наведвальнікаў атрымаў пэндзаль, і з яго дапамогай можна было нешта намаляваць на вялізным першы палатна. Гэтым я хацеў данесці да публікі свой самы важны пасыл: людзі, вы ўсе — мастакі! І таму — тварыце!

Гутарыў Ілля СВІРЫН

На здымку: Андрэй Смаляк у вобразе Дыяга Веласкеса.

Дваццаць і дзвесце

Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь святкуе гэтымі днямі 20-годдзе.

Дырэктар установы Зінаіда Кучар паведаміла "К", што музей спачатку размяшчаўся ў Гасцёўні Уладзіслава Галубка (цяпер там — музейны філіял), а з 2001-га — у спецыяльна адрэстаўраваным будынку колішняга Дома масонаў — помніка архітэктуры XIX стагоддзя. Яму ў красавіку спаўняецца 200 гадоў.

У 2002-м там адкрылася першая экспазіцыя — "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях", дзе прадстаўлены нацыянальныя музычныя інструменты, батлейка і яе персанажы...

Як падкрэслівае Зінаіда Кучар, у музеі штогод ладзіцца не менш за тры дзсяткі зменных выставак, якія прэзентуюць нашу музычную і тэатральную культуру ад яе вытокаў да дня сённяшняга. Летась ва ўстанове пабывалі 48 тысяч наведвальнікаў. Сёлетня гэтая лічба мае павялічыцца да 60 тысяч.

Разам з пандорай

8 — 10 красавіка пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у сталічнай філармоніі ўжо другі раз, пройдуць Міжнародныя дні мандаліна-гітарнай музыкі "Mandolinissimo". У параўнанні з летаўшымі святам, пашырыцца спектр струнных інструментаў, з якімі выступаць салісты.

У адпаведнасці з папулярнай песенькай "Мандаліна, гітара і бас", да першых двух інструментаў, прадстаўленых, як і летась, даволі багата, далучыцца кантрабас. Мандаліна ж узгадае пра сваю папярэдніцу, распаўсюджаную з XVI стагоддзя, — большую па памерах мандолу, якую таксама называлі і мандорай, і нават пандорай. Не абдызецца свята без домры ды цымбалаў. Тым больш, што яны складуць арыгінальны тандэм: з нашым Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам імя І.Жыноўца, у аснове якога — цэлая армія цымбалістак, выступіць званы расійскі дамырыст Яўген Валчкоў.

Не застануцца пакрыўджанымі і прыхільнікі класічнай гітары: іх чакаюць сустрэчы з такімі майстрамі, як Уладзімір Ткачэнка, Павел Бельскі, Павел Кухта. З Лейпцыга, дзе апошні цяпер выкладае, завітае наш Ян Скрыган. Гастраляючы па шматлікіх краінах свету, ён прапагандуе не толькі нашу выканальніцкую школу, але і лепшыя здабыткі беларускіх кампазітараў.

Энергія вясны

30 сакавіка ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі "Палац мастацтва" адбудзецца адкрыццё мастацкай выстаўкі "Вяснавыя плыні" выйўленчай студыі "Палітра".

Гэта унікальная рэабілітацыйная студыя для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, якую сёння наведваюць 25 чалавек. Створана яна была шэсць гадоў таму пры Трыгубаўскай студыі сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Першамайскага раёна Мінска.

Дзейнасць "Палітры" вартая ўвагі не толькі таму, што гэтая студыя займаецца першым паспяховым вопытам рэабілітацыйнай працы з інвалідамі, але і таму, што творы "палітраўцаў" маюць і мастацкую каштоўнасць. Работы прасякнуты цяплом, шчырасцю, непасрэдным успрыманням свету, любоўю да жыцця. Кожны твор — індывідуальнасць аўтара, яго ўнутраны свет. На выстаўцы будзе прадстаўлена каля 60 твораў.

Адраджэнне і развіццё малых гарадоў: сацыякультурны зрээ

Сёлета, калі мы рыхтуем адрэзачы 65-годдзе Вялікай Перамогі, асабліва ўвага ўладных структур скіроўваецца на ўсебаковую сацыяльную падтрымку ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Зразумела, гэтая катэгорыя грамадзян — людзі, неабякавыя да сацыякультурных праблем. Менавіта з падчы ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны “нарадзіўся” на старонках “К” гэты праблемны матэрыял. Наша газета не магла пакінуць па-за ўвагай ліст Іллі Аляксандравіча Барысава, які цягам васьмі гадоў п’янаццаці гадоў узначальвае Скідзельскую пярвочную ветэранскую арганізацыю. Да таго ж, Ілля Аляксандравіч шмат гадоў з’яўляецца пазаштатным аўтарам нашай газеты.

Гаворка ў ягоным лісце вялася пра гаротны стан Скідзельскай гарадской бібліятэкі № 1. З праблемнай сітуацыяй на месцы разбіраўся карэспандэнт “К”.

Народ пытаецца і прапануе

Недасягальны другі паверх

Па прыездзе ў Скідзель правёў невялікае сацыялагічнае апытанне. І ўпэўніўся, што жыхары горада сапраўды стаміліся чакаць, калі ж у іхняй бібліятэцы будзе цёпла і ўтульна.

Людміла Карніла, старшыня Скідзельскага гарадскога таварыства інвалідаў:

— Я раней часта хадзіла ў бібліятэку № 1. Але цяпер не выпадае: падымацца на другі паверх не магу, задыхаюся. Чаму ж зрабілі бібліятэку на другім паверсе? Не падумалі пра старых людзей, пра інвалідаў! Парэнчы — дрэнныя, няўстойлівыя, заўсёды баюся, што ўпаду. А ў Скідзелі жыве больш за 200 інвалідаў...

Сяргей, супрацоўнік цукровага завода:

— Я аднойчы падымаўся ў бібліятэку і зачапіўся за цвік, што тырчаў з парэнчаў, парваў сабе рукаў курткі. Думаецца, мне пасля гэтага захачелася чытаць кнігі? Няўжо нельга зрабіць нармальныя парэнчы? А цвікі так дасоль і тырчаць...

Тацяна, сацыяльны работнік:

— Я абслугоўваю пажылых людзей дома. Сярод іх, да прыкладу, ёсць жанчына, інвалід, ёй вельмі цяжка падымацца на другі паверх. Дык, зразумела, было б нашмат лепш, каб бібліятэку перамясцілі на першы. У старую бібліятэку яна заўсёды хадзіла, бо там не было патрэбы падымацца па прыступках. Ды ўсім пажылым людзям вельмі цяжка сюды хадзіць.

Тацяна Раманаўна, чытачка з 20-гадовым стажам:

— Вельмі халодна — і бібліятэкар, і чытачам! Кветкі нават памёрзлі! Ці ж можна тут працаваць? У чытальнай зале — не выседзець. Супрацоўнікі мясцовыя — нібыта маржы! Да таго ж, будаўнікі пастаянна робяць у памяшканні рамонт, складзіваюць матэрыялы каля лесвіцы, не прайсці — не праехаць. А як жа нормы тэхнікі бяспекі?..

Віктар, рабочы:

— Часам бяру тут кнігі для сваёй маці: яна на пенсіі, хворая. Дрэнна, што нельга ў бібліятэку патэлефанаваць — даведацца, ці ёсць пэўная кніга, газета або часопіс. Бывае, сыходзіш адсюль ні з чым, бо патрэбнай літаратуры няма. Чаму ж не могуць правесці ў бібліятэку тэлефон? У старым будынку ўстановы ён, да прыкладу, быў...

Любоў Васільеўна, пенсіянерка:

— Халодна тут: зайшоў, узяў кнігу — і на выхад! Не ведаю, як бібліятэкары трываюць. Куды ж глядзяць улады? Чаму перасялілі ўсіх з цёплай старой бібліятэкі ў гэты “халадзільнік”? Можна ж было спачатку зрабіць рамонт, а потым перавесці сюды ўстанову. Калі б ведала, што нехта напісаў ліст у газету, дык сама падпісалася б...

Тэмпературныя выпрабаванні

Цяпер самы час распавесці пра сутнасць скідзельскай “бібліятэчнай” праблемы больш падрабязна. Як ужо згадваў, у рэдакцыю прыйшоў ліст са Скідзеля ад Іллі Аляксандравіча Барысава. У ім 82-гадовы ветэран Вялікай Айчыннай вайны распавёў спачатку пра ўзнікненне ўстановы культуры. А гісторыя яе сьгае ажно ў другую палову 1920-х гадоў, калі бібліятэка размяшчалася ў адной з хат мястачкоўцаў. У такім “хатнім” выглядзе ўстанова праіснавала да канца 40-х гадоў і толькі ў пасляваенны час на доўга асталася ў аднапавярховым драўляным будынку, што знаходзіцца ў цэнтры Скідзеля. Будынак з плячым ацяпленнем меў спрыяльныя ўмовы для працы.

Праблемы, як напісаў Ілля Барысаў, пачаліся ў 2008-м, калі Скідзель святкаваў 500-годдзе. Бібліятэку перавялі са старога будынка на другі паверх універмага мясцовага спажывецкага таварыства, што месціцца таксама ў цэнтры горада.

Вось некаторыя вытрымкі з ліста Іллі Аляксандравіча: “...Памяшканне на другім паверсе не адпавядала патрабаванням усіх катэгорый чытачоў, а іх больш за 1600...”; “...Не так проста пераадолець

састарэламу чытачу пад сорок прыступак, а для інвалідаў бібліятэчная зала стала зусім недасягальнай...”; “Многія чытачы, пераадоляючы прыступкі з дапамогай парэнчаў, парвалі адзенне аб цвікі, дрот ды іншыя жалезкі, якія з іх тырчалі...”; “Да гэтага часу бібліятэка не тэлефанізавана...”; “Чытачам нельга даведацца, ці ёсць патрэбная літаратура, даводзіцца па некалькі кіламетраў ісці ў бібліятэку і часта бывае — дарма...”; “...Сістэма ацяплення парушылася, вядуцца работы па яе абсталяванні наноў...”; “...У гэтых умовах Ніна Гамулецкая, бібліятэкар, цэлы рабочы дзень выконвае свае абавязкі...”.

Да таго ж, Ілля Барысаў у сваім лісце распавёў пра тое, што на пасадзе другога бібліятэкара часта змяняюцца людзі: пасля зімы 2008 — 2009 года “з Надзеяй Габаян (Другі бібліятэкар. — Ю.Ч.) не прадоўжылі кантракт, вызвалілі ад пасады <...>, узлі маладога спецыяліста на яе месца, педагога па адукацыі, якая праз восем месяцаў з’явілася, не вытрымаўшы пакут”.

І яшчэ: стары будынак бібліятэкі цяпер амаль не выкарыстоўваецца, як піша Ілля Барысаў, “перадалі яго Гарадскому таварыству інвалідаў. Адкрываецца будынак на дзве гадзіны ў аўторак. І ўсё. У астатнія дні тут раздолле мышам”.

На другім паверсе гэтага будынка месціцца гарадская бібліятэка № 1.

Ветэран вайны патлумачыў, чаму ён неабякавы да лёсу ўстановы: “Яна не толькі мая равесніца, <...> я з’яўляюся яе пастаянным чытачом многія дзесяцігоддзі. <...> Са сваёй асабістай бібліятэкі падарыў паўсотні кніг, якія псуецца ад перападу тэмператур, як і ўвесь кніжны фонд у 20 тысяч экзэмпляраў”.

запланаваны камп’ютэрызацыя бібліятэкі, абсталяванне спецыяльных месцаў чытачоў для работы з аўдыё- і відэаматэрыяламі, набыццё і ўстаноўка прававой базы.

Таму і было прынята рашэнне аб перамяшчэнні бібліятэкі ў вызваленае памяшканне другога паверха магазіна “Універмаг”, якое знаходзіцца ва ўласнасці Скідзельскага спажывецкага таварыства”.

Адзел культуры неаднаразова звяртаўся да кіраўніцтва Гродзенскага раённага спажывецкага таварыства з просьбай і патрабаваннем забяспечыць неабходны тэмпературны рэжым. На сённяшні дзень бібліятэка ацяпляецца, але камфортнай тэмпературы дасягнуць пакуль не ўдалося. У бліжэйшы час плануецца прадоўжыць рамонт памяшканняў, устанавіць бесправядны тэлефон і Інтэрнет”.

Напісаў Ігар Уладзіміравіч і пра колішні будынак бібліятэкі, які “рашэннем сесіі Гродзенскага раённага савета дэпутатаў перададзены Гродзенскаму абласному таварыству інвалідаў, і не ў кампетэнцыі аддзела культуры сачыць за тым, як ён выкарыстоўваецца”.

У адказе начальніка аддзела культуры была закранута і кадравая праблема Скідзельскай бібліятэкі. Як напісаў Ігар Лябецкі, былы бібліятэкар Надзея Габаян з’вольнілі летась “ва ўзросце амаль 60 гадоў. На вызваленую пасаду быў прыняты работнік з вышэйшай педагагічнай адукацыяй, але праз год маладая жанчына

Вядуць у бібліятэку...

**Выдача...
“замарожана”,
або Калі
“адагрэюцца”
кнігі?**

На гэтую ўстанову культуры ў кіраўніцтва Гродзенскага райвыканкама — вялікія планы. “Пасля заканчэння рамонтных работ на базе Скідзельскай гарадской бібліятэкі № 1 плануецца стварыць бібліятэку — Цэнтр сямейнага чытання з зонай адпачынку, мультымеды-

знайшла работу па спецыяльнасці і пачала працаваць у школе”. Пасаду другога бібліятэкара цяпер займае іншы чалавек, “Лойша Ала Уладзіміраўна, якая мае сярэдняю адукацыю ў галіне культуры”.

На вялікі жаль, у лісце начальніка аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама ёсць адказы толькі на некаторыя пытанні, узнятыя ў лісце Іллі

Такімі “апазнавальнымі знакамі” сустракае чытачоў стары будынак бібліятэкі (на фота злева) і новы.

Напрыканцы свайго ліста ветэран прапанаваў і шляхі выйсця з дадзенай сітуацыі: “Вярнуць бібліятэку на месца, устанавіўшы там аўтаномнае ацяпляльнае абсталяванне, або перавесці яе з другога паверха універмага на першы, а гандлёвую залу абсталяваць на другім. У гэтых умовах кніжны фонд будзе даступны ўсім катэгорыям чытачоў, нават інвалідам-калясачнікам”.

І напрыканцы — апошняя фраза з ліста: “Гэтае пісьмо — мой боль і крык душы, каб выратаваць культурную ўстанову”.

Пазіцыя аддзела культуры

Рэдакцыя адправіла ліст Іллі Барысава на рэагаванне начальніку аддзела культуры Гродзенскага раённага выканкама камітэта Ігару Лябецкаму. Адказ даваўся чаканым даволі доўга, карэспандэнт “К” неаднаразова тэлефанаваў Ігару Уладзіміравічу і нагадваў пра адпраўленае пісьмо...

Нарэшце з Гродна прыйшоў адказ ад Ігара Лябецкага. У ім начальнік аддзела культуры паведамляў: “Стары будынак бібліятэкі даваеннай пабудовы не меў водазабеспячэння і каналізацыі, патрабаваў капітальнага рамонтнага. Аднак, згодна з сучаснымі нормамі і патрабаваннямі, было немагчыма размясціць на 170 квадратных метрах звыш дваццаці тысяч экзэмпляраў кніжнага фонду, чытальную залу і стварыць камфортныя ўмовы наведвальнікам.

Згодна з Праграмай захавання і развіцця культуры, у Гродзенскім раёне былі

ным цэнтрам, цэнтрам прававой інфармацыі, абсталяванай чытальнай залай, гульнявым пакоем”.

А вось як патлумачыла кіраўніцтва аддзела культуры сітуацыю з рамонтнымі работамі, якія вядуцца ва ўстанове: “Правядзенне рамонтнага ў новым памяшканні плануецца бібліятэкі быў адрамантаваны дах і заменены вокны. Бібліятэка пачала функцыянаваць у левым крыле, а ў правым распачаўся рамонт сцен, столі, падлогі. На гэта было выкарыстана 224 мільёны рублёў”.

Рамонтныя работы прыпыніліся, як піша кіраўнік аддзела культуры, з-за нізкіх тэмператур у будынку. “Ва універмагу, па віне ўласніка, сістэма ацяплення знаходзілася ў нездавальняючым стане, што і паслужыла прычынай размарозкі батарэй. Гэта, безумоўна, стварыла цяжкасці і для правядзення рамонтных работ, і для працы бібліятэкі, і для наведвальнікаў.

Аляксандравіча Барысава. Напрыклад, так і не зразумела, чаму дасюль у бібліятэцы “некамфортна” і людзям, і кнігам, чаму васьмі гадоў нельга тэлефанаваць установу культуры, чаму людзі рвуць адзенне аб парэнчы, і, нарэшце, чаму так доўга цягнуцца рамонтныя работы?

Менавіта з гэтай прычыны на рэдакцыйнай планёрцы было вырашана выехаць у Скідзель і Гродна ды, як кажуць, расставіць усе кропкі над “і” ў гэтай праблемнай сітуацыі.

Асцярожна: цвікі!

Цэнтр Скідзеля выглядае добраўпарадкаваным: прыгожы Дом культуры, свежапафарбаваныя фасады будынкаў, заасфальтаваныя вуліцы, плітка на тротуарах... Нават з першага погляду бачна, што на святкаванні гарадскога юбілею грошай улады не пашкадавалі...

Натуральна, сустрэўся з Ілём Барысавым. Разам з ім зайшлі ў Скідзельскую гарадскую бібліятэку № 1. Дарогай ветэран скардзіўся на няўвагу мясцовых улад да праблем установы культуры.

Вось і універмаг, звонку вельмі прыстойны. На першым паверсе — магазін прамысловых тавараў. Каб падняцца ў бібліятэку, трэба пераадолець два лесвічныя пралёты, па сямнаццаць прыступак у кожным. І сапраўды, парэнчы знаходзяцца ў страшэнным стане: у розных месцах прыкрычаны дротам, з іх тырчаць цвікі...

Далей — болей. Вялікае памяшканне на другім паверсе падзелена на дзве часткі кавалкам поліэтылену, які звісае са столі. Менавіта такім “дзедаўскім” спосабам рамонтнае памяшканне аддзелена ад працоўнага. З левага крыла нібыта нядаўна пайшлі будаўнікі: з недаробленай столі звісаюць правады, стаяць рыштывы... У правым крыле працуюць бібліятэкары. І гэтае памяшканне, як відаць “няўзброеным вокам”, патрабуе рамонт: шмат у якіх месцах з даху звісаюць кавалкі тынкоўкі...

Два бібліятэкары — Ніна Гамулецкая і Ала Лойша — сустрэлі мяне ў куртках. Не дзіва: батарэі ледзь грэюць, у пакоі тэмпература — усяго плюс адзінаццаць градусаў. І ў падобных умовах работнікі працуюць ужо не першы месяц.

— Гэта яшчэ што! — паведамліла старшы бібліятэкар Ніна Гамулецкая. — Вось у

“Літаратурна-музычная гасцёўня “Сур’е талентаў”, куды калісьці ўваходзіла 20 — 25 чалавек сталага ўзросту. Пра належнае захаванне кніг пры тэмпературы плюс адзінаццаць градусаў таксама казаць не даводзіцца: паводле існуючых нарматываў, у бібліятэцы павінна быць плюс восемнаццаць.

— Будзем прасушваць, праветрываць кнігі, — са скрухай кажа Ніна Гамулецкая, — І спадзявацца, што наступнай зімой сітуацыя з ацяпленнем палепшыцца.

Калі будзе цёпла?

Каб знайсці адказы на ўсе пытанні, завітаў у Гродзенскі раённы выканаўчы камітэт, дзе сустрэўся, у першую чаргу, з начальнікам аддзела культуры Ігарам Лябецкім. Найперш закрануў праблему з ацяпленнем памяшкання бібліятэкі. Чаму ж дасюль ва ўстанове культуры халадзча?

— Мы неаднаразова звярталіся да кіраўніцтва Скідзельскага філіяла Гродзенскага спажыўтаварыства, — адказаў мне Ігар Лябецкі, — у чый уласнасці знаходзіцца будынак: прасілі, каб арганізацыя забяспечыла цяплом бібліятэку. Але і сёння там не надта камфортна, хоць батарэі ўжо цёплыя.

Менавіта нізкая тэмпература ў будынку з’яўляецца прычынай таго, што рамонтныя работы ў Скідзельс-

кай гарадской бібліятэцы № 1 цяпер прыпынены.

— Нам літаральна заставалася па класці да канца падлогу і завяршыць невялікія аддзелачныя работы — шпаклёўку, афарбоўку, — кажа Ігар Уладзіміравіч, — і мы завяршылі б рамонт у левым крыле бібліятэкі яшчэ да канца мінулага года. Тым больш, грошы пад гэта былі выдаткаваны. Але да работ пакуль не прыступаем: чакаем надыходу вясны і цяпла. Бо калі зробім рамонт пры наяўнай тэмпературы, дык выкінем, як кажуць, грошы на вецер: усё роўна трэба будзе ўсё пасля перарабляць.

Я вырашыў неадкладна высветліць становішча з ацяпленнем бібліятэкі ў выконваючай абавязкі дырэктара Скідзельскага філіяла Гродзенскага райспажыўтаварыства Лідзіі Шчука: менавіта ва ўласнасці гэтай арганізацыі знаходзіцца будынак універмага.

— 17 сакавіка да нас прыезджала камісія, якая правярала якасць выкананых рамонтна-аднаўленчых работ, бо днямі ўсе яны былі завершаны, — распавяла мне Лідзія Іванаўна. — Усе батарэі функцыянуюць, памяшканне праграваецца. Другі паверх цяпер нават больш цёплы, чым першы.

Больш падрабязна пра ход рамонтна-аднаўленчых работ распавёў майстар ПУП “СПМК Гродзенскага аблспа-

райспажыўтаварыства. Гэта, як я лічу, цалкам здыме ўсе пытанні па належным ацяпленні ўстановы культуры. Справа тэхнічна даволі складаная, але, лічу, вырашальная. А рамонтныя работы ўнутры бібліятэкі плануем давесці да канца менавіта сёлета. Казаць жа пра дакладную дату пачатку рамонтных работ у другім, правым, крыле бібліятэкі пакуль што не выпадае: не дастаткова грашовых сродкаў.

Ідэю аўтаномнай кацельні падтрымлівае і намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Сяргей Маціевіч, да якога я таксама звярнуўся па каментарый:

— У нас ёсць установы культуры, абсталяваныя сваімі аўтаномнымі газавымі кацельнямі, — распавядае Сяргей Міхайлавіч, — таму вырашыць гэтую праблему будзе, як мне падаецца, не вельмі складана.

Сяргей Маціевіч запэўніў, што ўсе заўвагі, якія ёсць у лісце Іллі Барысава, будуць абавязкова разгледжаны, а выпраўленне сітуацыі ўпраўленне возьме пад кантроль. На днях інжынеры па тэхнічным наглядзе ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама выедуць у Скідзель, каб азнаёміцца з праблемнай сітуацыяй на месцы, а пасля гэтага будуць напісаны рэкамендацыі аддзелу культуры па выпраўленні недахопаў.

мяшканы былі ўкладзены вялікія грашовыя сродкі: больш за 200 мільёнаў рублёў. Што да абслугоўвання інвалідаў і пажылых людзей, якім цяжка пад’ямацца на другі паверх бібліятэкі, дык пра вырашэнне гэтай праблемы распавяла дырэктар ЦБС Галіна Дзятчук:

— Да нядаўняга часу выходзілі са становішча з дапамогай супрацоўніцы сацзабеспячэння. Яна хадзіла, ды і цяпер ходзіць па дамах, дзе жывуць пажылыя людзі, і разносіць патрэбныя ім кнігі, часопісы, газеты. Часам тое рабілі і бібліятэчныя супрацоўнікі. А з гэтага года ў ЦБС уведзена такая паслуга, як дастаўка кніг на дом па заўках. Таму лічу, што ўсе патрэбы нашых чытачоў сталага веку і інвалідаў — як у Скідзель, так і ў іншых паселішчах Гродзенскага раёна — мы задаволім.

У хуткім часе ў бібліятэцы нарэшце з’явіцца і свой тэлефон. Праўда, бесправадны. Заяўка ў Гродзенскі вузел электрасувязі філіяла РУП “Белтэлекам” ужо пададзена. На паперы, што даслаў аддзел культуры кіраўніцтва мясцовага філіяла “Белтэлекам”, пазначана дата: 2 сакавіка бягучага года.

Тая ж самая сітуацыя — і з парэнчамі, што суправаджаюць шлях у бібліятэку: толькі цяпер у аддзеле культуры схамянуліся і паабяцалі выправіць сітуацыю. Як запэўніла мяне галоўны спецыяліст аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама Ірына Голубева, у хуткім часе сіламі гаспадарчай групы будуць зроблены ўсе неабходныя работы па рамонце парэнчэй.

***

Калі з’яжджаў з Гродна, мясцовыя культработнікі вельмі прасілі, каб нашы журналісты прыехалі сюды яшчэ раз, бо камандзіроўка па скарзе на адзін аб’ект культуры не дае, што ні кажы, поўнай

парэнчы з цвікамі

снежні, калі размарозіліся батарэі, дык працавалі і пры мінусовай тэмпературы, а пасля — і калі было плюс два, плюс пяць...

Менавіта тады, па загадзе начальніка аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама Ігара Лябецкага, бібліятэкары прыходзілі сюды толькі на чатыры гадзіны ў дзень, а астатні працоўны час знаходзіліся ў дзіцячай установе, што месціцца непадалёк.

Напрыканцы снежня — пачатку студзеня ва ўстанове культуры памёрзлі ўсе кветкі, не кажучы ўжо пра тое, што такі “тэмпературны рэжым” даўся ў знакі 20-тысячнамму кніжнаму фонду.

Ды і цяпер у бібліятэцы фактычна не працуе чытальная зала: перыёдыку супрацоўнікі выдаюць на дом, бо чытачы адмаўляюцца сядзець у халодным памяшканні. 3-за холаду і рамонтныя бібліятэцы вось ужо другі год не праводзяцца пасяджэнні аматарскага аб’яднання

Дарэчы...

3 пратакола пасяджэння выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

Пункт 26. Завяршыць у поўным аб’ёме аўтаматызацыю бібліятэчных працэсаў у цэнтральных раённых і гарадскіх бібліятэках, забяспечыць 100-працэнтную тэлефанізацыю сельскіх бібліятэк. Адказныя: упраўленні культуры аблвыканкамаў, аддзелы культуры рай(гар)выканкамаў. Тэрмін: да 31.12.2010.

А такім чынам выглядае тая частка паверха, дзе вядзецца рамонт.

карціны сацыякультурнага жыцця Гродзенскага раёна. А пахваліцца мясцоваму аддзелу культуры сапраўды ёсць чым: у раёне паспяхова праводзяцца ўсе запланаваныя мерапрыемствы па Дзяржпраграме адрэацыі і развіцця сяла (летась на рамонт устаноў культуры было выдаткавана амаль чатыры мільярды рублёў), належным чынам камп’ютэрызуецца сельскія бібліятэкі...

Ёсць, натуральна, і свае праблемныя моманты: установы культуры Гродзенскага раёна не выканалі летась планавыя паказчыкі па аказанні платных паслуг, не стае спецыялістаў у сферы бібліятэчнага абслугоўвання. Карацей, пісаць у фармаце “райвыканкамаўскай лятучкі” з “К” ёсць пра што.

Што да сітуацыі са Скідзельскай гарадской бібліятэкай, дык завяршыў свой артыкул такім чынам: газета будзе пільна сачыць за праблемай у Гродзенскім раёне. І пакуль у “Культуры” ёсць адданыя чытачы, неаб’якавыя да стану устаноў культуры людзі, да той пары будзем адгукацца на іх лісты.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Скідзель — Гродна — Мінск
Фота аўтара

Калі вяртаўся нумар, у рэдакцыю “К” патэлефанавалі з аддзела культуры Гродзенскага райвыканкама і запэўнілі, што ўстаноўка тэлефоннага апарата ў Скідзельскай гарадской бібліятэцы № 1 адбудзецца літаральна днямі. У якасці пацвярджэння прыйшоў факс копіі плацежнага даручэння за тэлефонны апарат і яго ўстаноўку для Скідзельскай гарадской бібліятэкі № 1.

Ю.Ч.

Дэталі да агульнай карціны

А праблемы — тыя ж

Не мог не завітаць у Скідзельскую дзіцячую бібліятэку, якую ў хуткім часе плануецца перавесці ў той жа будынак, дзе знаходзіцца першая гарадская.

Месціцца ўстанова культуры ў звычайнай драўлянай хаце з пачным ацяпленнем, а пабудавана яна была яшчэ ў 1949 годзе.

Пры бібліятэцы працуе інфармацыйна-адукацыйны цэнтр, праводзяцца ўрокі бібліятэчнай граматыкі, электронныя прэзентацыі. Ёсць ксеракс, сканер, а таксама выхад у Інтэрнет. Існуюць тут і два аматарскія аб’яднанні: першае — кразнаўчае — “Палеска”, а другое — дэкаратыўна-прыкладнага накірунку па саломкапляццэнні — “Каласок”, куды ўваходзяць 8 чалавек.

Ёсць у гэтай бібліятэцы і свае праблемныя пытанні. З чатырох печэй адна не функцыянуе, таму ў чытальнай зале вельмі халодна. Адчуў гэта адразу па ўваходзе ў пакой.

— Трэба замяняць дымаход, — патлумачыла сітуацыю бібліятэкар Ніна Бялая, — але, магчыма, рамонт і не спатрэбіцца, бо абяцалі ўвосень перавесці нас на новае месца жыхарства — на другі паверх універмага.

Хоць і ўпэўнены супрацоўнікі ў тым, што на новым месцы ім будзе добра, але ж пакідаць абжытае “гнездо” бібліятэкарам не хочацца, бо ўстанова культуры мае і свае “выгоды”: тут вельмі ціха, спакойна і ўтульна дзецям. А галоўнае — у летні час каля бібліятэкі сіламі супрацоўнікаў і маленькіх чытачоў ствараецца сапраўдная “казачная краіна”: невялікія азёры з лебедзямі, клумбы з разнастайнымі кветкамі... На новым месцы, дзе вольнага лапіка зямлі няма, такой раскошы не створыш, што і засмуцае бібліятэкараў.

жыўсаюза” Мікалай Міхалевіч: менавіта яго брыгада была задзейнічана ў аднаўленні сістэмы ацяплення ў памяшканнях універмага.

— Адрозніе ж пасля аварыі прыступілі да ліквідацыі яе наступстваў, — распавёў Мікалай Іосіфавіч. — Усяго ў будынку магазіна размарозілася 331 рабрэ батарэй. Былі заменены трубы ацяплення і батарэі. У бібліятэку далі цяпло месяц таму, у сярэдзіне лютага.

І Лідзія Шчука, і Мікалай Міхалевіч запэўнілі мяне, што паступова ў будынку бібліятэкі будзе больш цёпла.

— Будынак універмага даволі прыцяглы час не абаграваўся, застыў, — кажа Лідзія Шчука. — Таму патрэбны час на тое, каб ён “адагрэўся”, тады і ўсталяецца прыдатная тэмпература ў памяшканнях бібліятэкі, якая, спадзяюся, будзе цалкам задавальняць як чытачоў, так і бібліятэкараў.

А вось што думае наконце праблемнай сітуацыі з ацяпленнем Скідзельскай бібліятэкі намеснік старшыні Гродзенскага райвыканкама Валерый Клімовіч:

— Мы плануем у будучым абсталяваць бібліятэку сваёй аўтаномнай кацельняй, — кажа ён, — каб не залежаць ад

Неаготыка Міра

Хто ўпрыгожыў царкву каляровай смальтай?

У магнацкім асяродку ў ранейшыя часы адной з традыцый было стварэнне родавых пахаванняў у адмысловых магільных склепах. І хоць яны саступалі ў маштабах егіпецкім пірамідам, многія з іх вылучаліся адметнай архітэктурнай эстэтыкай і з'яўляюцца ўнікальнымі гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі. Адзін з такіх аб'ектаў знаходзіцца ў Міры, ля знакамітага замка Святаполк-Мірскіх.

Царква-спачывальня князёў Святаполк-Мірскіх пасля рэстаўрацыі.

Літаральна год таму адкрыла свае дзверы для наведвальнікаў царква-спачывальня апошніх уладальнікаў Мірскага замка. Яна размешчана ў маляўнічым англійскім парку, закладзеным напрыканцы XIX — пачатку XX стст. па асабістым распараджэнні княгіні Клеапатры Міхайлаўны Святаполк-Мірской.

Праект царквы быў выкананы пецяярбургскім архітэктарам Робертам Марфельдам і ўхвалены Будаўнічым аддзяленнем Мінскага губернскага ўпраўлення 24 жніўня 1902 г. Цікава, што правілы таго часу не прадугледжвалі абавязковага наведвання месцаў, для якіх складаецца праект. Таму архітэктар тут ніколі і не бываў, але, безумоўна, валодаў інфармацыяй пра веліч замка. Ён паспрабаваў зблізіць два збудаванні — сярэднявечны замак і царкву-спачывальню: скіраванасцю ўгару, гатычнай стылістыкай і колерам чырвонай цэглы. Княгіня Клеапатра не шкадавала сродкаў, і спачывальню фактычна "вырасла" да аб'ёмаў невялікай царквы: з вежай-званіцай, двума парталамі і нават з сістэмай ацяплення.

Будаўніцтва распачалося ў 1904-м. З якога года царква пачала дзейнічаць, доўгі час заставалася невядомым. Праца ў Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь дазволіла вызначыць год, калі ў дакументах упершыню згадваецца царква-спачывальня. Цяпер можна з дакладнасцю сцвярджаць, што будаўнічыя работы былі завершаны ў

Алтарная частка царквы.

1910 г. У ведамасцях царкваў акругі за дадзены год пазначана наступнае: "Церквей кладбищных к сей Николаевской церкви приписанных: Мирская Свято-Георгиевская кладбищенская и Симаковская Свято-Покровская такая же, обе каменные, и церковь-склеп

князей Святополк-Мірских в имение Замирье". У той жа час, у кліравай ведамасці Мірскай Мікалаеўскай царквы за 1909 г. ніякіх звестак пра царкву-спачывальню князёў Святаполк-Мірскіх не было. Таму можна аспрэчыць меркаванне, якое існавала дагэтуль, што будаўніцтва вялося з 1904 па 1911 гг.

Нельга не адзначыць і адметнае характэрнае помніка гісторыі. У прыватнасці, фасад царквы ўпрыгожвае мазаічнае пано з выявай Ісуса Хрыста, выкладзенае з кавалачкаў каляровага шкла — смальты. Паводле адной з версій, яно было выканана ў прыватнай мазаічнай майстэрні Фралова ў Санкт-Пецярбургу, паводле іншай — спецыялістам з Познані, у пары з якім працаваў мясцовы майстар Іван Панько. На жаль, ні першая, ні другая версіі дагэтуль дакументальна не пацверджаны. А мазаічнае пано і сённяя працягвае ўраджаць кожнага чалавека, дзякуючы спалучэнню насычаных колераў, эфектнаму залатому фону і пранізліваму погляду Хрыста. Сённяя побач з пано прымацавана копія картуша Святаполк-Мірскіх з гербамі двух гарадоў: Кіева і Масквы. Картуш і пано з'яўляюцца, фактычна, самастойнымі элементамі архітэктурнай кампазіцыі царквы.

У структуры гэтага аб'екта былі прадугледжаны два самастойныя ўзроўні. Верхні — царква, разлічаная на абмежаваную колькасць вернікаў, ніжні — прастора самай спачывальні. У інтэр'еры царквы былі абраны спакойныя тэракаватыя тоны, строгі геаметрычны арнамент, фіялетавага размаляўка. Адноўлены летась іканастас дапоўніў унутраную прастору царквы.

У наш час у магільным склепе знаходзіцца шэсць магіл, хоць, паводле праекта Марфельда, крыпта была разлічана на дваццаць пахаванняў. Калі

быў перапахаваны там князь Мікалай Святаполк-Мірскі, невядома (па некаторых звестках, яго пахавалі каля сцен Мікалаеўскай царквы). У лютым 1910 г. у царкве была пахавана княгіня Клеапатра Міхайлаўна. А праз тры гады, 3-га мая, у родавым склепе спачыла іх унучка Сонечка Святаполк-Мірская. Гэты факт быў зафіксаваны ў дзённымі богаслужэнняў за 1899 — 1914 гг., які захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь. "3 мая 1913 года — утрэнняя Літургія і панихида свяшченика Хлебцевича с дьяконом Занцевичем. Провод со станции Замирье в Мир княжны Святополк-Мирской. Панихиды и погребение в склепе имения Замирье. Протоиерей Ф.Степуро, священники М.Русецкий, И.Хлебцевич".

Пазней, у 1922 і 1938 гг., у царкве былі пахаваны двое сыноў князя Мікалая і княгіні Клеапатры — Іван і Міхаіл. Пахаванне князя Міхаіла Мікалаевіча засталося ў памяці многіх старажылаў Міра. Яны памятаюць, як памінальная служба па князю была праведзена ў Мікалаеўскім касцёле (у 30-я гады XX стагоддзя ён стаў каталіком), як труну з целам неслі па вуліцы Нясвіжскай у царкву ў суправаджэнні аркестра гарадской пажарнай каманды, памятаюць натоўпы людзей, што прыйшлі правесці ў апошні шлях князя, якога так паважалі і пра якога дагэтуль выказвалі толькі добрыя водгукі. Аднак толькі некаторыя з прысутных на пахаванні змаглі трапіць унутр склепа.

Па сённяшні дзень гэты гістарычны помнік захоўвае шэраг таямніц. У прыватнасці, даследчыкі не могуць адказаць на пытанне, хто ў царкве Святаполк-Мірскіх пахаваны шостым. Існуе некалькі версій. Паводле адной з іх, — князь Уладзімір Мікалаевіч Святаполк-Мірскі, які памёр у Егіпце ў 1906 г., паводле другой, — князь Мікалай Сямёнавіч Святаполк-Мірскі (унук князя Мікалая і княгіні Клеапатры), і, нарэшце, па трэцяй версіі, — адна з цёткаў князя Міхаіла.

Вольга НАВІЦКАЯ, Людміла ПРАКАПЕНКА, навуковыя супрацоўнікі філіяла "Замкавы комплекс "Мір" Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

Пра шляхецкае саслоўе на тэрыторыі Беларусі вядома пачынаючы з XIII стагоддзя. Нашы продкі ганарыліся, што ліцвінская шляхта, як яна называлася ў гістарычных дакументах часоў Вялікага княства Літоўскага, вядзе свой радавод ад рымскіх патрыцыяў. Так гэта ці не, сказаць цяжка. Аднак адной з асаблівасцей дадзенага саслоўя было тое, што шляхта складала больш за 12 працэнтаў насельніцтва нашых зямель, у параўнанні, скажам, з усяго адным працэнтам у Аўстрыі, Прусіі, Расіі.

Мюнгхаўзен з Мінскага павета

У той жа час, наша шляхта была сакародным саслоўем. Многія з яе прадстаўнікоў самі аралі зямлю, ды акрамя шаблі і шляхецкага гонару часта практычна нічога не мелі. Па словах Ігара Чакалава-Шыдлоўскага, краязнаўца, заснавальніка Мінскага таварыства нашчадкаў шляхты і дваранства, гісторыя кожнага шляхецкага роду — унікальная і цікавая.

Як адзначыў даследчык, прадстаўнікі нашай шляхты спыжылі як на Захадзе, так і на Усходзе. У сваю чаргу, у ВКЛ прыязджалі з гербамі Англіі, Францыі, Германіі, Даніі, Расіі... Зрэшты, дваранін заставаўся прадстаўніком высакароднага саслоўя ўсюды, дзе спыжыўся. У спісах Мінскага дваранскага сходу ёсць, напрыклад, Мюнгхаўзены, Тулуз-Латрэкі і іншыя вядомыя прозвішчы. Людзі з розных краін прыязджалі да нас і ў XVI, і ў XIX стагоддзях, былі інжынерамі, прадпрыемальнікамі, архітэктарамі, мастакамі, музыкантамі. Да таго ж, яны рэгістраваліся ў дваранскім сходзе, каб весці такое ж жыццё, што і на радзіме, з усімі абавязкамі і прывілеямі. І, трэба заўважыць, асоб такіх было нямала.

Ва ўсе часы вельмі важным для беларускіх дваран з'яўляўся Кодэкс шляхецкага гонару. Чалавек, які даваў абавязцельства прытрымлівацца палажэнняў Кодэкса, павінен быў не адступаць у сваім жыцці ад іх. Па меркаванні І.Чакалава-Шыдлоўскага, шляхетнасць — гэта сумленнасць, прыстойнасць, добрыя адносіны, высакародныя паводзіны мужчыны, маладога чалавека. Усё гэта змешчана ў Кодэксе шляхецкага гонару. Шляхта вылучалася тым, што актыўна займалася развіццём культуры і мастацтва, ажыццяўленнем культурных, як цяпер кажуць, праграм і праектаў, у тым ліку ладзіла музычныя, паэтычныя сустрэчы, займалася генеалагічнымі, культуралагічнымі даследаваннямі.

Аматары стараветчыны сёння даволі часта наведваюць Нацыянальны гістарычны архіў, збіраюць інфармацыю пра свой род, складаюць родаводы. Апрача іншага, займаюцца вывучэннем працэсу змены прозвішчаў, што адбыліся з цягам часу. Між іншым, адна з сур'ёзных праблем у мовазнаўстве — тран-

скрыбіраванне прозвішчаў. Усе гістарычныя гербоўнікі нашай шляхты напісаны па-польску, таму, як падкрэсліў Ігар Чакалаў-Шыдлоўскі, калі вывучаюцца беларускія, украінскія, рускія прозвішчы, трэба ўлічваць шмат нюансаў, каб дакладна разабрацца, ці адносяцца яны да шляхты. Скажам, — мутацыі прозвішчаў, што адбываліся ў выніку запісу на беларускай мове не вельмі пісьменным чалавекам. Нямаю пытанняў у гісторыкаў і краязнаўцаў узнікае з пераўтварэннем прозвішчаў. Напрыклад, калі шляхціч Воўк стаў людзі з гербамі Англіі, Францыі, Германіі, Даніі, Расіі... Зрэшты, гербоўніку Нясецкага ёсць звесці пра Воўка, уладальніка герба "Трубы" (гэтым гербам, у прыватнасці, карыстаўся Ігар Радзівілы), прадстаўніку пінскай шляхты. А ў "Агульным гербоўніку дваранскіх родаў Расійскай імперыі", які пачаў выдавацца напрыканцы XVIII стагоддзя па ўказе імператара Паўла I, маецца старонка, прысвечаная двараніну Волкаву, які меў той самы герб — "Трубы". У расійскім гербе Волкава да трубы (палюнічай) дададзены прэсцёнак. Пры гэтым у гербоўніку адзначана, што "Прозвішча Волкавых паходзіць ад Рыгора Воўка, які выехаў з Польшчы да вялікага князя Васілія Іванавіча...". Ігар Чакалаў-Шыдлоўскі разам з аднадумцамі плануе выдаць кнігу сімваліцы шляхецкіх гербаў, паказаць непарыўную сувязь шляхецкай геральдыкі з еўрапейскай геральдыкай Сярэднявечча. Падаецца, шмат каму будзе цікава даведацца, што азначаюць розныя зоркі, крыжы, выявы жывёлін — ільвоў, арлоў, бараноў, казлоў. У геральдыцы апошнія дзве жывёліны — вельмі паважаныя вобразы, кіраўнікі статка. Герб з такой сімвалікай паказвае на тое, што яго ўладальнік — правадыр, які ідзе наперадзе і вядзе за сабой іншых. Гэта ўсё мае старажытную геральдычную і рэлігійную — хрысціянскую, старазапаветную — аснову.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА
На здымках: герб Беліна; герб Лебедзь; так выглядалі нашы продкі ў XV — XVII стст.

У сакавіку народнай артыстыцы СССР, прафесару Тамары Ніжнікавай споўнілася 85. 31 сакавіка да яе юбілею ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі пакажуць “Севільскага цырульніка” Дж.Расіні — спектакль, у якім яна ўпершыню выйшла на нашу сцэну. Яшчэ раней Тамару Мікалаеўну віншавалі ў Музычнай гасцёўні тэатра. Спявалі яе выхаванкі, салісткі тэатра Алена Шведава і Алена Бундзелева, а яна шчодро дзялілася сваімі багатымі ўспамінамі. Юбілярка і цяпер выкладае ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Што ні ўрок — цэлы спектакль, на якім не разбярэш, хто спявае больш: яе вучаніцы ці яна сама, адорваючы ўсё наваколле сваёй бурлівай энергіяй і сонечнымі ўсмешкамі. Гледзячы на яе, не верыш ні ейнаму пашпартнаму ўзросту, ні таму, што за яе плячыма і ваеннае ліхалецце, і цяжкасці пасляваенных гадоў. А можа, гэта менавіта яны надалі ёй туго прагу жыццёвай актыўнасці? Не проста загартвалі, а навучылі глядзець на свет шырока раскрытымі вачыма, з непадробнай цікавасцю і верай, што цуды трэба ствараць уласнымі рукамі.

“Калючая ружа” — у цэнтры жыцця

Тамара Ніжнікава: спявачка з ваеннай загартоўкай

Тамара Ніжнікава ў сцэнах са спектакляў “Марынка” і “Дзяўчына з Палесся”.

— 22 чэрвеня 1941 года — распявае Тамара Мікалаеўна, — я павінна была ехаць у Маскву — на агляд-конкурс. Я ж з дзяцінства спявала, нават у опернай студыі ўдзельнічала, выступала ў канцэртах самадзейнасці, на мясцовых аглядах. І мяне як пераможцу “камандзіравалі” з Куйбышава (цяпер гэта Самара) у сталіцу. Усё было падрыхтавана, настрой — баявы, білеты — на руках. І тут — вайна. Не да спеваў. Увогуле, я не збіралася быць вакалісткай. Бацька — той хацеў, каб я артысткай стала. Загінуў у 1936-м... А мяне не толькі спевы займалі — багата іншых цікавых рэчаў было ў жыцці. Усё хацелася паспытаць, выпрабаваць на сабе. А як пачалася вайна, пайшла працаваць на авіяцыйны завод, стаяла за станком. Збіралася нават канструктарам стаць, пілавала, стругала з задавальненнем.

А потым вырашыла: не, буду хірургам. Нам якраз параненых пачалі прывозіць з-пад Сталінграда. Іх везлі на баржах па Волзе, выгружалі на бераг, а мы, дзяўчаты, цягалі іх адтуль ужо ў шпіталь. Мылі, перааправалі, даглядалі. Але ж спачатку трэба было — дацягнуць. Высока ўгару. А нам гадоў па 15 — 18, зусім яшчэ дзеці. Адкуль тыя сілы браліся? Мы і ўдзвюх аднаго байца ўзнялі не маглі, але — цягнулі, як — не ведаю. А за новым прыбягаеш — каго першым браць? Усе просяць: “Сястрычкі, міленькія, вазьміце мяне!” Бывае, адкрываеш рану — а там ужо чэрві кішаць: лета, спякота. Як такое вытрываць? Дый сама аперацыя ў тых умовах: якія нарकोзы? Мяне часта прасілі, каб я ўгаворвала параненых цяропцаў, пагаджацца на складаныя аперацыі: “Яна каго хочаш угаворыць, яшчэ й праспявае”. Аднойчы давалося хірургу дапамагач, а той нагу ампутаваў. Я стала ззаду, вочы заплюшчыла. Зірнуць баюся: жах які! І тут раптам — штосьці цёплае такое плюх мне ў руку! Я спачатку не зразумела, нібыта разубілася, а потым гляджу: нага! Як стаяла, так і павалілася: прытомнасць страціла. Але нагу не выпусціла. Ды толькі з таго часу больш не марыла стаць хірургам. А спяваць для параненых — спявала. І калі праз нейкі час

аб’явілі набор у Школу эстраднага мастацтва, пайшла на праслухоўванні. Там і спявала, і вершы чытала, і танчыла — усё выканала, што камісія патрабавала. А мяне не прынялі. Сказалі, што з такім голасам трэба не на эстраду ісці, а ў кансерваторыю — у Маскву ехаць.

Яшчэ вайна ідзе, 1944-ы, а я ў Маскве вучуся. Здаралася, на Казанскім вакзале начавала. Жыла далёка за горадам, штодзень а пятай-шостай гадзіне раніцы бегла на чыгунку, каб на заняткі паспець. 200 грамаў белага хлеба (норма на аднаго чалавека) абменьвала на 400 чорнага, бо есці ўвесь час хочацца ды хочацца. Але — вучуся!..

Вайна яшчэ не раз “грукала” ў дзверы Тамары Мікалаеўны. І праз паспяваенны Мінск, куды яна прыехала працаваць разам з мужам — таксама выпускніком Маскоўскай кансерваторыі, толькі па класе віяланчэлі. І праз спектаклі пра вайну, у якіх яна саліравала. У 1955-м на беларускай опернай сцэне іх з’явілася адразу два. Пад назвай “Дзяўчына з Палесся” ўзнікла новая рэдакцыя оперы “Алеся” Яўгена Цюкоцкага, якая стваралася яшчэ ў гады вайны, у эвакуацыі, і ўпершыню была пастаўлена нашым тэатрам ажно ў 1944-м, ледзь толькі трупа вярнулася ў вызвалены ад фашыстаў Мінск. Другім спектаклем, пастаўленым усё ў тым жа 55-м, стала “Марынка” Рыгора Лукста на лібрэта Эдзі Агняцвет — дзіцячая опера пра вайну, пра тое, як дзяўчынка схавала ад немцаў чырвонаармейскі сцяг і занесла яго да партызанаў. Марынкай была Ніжнікава, у той час нават без грыву падобная да дзяўчынкі: маленькая, ладная-складаная, усмешлі-

вая, жвавая — такая ж, як сёння, хіба малдзейшая. Гэтая партыя стваралася менавіта для яе, з разлікам на ейныя вакальныя і артыстычныя здольнасці. А дакладнасць траплення ў вобраз правярала не проста якая-небудзь камісія ці мастацкі савет, а сама жывая геранія гэтай гісторыі, бо ў аснову оперы быў пакладзены рэальны выпадак з жыцця.

— Марыя Галаўнёва, — узгадвае Т.Ніжнікава, — прыходзіла на рэпетыцыі, нават, здаралася, штосьці раіла, падказвала. Была яна і на прэм’еры. Я вельмі любіла гэты спектакль. Там і музыка была цудоўная, меладычная, і пастаноўка цікавая. Шмат балетных сцэн: Марынка ідзе да партызанаў праз лес, там і грыбкі танцуюць, і птушкі лётаюць. А якія ў мяне былі партнёры! Нямецкага афіцэра спяваў Мікалай Сярдобаў. Яму ўвогуле, як усе жартавалі, на “фашыстаў” “шанцавала”. Ён і ў “Дзяўчыне з Палесся” Фон Шолена спяваў, і ў “Марынкы” — паводле мізансцэны, да нас у ха-

ту прыходзіў. У жыцці — абаяльны, мілы чалавек, а ў гэтых партыях толькі зірне ў твой бок — ажно мароз па скуры. А калі яшчэ за руку схопіць — быццам сапраўдны фашыст. Які ён акцёр быў! Дый спявак выдатны. У “Марынкы” ў нас з ім такая сцэна была. Я хвала сцяг у валёнак. І выконвала “Песеньку пра вожыка”, які ў тым валёнку ляжыць. А потым, разам са сцягам, — скок у акно! І — у лес. А ў “Дзяўчыне з Палесся” я спявала Марфачку — зусім юную дзяўчыну, малодшую сяброўку Алесі. Там партыя была не каларатурная, хутчэй — проста лірычная. Але вобраз задумваўся больш

ж — паездка. Стаю ў закулісі Вялікага тэатра Расіі, калачуся, адчуваю: не выйду на сцэну. Песня Марфачкі адразу з высокага рэгістру пачынаецца, на прэзрыстым аркестравым фоне, там кожная дробязь заўважная. Не, не магу з месца сысці! Ногі — бы ватныя, і да падлогі “прыліплі”. Тут мяне як штурхнуць — я і вылецела на сцэну. А як заспявала! Куды толькі боязь падзелася?..

У Мінск Тамара Мікалаеўна прыехала ў 1949-м. Але ўлілася ў рэпертуар нашага тэатра толькі праз два гады, бо спачатку яе адправілі... у Анголу — з высокай педагогічнай місіяй, у складзе групы савецкіх спецыялістаў розных профіляў.

— Я была Сталінскай стыпендыяткай, — усміхаецца Т.Ніжнікава, — і носам круціць не выпадала: партыя сказала — мы паехалі. Праўда, нам там намагаліся стварыць самыя лепшыя ўмовы: пасялілі на загараднай віле, далі аўтамабіль з вадзіцелем. А ўсё роўна — не пачувала сябе, як у роднай краіне. Дый па тэатры сумавала. Я ж яшчэ да ад’езду паставіла ўмову: спачатку праспяваю Разіну ў “Севільскім цырульніку” — і толькі потым паеду. Каб пераканалася, як я ўмею спяваць. І праспявала! Без аніякіх рэпетыцыяў. Толькі з дырыжорам крыху тэмпы ўдакладнілі. Ды падказалі мне, дзе з якой кулісы трэба выходзіць. У Анголе ж было — адно выкладанне. І я не вытрывала. Праз два гады кінулася ў роднае Міністэрства культуры: “Не, не магу! Пашліце на трэці год каго-небудзь іншага. Выкладаць можна ў любым узросце, а век артысткі не такі ўжо доўгі”. І праўда, увайшла ў маё становішча, дазволілі застацца ў Беларусі. Жылі мы з мужам спачатку ў самім тэатры: нам далі пакойчык на апошнім паверсе. У тым пакойчыку, акрамя нас, яшчэ артысты балета жылі — за шырмачкай. Але на побыт мы ўвагі не звярталі — працавалі. Мне шанцавала на добрыя партыі! І на беларускі рэпертуар — таксама. Не толькі публіка мяне заўважала, але і кампазітары. Гэта ж так добра, калі ты не проста нейкі твор выконваеш, а калі ён з самага пачатку для цябе ствараецца! Тады ты — быццам двойчы сааўтар. І такі прыліў натхнення з’яўляецца!..

Мабыць, адбітак на характары Тамары Мікалаеўны пакінула не толькі сама вайна, але і паспяваенны перыяд, калі пры ўсіх побытавых нястачах людзей цягнула да мастацтва. Яно было і настальгіяй па даваенным мінулым, і нейкай “паралельнай рэальнасцю”, пазбаўленай ад побытавых праблем. Затое колькі энергіі было ў ніжнікаўскай Ірыне з “Калючай ружы” Юрыя Семянякі! Гэтая партыя таксама пісалася спецыяльна для Ніжнікавай. А ў чымсьці нават і “спісвалася” за характару спявачкі, якая ніколі не “плакалася”, а дзейнічала, “падбухторваючы” сваёй энергіяй астатніх. Часопіс “Советская музыка” сведчыў: “Абаяльная Ірына ў выкананні Т.Ніжнікавай. Вялікая музычнасць, чысціня інтанавання, высокая вакальная культура ў спалучэнні з нешараговым акцёрскім талентам і мілай непасрэднасцю паводзін на сцэне ператварылі гэты вобраз ці не ў цэнтральны”.

Яна і цяпер — заўсёды ў цэнтры: падзей, ідэй, чалавечай увагі, у цэнтры жыцця.

Надзея БУНЦЭВІЧ

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРАЧКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Алена САБАЛЕУСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

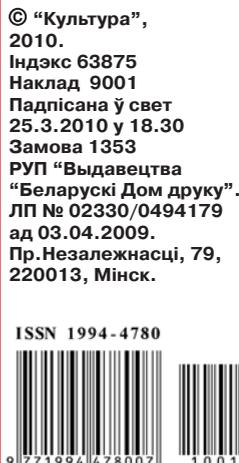
**Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —**
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеянасць
ЛВ №02330/0494414
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведлаюць сваё
прозвішча, поўнаснае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2010.
Індэкс 63875
Наклад 9001
Падпісана ў свет
25.3.2010 у 18.30
Замова 1353
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастацтва Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі
канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй
і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу,
скульптуры, графікі
мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
■ Выстаўка "Слуцкія паясы".
■ Выстаўка В.Жолтак
"Кола часу".
■ Выстаўка "Сімфонія
фарбаў".
■ Выстаўка твораў
Віктара Альшвўскага.
■ Выстаўка твораў
Леаніда
Баразны.

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка
"Евангельскія
і біблейскія сюжеты
ў італьянскай
гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Продзенская
вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Фотадакументальная
выстаўка
"Патрыятычнае
служэнне
Праваслаўнай
Царквы".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Майстар-клас па
вельікоднай маляванцы.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.:
(8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная
экспазіцыя.
■ Выстаўка "Свет
дзяцінства. Рускі
жывапіс XIX — пачатку
XX стст."

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII
стст. у партрэтах і
геральдыцы".
■ "З крыніц
адвечнай прыгажосці".
Выстаўкі:
■ "Экспануецца
ўпершыню".
■ "Ваенна-гістарычная
мініяцюра".

■ Пастаянная літаратурна-
мемарыяльная экспазіцыя
"Якуб Колас. Жыццё і
творчасць".
■ Выстаўка "Ты — мая
радаць,
маё летуценне...".
■ Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Жыццё і
творчасць
Янкі Купалы".
■ Выстаўка "Святло сонца
пануе на зямлі".
■ Выстаўка выцінанкі
"Нібы казка, нібы чуд...".
■ Цыкл музейна-
педагагічных заняткаў
з элементамі тэатралізацыі

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Праект "Бітва за
Беларусь. Верасень
1943 г. — ліпень 1944 г."
■ Выстаўкі
"Беларусь. Рэха вайны ў
памяці пакаленняў";
"Беларусь на старых
паштоўках канца XIX —
пачатку XX стст.";
"Мінск: падарожжа ў
часе".
■ "Халодная
зброя".

■ Выстаўка Андрэя Смаляка.
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму
дзеячу СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя археалагічнай
калекцыі.

Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя "Уладальнікі
Гомельскага маёнтка
Румянцавы і Паскевічы".
■ "Па гарадах і краінах".
■ "Азія... Загадкавая,
містычная, знікаючая".
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Ад чыстага вытоку"
(выстаўка Пятра Шалюты).
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".

■ Пастаянная
выстаўка
ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея працуе
пнеўматычны цір.
■ У выставачнай зале:
выстаўка новых
паступленняў
з фондаў музея.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул.
Казлова,
3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Выстаўка
"Эстамп".
■ Выстаўка жывапісу
віцебскіх мастакоў
"Фактура".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац
Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка
"BY. DE".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

■ Выстаўка
работ
беларускіх
мастакоў.

■ Выстаўка работ
Сяргея
Цімохава
"Чары
ночы".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

■ "Гаўрыла
Харьгонавіч
Вашчанка".

Выстаўкі:
■ Выстаўка
экзатычных
і пэўных птушак.
■ Выстаўка
Аляксандра
Ісачова
■ Выстаўка-продаж
твораў
выяўленага
мастацтва,
сувеніраў
і тавараў
для мастакоў.
■ Выстаўка
жывых
архідэй.

УВАГА!

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

НА МАЙ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2010 ГОДА!

■ "Цёплае дрэва —
халодны метал".
■ Фотавыстаўка "Беларусь
запаведная".
Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Гісторыя І з'езда РСДРП".
■ Выстаўка "Вузельчыкі
на памяць".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА- МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул.
Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

"Дзядзька Янка, добры
дзень!".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ "Васіль
Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ "Дарогамі жыцця".
■ "Кветкі
натхнення".
■ "Дзівосы на
далонях".
■ "Сімфонія святла".

■ Выстаўка карцін Алега
Высоцкага "Сусвет:
заслона падымаецца...".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ "Прылады пакарання
Сярэднявечча".
■ Выстаўка Д.Папова
"Паўднёвы вецер".
■ Выстаўка жывапісу
І.Саладоўніка "Магія
кропкі, магія пачуццяў".
■ Выстаўка-продаж бацьку
Вольгі Торапавай.

■ Працуе куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная
ваенна-
гістарычная
экспазіцыя.
■ Лакальныя
экспазіцыі
ў санітарным
вагоне;
у партызанскай
зямлянцы.
■ "Музы
не
маўчалі".

ТЭАТРЫ*

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 28 — "Травіята" Дж.Вердзі.
■ 28 — "Беласнежка і сем
гномаў" Б.Паўлоўскага.
■ 30 — "Пахіта"
Л.Мінкуса.
■ 30 — "Балеро"
М.Равэля.
■ 31 — "Севільскі цырульнік"
Дж.Расіні.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**
г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44;
Тэл./факс:
334 60 08.

■ 28 сакавіка, 1 красавіка —
"Містар Розыгрыш" С.Кандрашова.
■ 29 — "Карусель" М.Каляды.
■ 30 — "Дзёнік паэта (інтымны
дзёнік)" С. Кавалёва.
■ 31 — "Жанчыны Бергмана"
М.Рудкоўскага.
■ 2 красавіка — "Раман Юлія"
Д.Бабька.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 28, 30 — "Брэменскія
музыкі" В.Ліванава, Ю.Энціна.
■ 31 — "Кветачка-вясёлка"
В.Катаева.